

Diss.

843/6

Diff 843 (6)

D I A T R I B E

I N

POLITICES PLATONICAE
PRINCIPIA.

OLD I A T R I B E

IN

COLLECTED BY J. A. T. R. I. B. E.

ERINCHMA

DIATRIBE

I N

POLITICES PLATONICAE
PRINCIPIA,

Q U A M,

QUOD DEUS BENE VERTAT,

PRAESIDE V. CL.

PHILIPPO GUILIELMO VAN HEUSDE,
HIST. ANT. ELOQ. ET LING. GR. PROFESSORE,

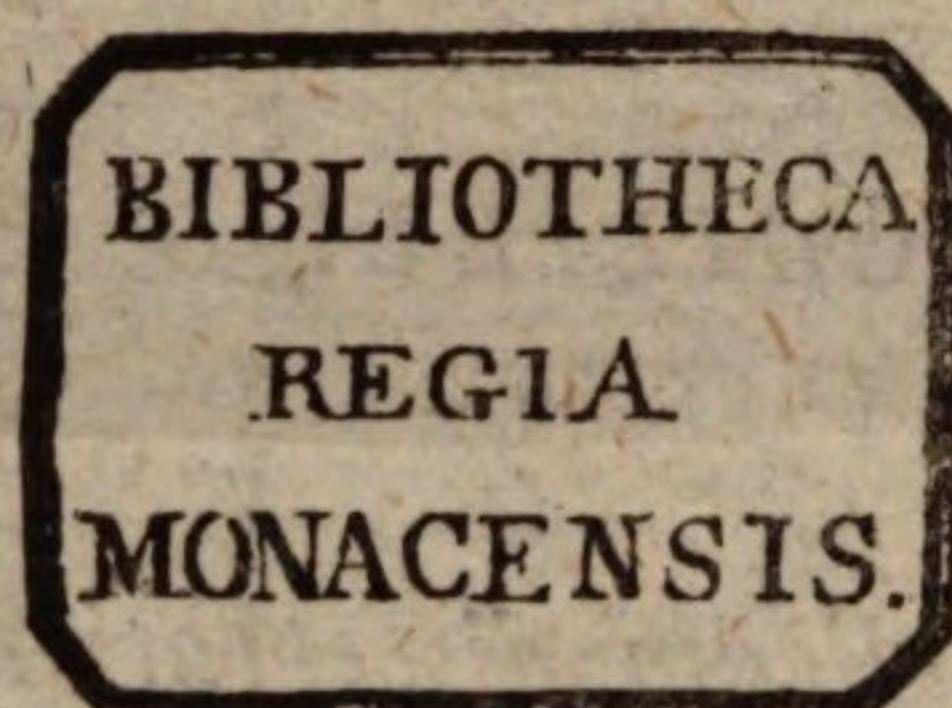
ad publicam disceptationem proponit

A U C T O R

JOHANNES LUDOVICUS GUILIELMUS DE GEER,
RHENO-TRAJECTINUS.

A. D. XIV. FEBRUARII MDCCCX. H. L. Q. S.

TRAJECTI AD RHENUM,
Ex Officinis OTTON. IO. VAN PADDENBURG
E T
J. VAN SCHOONHOVEN,
ACADEMIAE TYPOGRAPHORUM.

VIRO AMPLISSIMO, NOBILISSIMO

BARTHOLDO

LIBERO BARONI DE GEER,

TOPARCHAE PAGI JUTFAAS,

PATRI OPTIMO,

PII ANIMI SIGNIFICANDI CAUSA,

HANCCE DIATRIBEN

D. D.

AUCTOR.

ARBO. NUPRISIMO NOBILISSIMO

ESTRIBO

LIBRO: BACON DE CERR

JOHANNES PAULI JUTLAND

PATRI OTTIMO

THE GENTLE & CHURCHMAN CALAB

HANCOCK DISTRICT

AUCTOR

L. S.

Ex quo tempore Jurisprudentiam mihi elegi, cui operam aliquando navarem, cum hujus disciplinae studiis, humaniorum literarum studia, mihi conjungenda duxi. Existimabam enim, antiquitatis scientiam usumque, ad ingenium excolendum et pulcri bonique sensum acuendum, tum vero ad ipsa rite percipienda publica privataque jura utilissimum esse ac necessarium. Itaque veteres legere Graecos Latinosque Scriptores institui, et fructus inde percepi cum ad suavitatem, tum ad utilitatem uberrimos. Unus autem, prae caeteris, mirâ me voluptate affecit ille non intelligendi solum, sed etiam dicendi gravissimus auctor et magister, Plato: cujus lectione eo magis delectabar, quo minorem inde utilitatem (fatebor enim) percipi posse arbitratus fu-

eram. Noveram quidem, per omnem antiquitatem celebratissima fuisse politica hujus philosophi placita; sed, praejudicatis imbutus hominum opinionibus, inania illa esse commenta atque aegri capitis somnia putaveram. Postquam vero ex ipsis ejus scriptis cognoscere Platonem studui, longe aliter de eo existimare coepi.

Accidebat enim, ut Phaedonem nobis in Graecis scholis interpretaretur Cl. Heusdius. Ego, flagrans studio nobilissimi hujus intelligendi dialogi, cupide ad lectionem accedo, studiose et lego et relego et lecta recolo ac meditor, nonnihil etiam, optimi magistri ope, ad auctoris intelligentiam proficio. Pergo continenter eodem studio, eodem ardore: denique ad finem pervenio. Quid quaeris? Ita me cepit Phaedo, ut festinarem continuo ad alios dialogos, minores legerem plerosque, tandem ad majores accederem, atque in politicis quidem, ut libris de Republica ac de Legibus habitarem plane. Audiebam Sophistas de justitia et virtute ita disferentes, ut nomina relinquerent, rem tollerent. Videbam populum Atheniensem, per Oratores et Demagogos corrup-

ruptum, falsae libertatis studio agitari, atque in illa vindicanda nubem pro Junone amplecti. Indignabar fere et aegre ferebam. Sed aderat, quem unice attenderem, unice diligerem coleremque, Socrates. Hunc penitus admirabar et lubentissime sequebar, ubi discentium studia juvabat, errantes in viam reducebat, vana hominum commenta confutabat, meliorem iis et firmiorem doctrinam opponebat, virtutis adumbrabat pulcritudinem atque amabilitatem. Quae sane omnia tantâ peragebat orationis suavitate, elegantia, ubertate, tantâ etiam sententiarum sublimitate, ut viderer subinde mihi ipsius cernere virtutis imaginem, ejusque amore incenderer. Quid plura? Pudebat prorsus tam inepte me antea de Platone judicasse: nunc tanti faciebam eum, quanti ex antiquis, quos legeram, scriptoribus neminem.

Pristino sic deposito errore, simul ejus originem ac causam adsecutus sum. Antea de Platone existimaveram, ut de recentiore quodam philosopho et politico: certe, ex hodiernâ philosophiae politicesque ratione, placita ejus ac

leges judicaveram. Iccirco, cum recentiora haec ab antiquis toto, quod dicitur, coelo differant, omnia mihi in ejus doctrinâ mira, multa etiam inepta atque absurda videri debuerant. Nunc recentiora omnia et hodierna mittebam, in antiqui aevi rationem traducebam me atque insinuabam totum, ex veteri philosophiae politicesque conditione, ex ipsa Platonis aetate existimare de illo studebam. Ita mihi omnia perspicua, facillime ex initiis repetita, aptissime sibi invicem juncta accidebant: ne paradoxa etiam illa et fictiones, ut placita de philosophorum imperio, de bonorum foeminarumque communione, similia, quae mihi antea tantum non stulta visa fuerant, ne haec etiam, inquam, displicebant prorsus. Videbantur enim, e Platonicae non tantummodo, sed ex antiquae omnino Politices principiis ducta, et Graecis Rebuspublicis, parvis fere illis penitusque a nostris discrepantibus, apta atque accommodata. Et quod civitatem finxerat omnibus numeris absolutam: facile hoc Platoni ignoscebam, quippe qui nec ipse negasset, existere illam in his terris haud facile posse,
et

et eodem illo figmento cum hominis praestantiam, tum justitiae virtutisque auctoritatem divinitus plane propugnasset ac sustentasset.

Tum vero dolebam, eodem illo, quo ipse ductus fueram, errore, etiam nunc duci complures: optabamque vehementer, ut existeret aliquando, qui ad rite legendum intelligendumque Platonem aditum recluderet. Cognoveram quidem, de politicâ philosophi doctrinâ praeclare meruisse cum alios, tum duumviros eruditissimos, Morgensternium et Tennemannum; desiderari tamen ejusmodi scriptio videbatur, qua non tantum placita philosophi ex ejus principiis, sed ipsa etiam principia ex ejus aetate explicarentur. Equidem non ita magnifice de me ipse existimabam, quasi hac in re aliquid efficere possem. Et primum quidem ab ipso conandi consilio abhorrebam plane. Verumtamen, decursis propemodum Academiae spatiis, quum, ex laudabili majorum consuetudine, progressuum qualiumcunque meorum specimen exhibendum esset, auctor mihi fuit Cl. Heusdius, ut in hocce negotio virium mearum periculum facerem: idem-

que fluctuantem me et dubium haerentem et facultati meae diffidentem ita erexit, concitavit, confirmavit, ut tandem rem susceperim.

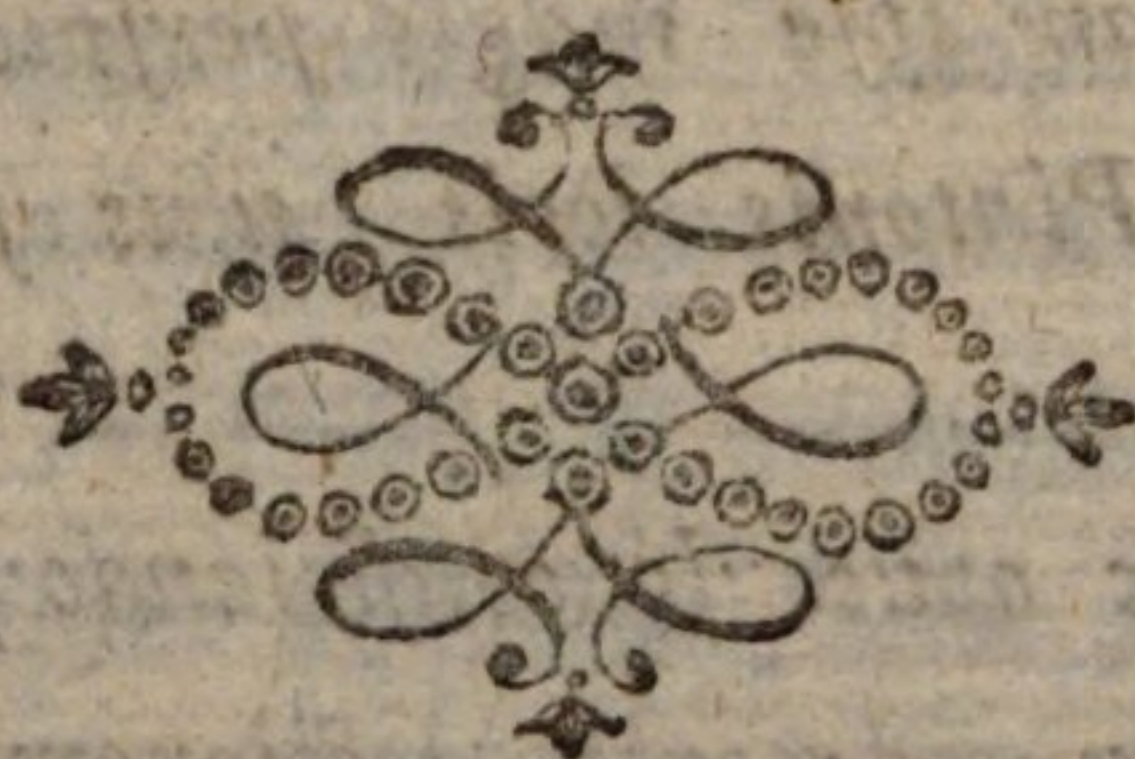
Hoc autem agens non illud spectavi, ut temporum conditionem, quibus vixit Plato, adumbrarem universam. Majus hoc videbatur ac difficilius, quam quod a juvene perageretur: expostulans quippe interiorum totius antiquitatis cognitionem, infinitam veterum scriptorum lectionem, accuratissimum item de rebus difficillimis iudicium: quae profecto, ut a veterano literatore exigi solent, ita a tirone exigi non possunt. Simplicius igitur fuit ac facilius propositum meum. Spectabat hoc eo, ut demonstrarem, quam vim in Platonem habuerit saeculi sui ratio, et quomodo his saeculi opinionibus factisque adductus fuerit philosophus, ad suam condendam politicam doctrinam: haec autem demonstrarem ex ipsis Platonis scriptis, quippe optimis hujus rei documentis et argumentis. Sic sperabam fore, ut significatâ viâ, qua ad paradoxa sua, quae dicuntur, pervenerit philosophus, ipsa jam nihil haberent, quod legenti inexpectatum accideret.

Hoe

Hoc consilio Platonis denuo scripta ita legi et relegi, ut primum ipsam viri doctrinam perspectam haberem totam, tum omnia undique loca, argumentum meum spectantia, sedulo conquirerem apteque ordinarem: ne spurios etiam dialogos negligens, si quidem ex ipso Platone expressi viderentur. Illud enim in primis mihi agendum ducebam, ut, qualiscunque tandem foret scriptio mea, diligentiae certe laude non destitueretur. Caeterum Graecis addidi Latina, quo magis ad omnium captum accommodaretur disputatio. Et quandoquidem nec Ficini placebat nec Serrani versio, aliam ipse magis perspicuam confeci. In citandis Platonis locis usus sum Editione Stephani.

Quodsi, hoc opusculo conficiendo, ad commendandam saltem Platonis lectionem operae pretium fecerim, habebo sane, quod optimo praecptori, Cl. Heusdio, gratisimum testificer animum. Is enim, cujus ineundi consilii praecipuus mihi auctor suusque fuerat, ejusdem perficiendi adjutor mihi fuit benivolentissimus. Et profecto tanta ejus exstant in me beneficia, ut,
ni-

nisi summâ eum semper et observantiâ et pietate prosequar, ipse mihi omnium ingratis-
simus visurus sim. Tantum vero abest, ut consummatam absolutamque disputationem me scripsisse existimem, ut Diatriben hancce juvenilis instar tentaminis haberi velim. Quapropter, benevole Lector, ut benigne eam accipias placideque dijudices, etiam atque etiam te rogo. Ita mihi fave et vale.

DIATRIBES DISTIBUTIO.

CAPUT PRIMUM.

De perversâ, cum opinandi in rebus philosophicis, tum agendi in rebus politicis ratione, quae Platonis aetate in Graeciâ, maxime Athenis, obtinebat.

SECTIO PRIOR.

Adumbratur, ex Platonis sententiâ, perversa philosophandi ratio, quae ipsius aetate in Graeciâ, maxime Athenis, habebatur.

- §. 1. Philosophandi ac docendi ratio Sophistarum.
- §. 2. Sophistarum opiniones de vero ac falso.
- §. 3. Sophistarum opiniones de Diis, de virtute ac justitiâ.
- §. 4. Sophistarum opiniones de vitâ beatâ.

SECTIO ALTERA.

Adumbratur, ex Platonis sententiâ, dubia ac fluctuans rerum civilium ratio, quae per populi temeritatem et demagogorum lididinem, ipsius aetate, Athenis obtinebat.

- §. 1. Corrupta est prorsus, post bella Persica, Reipublicae Atheniensis conditio.

§ 2.

§. 2. Corruptae reipublicae Atheniensis causae fuerunt gravissimae rei nauticae, mercaturae et divitiarum studia.

§. 3. Sic omnia exstiterunt in republicâ popularis regiminis vitia.

§. 4. Noxia Sophistarum et Oratorum in populum Atheniensem efficacia.

§. 5. Corruptâ puerorum educatione, nulla supererat emendationis spes.

§. 6. In tam perturbatâ rerum conditione, irrita erant et contemnebantur prudentum virorum et philosophorum monita.

CAPUT SECUNDUM.

De doctrinae Platonicae cum moralis, tum politicae principiis et fundamentis.

SECTIO PRIOR.

Quaeritur de viâ, quam inivit Plato, ut opinandi illam dubitandique suo tempore licentiam ac temeritatem efficaciter impugnaret, ac certum aliquid ac firmum inveniret. Ducuntur ex hac disquisitione doctrinae Platonicae moralis principia.

§. 1. De viâ, qua Plato ad doctrinae suae moralis principia pervenit.

§. 2. Ex idearum doctrinâ veritatis causam adversus Sophistas propugnavit Plato.

§. 3. Ex idearum doctrinâ virtutis causam adversus Sophistas propugnavit Plato.

§. 4.

- §. 4. Tres esse animi humani partes, rationem, iram, cupiditatem.
- §. 5. Hominis perfectionem quatuor contineri virtutibus, sapientiâ, fortitudine, temperantiâ, iustitiâ.
- §. 6. Nullam esse hominis felicitatem, nisi quae cum virtute sit conjuncta.

SECTIO ALTERA.

Quaeritur de viâ, quam inivit Plato, ut e dubiâ et fluctuanti rerum politicarum suo tempore conditione, ad firmam et beatam rationem civitates adduceret. Ducuntur ex hac disquisitione Platonicae Politicae principia.

- §. 1. De viâ, qua Plato ad doctrinae suae politicae principia pervenit.
- §. 2. Moralis doctrinae principiis Politicam suam superstruxit Plato.
- §. 3. Ex ipsâ hominis naturâ et indole societatem repetendam esse civilem.
- §. 4. Civitatem, unius instar hominis, simplicem esse et unam debere: sic demum eam stabilem et immortalem futuram.
- §. 5. Civium ad civitatem rationem per patriae amorem eandem esse debere, ac membrorum ad corpus.
- §. 6. Ut homini mens, ita civitati praesse artem civilem debere; hujus autem artis primarium esse propositum, ut civitas, tamquam homo, ad virtutem instituat.
- §. 7. Ut tres sunt animi humani partes, mens, ira,

cupiditas, sic totidem esse in civitate civium genera, regale, militare, popolare.

§. 8. Prouti hominis, sic etiam civitatis, perfectionem quatuor contineri virtutibus, sapientiâ, fortitudine, temperantiâ, justitiâ.

§. 9. Nullam esse, ut hominis, sic civitatis felicitatem, nisi quae cum virtute conjuncta sit.

CAPUT TERTIUM.

De quibusdam Politices Platonicae paradoxis.

SECTIO PRIOR.

E Politices Platonicae principiis paradoxa explicantur, quae ad civitatis regimen referuntur.

§. 1. Imperantes esse philosophos oportere.

§. 2. Imperantes non constringendos esse legibus.

§. 3. Exponitur, quare in libris de Legibus ab his placitis receserit Plato.

SECTIO ALTERA.

E Politices Platonicae principiis paradoxa explicantur, quae ad bonorum et foeminarum in civitate rationem referuntur.

§. 1. Bona esse communia oportere.

§. 2. Foeminas item communes esse, ac civilia gerere munera oportere.

§. 3. Exponitur, quare in libris de Legibus ab his etiam placitis receserit Plato.

CAPUT PRIMUM.

De perversâ cum opinandi in rebus philosophicis, tum agendi in rebus politicis ratione, quae Platonis aetate in Graeciâ, maxime Athenis, obtinebat.

Est haec fere cujusvis doctrinae philosophicae ratio, ut nisi cognoscatur temporum et locorum, quibus orta fuit, conditio, haud facile ipsa intelligi explicarive possit. Etenim, cum soleant fere novae doctrinae auctores placita sua aliorum opponere opinionibus, has novisse opiniones necesse est, ut, quomodo ad novam disciplinae formam accesserint, percipiatur.

Hoc inprimis de Platone valet. Nam tantam in eum vim habuit opinandi agendique ratio, quae ipsius tempore cernebatur, ut huic adeo suam ipse philosophiam opposuerit totam. Nos igitur locum hujus philosophiae, qui est de Republica, tractaturi, non simpliciter eum adumbrare, sed ex ipsâ viri aetate illustrare conabimur.

Verumtamen non possunt politica Platonis placita a reliquâ ejus doctrinâ, inprimis morali, ita separari, ut hanc taciti praetereamus. Etenim Plato ex intimis naturae humanae recessibus politicam hauriens disciplinam, morali ipsam, tamquam fundamento, superstruxit: nec antea docuit, quibus legibus moribusque temperari respublicae debeant, quam de expetendis fugiendisque rebus, de virtutis honestatisque studiis certi quid ac firmi invenisset. Itaque priusquam ad politicam philosophi doctrinam accedamus, de morali ejus disciplinâ agendum erit. Et quandoquidem utramque opposuit, cum philosophicis Sophistarum, qui tunc celebrabantur, opinionibus, tum politicorum virorum, qui res publicas agebant, consiliis ac factis; primum nos philosophiae ac reipublicae conditionem, qualis fuit Platonis aevo, ex ipsius sententiâ adumbrabimus, ut ita deinceps ad moralem philosophi et politicam doctrinam perveniamus.

S E C T I O P R I O R.

*Adumbratur, ex Platonis sententiâ, per-
versa philosophandi ratio, quae ipsius
aetate in Graeciâ, maxime Athe-
nis, habebatur.*

Referta fuit Platonis aetas istiusmodi hominum, qui de quacunque re dubitantes, veritatem virtutemque rebus fere humanis eximerent. Hi, quia acceptâ mercede sapientiam aut eloquentiam docebant, nominati sunt Sophistae (1). Quorum quum ingens esset numerus et ad summum pervenisset auctoritas, operam dedit Socrates, ut eorum et arrogantiam eluderet et opiniones refelleret. Cujus ex disciplinâ viri profectus Plato, pariter ab eorum doctrinâ abhor-

(1) Plat. Rep. 6. 493 A. Menon. 91 B. Protagor. 349 A. Xenoph. Memor. Socr. 1. 6. 13.

horruit, eamque in omnibus suis dialogis exagita-
vit et refutavit. Et haec ejus de Sophistarum
opinionibus judicia magnam habent vim ad in-
telligendam ejus de vero ac bono, de aequo ac
justo, de bene beateque vivendi viâ doctrinam.
Itaque in hac sectione Sophistarum adumbrabi-
mus philosophandi rationem; et adumbrabimus
eam, prouti se habere Platoni visa fuit (1),
ut quam vim in ipsum habuerit cognoscatur.
Quocirca ad hanc descriptionem ipsius fere phi-
losophi sententias et verba adhibebimus.

§ I.

Philosophandi ac docendi ratio Sophistarum.

Quum jam vera Philosophia neglecta et de-
serta obsolesceret, et contemnerentur ii, qui ad
illius studium animum adjungerent, extulit Grae-
cia

(1) Ita enim fert propositum nostrum. Quod si
quis Sophistarum vitia meritaque, non tantum qualia
Platoni visa sint, sed qualia revera fuerint, cog-
noscere velit, hunc oportet, praeter Platonem, qui
omnia congesisse videtur, ut rideret illos invidiam-
que illis conflaret, aliorum etiam aequalium scripto-
rum, veluti Xenophontis, Isocratis, Demosthenis,
milium de iis judicia conquirere et ponderare.

cia genus hominum, Sophistas vulgo dicunt, qui in illam, quasi in caducam atque vacuam possessionem involarent, et, quamquam ostentationis solum quaestusque causâ philosophantes, tamen sapientum sibi nomen atque honores arrogarent (1). Justâ erant doctrinâ et veris opinionibus destituti, at nihilominus plurimarum rerum profitebantur notitiam, et de omni argumento copiosissime dicebant (2). Imo audebant in conventibus, quos artis ostentandæ causâ solebant habere, quaestiones poscere de quibus quisque audire vellet (3). Nec fordiores etiam artes a se putabant esse alienas. Gloriatum est aliquando Olympiae Hippias Eleus, cunctâ paene audiente Graeciâ, nihil esse ullâ in arte rerum omnium, quod ipse nesciret, nec solum has se artes callere, quibus liberales doctrinae et ingenuae continerentur, sed omnem quem haberet vestitum ornatumque se suâ manu confecisse (4). Idemque dicebat Hippias, sapientiores semetipso adhuc se inve-

(1) Rep. 6. 495 C. Protagor. 337 D.

(2) Alcibiad. 1. 106 B. Gorg. 449 B. 461 D. Soph. 217 D.

(3) Gorg. 447 C. 462 A. Hipp. min. 363 D.

(4) Hipp. min. 368 B.

venisse neminem (1). Hanc vero talem tantamque Sophistae sapientiam aliis etiam, cum docendo, tum scribendo (2), tradere se posse profitebantur: nec tamen hoc agere instituebant, nisi acceptâ ab illis pecuniâ. Disciplinas enim, tamquam caupones ciborum, quibus alitur animus, folius lucri habitâ ratione vendebant (3). Quo etiam consilio, per totam Graeciam vagabantur omnesque civitates peragrabant (4), choro stipati juvenum, qui laudis ac doctrinae studio trahebantur (5). Ipsi cives callidâ capti Sophistarum oratione, sapientissimos illos habebant, ac dignos etiam, quibus statuæ Delphis statuerentur (6). Idem ille, quem nominavi, Hippias, uti et Protagoras Abderites, Prodicus Ceus multique praeterea alii, tantâ florebant prudentiae famâ, ut, nisi illorum consiliis, res familiaris aut civilis bene administrari non posse videretur (7). Itaque legationem

(1) Hipp. min. 364 A.

(2) Gorg. 462 B. Theaetet. 152 A. Soph. 232 D.

(3) Protagor. 313 C. Soph. 224. Theag. 127 E.

(4) Apolog. Socr. 20 A. Tim. 19 E.

(5) Protagor. 315 AC.

(6) Phaedr. 235 D. notatur h. l. Gorgias quem tradunt auream sibi ipsum Delphis statuam posuisse V. Plin. Hist. Natur. lib. 33. c. 4.

(7) RP. 10. 600 D. male ibi legitur κῆος pro κείος;
nam

nem saepius a civibus suis accepit Hippias, eodemque munere Gorgias Leontinus ac Prodicus non semel functi fuerunt (1). Inprimis autem illud agebant, ut juvenes ad se allicerent, et tamquam idonei virtutis doctores, cum faciendi prudentiâ, tum dicendi facultate imbuerent (2). Et vero eosdem, ut feras, in pratis divitiis ac juventute florentibus versantes, venatorum instar, insidiis et invitamentis capere studebant (3). Nimirum magnis eos promissis ad se trahebant, quos sic pecuniâ emungerent. Incredibile est dictu, quantas hoc modo opes congesserint (4). Ex quibus unus Protagoras, quum per quadraginta annos operam navasset in juventute corrumpendâ, majores ex arte fecit pecunias, quam

nam erat Prodicus ex Ceo insula oriundus, cujus incolae Κῆοι Cei dicebantur, quod nomen propter similitudinem saepe cum Chiorum nomine confunditur, cum in Platonis oratione uti Legg. 1. 638 A., tum in Ficini versione veluti Rep. 1. 1. Protagor. 315 D. ubi Prodicum Chium facit. Eadem permutatio habetur Cicer. de Orat. 3. 32. de Nat. Deor. 1. 42.

(1) Hipp. maj. 281 A. 282 BC.

(2) Apol. Socr. 20 A. Theag. 128 A.

(3) Sophist. 222 A.

(4) Hipp. maj. 282.

quam Phidias ac decem alii sculptores (1).

Et, quo magis hoc adsequerentur, hominumque ad suam voluntatem converterent animos, aliâ viâ ac ratione in aliis civitatibus utebantur, atque cupiditatibus auditorum orationem suam accommodabant. Ideo quum in Lacedaemoniorum concione versabantur, quos antiquitatis esse studiosos noverant, priscam urbium heroûmque historiam tractabant (2). Verum ex his angustiis educebantur, quum Athenas venissent, ubi maxima vigebat quae quisque vellet dicendi libertas (3). Quare etiam vario ibi pacto adfensionem populi captabant. Alii, in quibus Protagoras, virtutis se ac sapientiae doctores profitebantur, artemque suam ab ultimâ repetebant antiquitate (4). Hi eximie appellabantur Sophistae. Alii, ut Gorgias, Oratoris sibi nomen vindicantes, eloquentiae praedicabant ac prae se ferebant studia. Hi de omni re, quaecumque in disceptationem vocaretur, se copiose ad persuadendum dicere et idem alios docere posse gloriabantur; hac arte majorem aut utiliore

in-

(1) Menon. 91 D.

(2) Hipp. maj. 285 D. Sympot. 177 B.

(3) Gorg. 461 E.

(4) Protagor. 316 D.

inveniri nullam jactantes (1). Id vero omnibus erat commune, ut suum quisque studium, prae caeterorum studiis, summis laudibus extolleret (2).

Horum autem factum est magniloquentiâ, ut, quo studio nullum esset magis artis doctrinaeque expers, eodem nullum putaretur uberiores sapientiam continere. Etenim totum illud Sophistarum negotium non arte continebatur, sed quâdam adulandi facultate (3). Adulationis autem quandoquidem plura sunt genera, distinguendum videtur, quonam modo illam Sophistae adhibuerint.

„ Cum duae sint hominis partes, animus ac
 „ corpus, duae quoque sunt artes illis accom-
 „ modatae, quarum altera, civilis dicta, (πολι-
 „ τικῇ) animi, altera corporis curam spectat;
 „ utriusque duae rursus sunt partes, hujus
 „ gymnastica et medicina, illius legislatoria
 „ (νο-

(1) Gorg. 449 A. 452 DE. Menon. 95 C. Hipp. maj. 304 B.

(2) Protagor. 318 E. Gorg. 520 B. Menon. 91 B. 95 C.

(3) Ἐπιτήδευμα τεχνικὸν μὲν οὐ, ψυχῆς δὲ σοχαστικῆς καὶ ἀνδρείας καὶ φύσει δεινῆς προσομιλεῖν τοῖς ἀνθρώποις. Καλῶ δὲ αὐτοῦ ἐγὼ τὸ κεφάλαιον κολακεῖαν. Gorg. 463 A.

„ (νομοετικὴ) et justitia (δικαιοσύνη, ars bene vi-
 „ vendi); quas inter partes parum profecto dis-
 „ criminis est, ideoque altera alteri opitulatur,
 „ medicina gymnasticae et justitia legislatoriae,
 „ ut quae singulis est proposita res, eam quam-
 „ optimam reddant (πρὸς τὸ βέλτιστον θεραπεύειν).
 „ Adulatio contra, cognitionis expers, sed con-
 „ jecturis ducta (ἡ κολακευτικὴ ὡς γνοῦσα ἀλλὰ
 „ σοχασαμένη), totidem adhibitis formis artes il-
 „ las imitans, cujusque speciem adsumit; cum-
 „ que illecebris capter benevolentiam (1), nul-
 „ lam ducens boni rationem, deceptis homini-
 „ bus plurimi aestimanda videtur. Sic coqui-
 „ naria (ἡ ὀψοποιητικὴ) medicinae usurpans offi-
 „ cium, optimos se novisse cibos ac corpori
 „ maxime convenientes simulat; quae dulcissi-
 „ mos quidem adfert, optimos vero nequa-
 „ quam; quare ars dici non potest, sed est
 „ exercitatio quaedam (ἐμπειρία, ἄλογον πράγ-
 „ μα (2)) nullâ certâ ratione innitens, et cor-
 „ pori ea quae non novit nec certo consilio,
 „ adhibens. Haud aliter fucatoria (ἡ κομμωτι-
 „ κή

(1) Ἐυνοίαν sic legendum videtur pro ἔνοϊαν iudice
 Clariss. Heusd. Spec. critic. in Platon. p. 87.

(2) Ἄτεχνος τριβὴ Phaedr. 260 E. ἄτεχνος ἐμπειρία καὶ
 τριβὴ Legg. 11. 638 A.

„ κῆ), gymnasticae praefere ferens speciem, na-
 „ tivam corporis vim corrumpit, dum venusta-
 „ tem et colorem fucō mentitur. Quae autem
 „ est hujus ad gymnasticam ratio, et coquina-
 „ riae ad medicinam, eadem est sophisticae
 „ ad legislatariam et rhetoricae ad justiti-
 „ am” (1).

Perexiguum igitur fuit, quo a Sophistis dif-
 ferrent Oratores (2). Neutri, quid verum es-
 set, quid bonum aut justum investigare aut
 docere studuerunt. Utrique vero imperitis fere
 hominibus blandientes ac fidem facientes,
 quae his vera aut bona ac justa visura novis-
 sent, haec tuebantur et prosequiebantur (3).

Hujusmodi philosophandi rationi apprime con-
 veniebat ars de omni re in utramque partem dis-
 ferendi. Hanc cum alii usurpaverant philoso-
 phi, tum imprimis Zeno Eleates (4), qui
 una cum Parmenide, Athenas venerat (5),
 ibique mercede docuerat (6). Eandem etiam
 Sophistae, Zenonem imitati, cupide arripuerunt,
 quip-

(1) Gorg. 464 B — 465 C.

(2) Gorg. 465 C. 520 A.

(3) Gorg. 453 A. 454 E. 459 AC.

(4) Parmenid. 127. E. Phaedr. 261. D.

(5) Parmenid. 127.

(6) Alcibiad. I. 119. A.

quippe qui, quae essent κομψά τε καὶ ἐρισικὰ καὶ μη-
δαμόσε ἄλλοτε τείνεται ἢ πρὸς δόξαν καὶ ἔριν, „ *scita*
„ *atque ancipitia nec nisi opinionī ac contentiōi*
„ *locum facientia*,” haec igitur sectabantur (1).
Sed haec disputandi via, a verā dialecticā lon-
gissime aberat, quoniam sic de verbis magis
quam de rebus disputabant (2). Oratores
autem, cum haud magis quam Sophistae veri
essent studiosi, rem eandem se posse augere lau-
dando, vituperandoque rursus adfligere profite-
bantur (3). Et haec disferendi ratio, quo
magis erat a veritate aliena, eo magis ad So-
phistas alliciebat juvenes. Hi enim nullam fere
Philosophiae partem libentius solent complecti,
quam disputandi subtilitatem, quā, catulorum
more, obvios quosque lacescant convitiisque di-
lacerent (4).

§ II.

(1) Rep. 6. 499. A.

(2) Rep. 5. 454. A. Theaet. 164. C. Soph. 225.
Adeo averfabatur Plato artem illam *eristicam*, ut ejus
usum corporis etiam bonae valetudini quammaxime
nocere, doceret in Tim. 88. A.

(3) Phaedr. 267. A.

(4) Rep. 7. 539. B.

§ II.

Sophistarum opiniones de vero ac falso.

Ut vero ii odisse omnes homines solent, qui saepius infidos atque improbos experti sunt, quibus temere fidem adhibuerant, sic etiam Sophistae, quum crebro illâ disputandi arte uterentur, eo denique pervenerunt, ut, explosâ omni veritatis vi, nihil esse dicerent ullâ in doctrinâ firmum aut certum (1): fluere enim omnia ac mutari, nec diutius eodem statu manere, sed quasi Euripo quodam jactata sursum ac deorsum ferri (2). Cujus sententiae auctorem sequebantur Heraclitum Ephesium. Hic philosophorum, quos non inepte *ῥέοντες* appelles (3), facile princeps, rerum naturam fluvio comparabat, in quem bis descendere idem homo non posset, quod, et alia semper ejus esset aqua, et ipsum hominis corpus fluminum more raperetur (4). Quae philosophandi ratio, cum late serpsit in

Iō.

(1) Phaedon. 89. 90. Rep. 7. 539. C.

(2) Phaedon. l. l. Phileb. 43. A.

(3) Theaet. 181. A.

(4) Cratyl. 402. A. Theaet. 160. D.

Iōniā (1), tum maximopere placuit Sophistis. Et hi quidem majorem etiam ei auctoritatem conciliare studuerunt, docendo ab antiquissimis eam Comoediae ac Tragoediae poëtis, Epicharmo (2) et Homero, fuisse profectam, quin Orpheo jam innotuisse, quum doceret ex Oceano ac Tethye, hoc est, ex continuo motu ac fluxu, omnia esse orta (3). Hanc autem doctrinam cum alii propugnabant Sophistae, tum imprimis Protagoras, cujus hoc celeberrimum fertur dictum, „hominem esse omnium rerum mensuram” (4). Idem porro diserebat, „nihil esse quod certam ac definitam οὐσίαν haberet (5); ea enim, quae sub sensu
„ca-

(1) Theaet. 179. D.

(2) Epicharmus Siculus, poëta et philosophus, quum dixisset hominem, quotidie commutatis ex quibus constaret particulis, nunquam qui heri fuisset eundem hodie manere, causam et exemplum prae-buit Sophistis similis argumentandi rationis. V. Plut. de Serâ Num. Vind. p. 61. ibique Cl. Wyttenbachius: ad quod Syllogismi genus respexit etiam Alfenus Jctus, in L. 76 ff de judiciis.

(3) Theaet. 152. E. Cratyl. 102. B.

(4) Πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπον εἶναι Theaet. 152. A. 160. D.

(5) Ὅτι μὲν αὐτὸ καὶ αὐτὸ, οὐδὲν εἶναι. Theaet. 152. D.

„ caderent, proprie non esse, sed fieri sem-
 „ per, quippe perpetuâ mutationum serie ver-
 „ fata (1), scientiam vero nusquam esse, nisi
 „ in sensibus (2), neque iudicium veritatis
 „ haberi a sensibus abductum, sed id cuique
 „ verum esse, quod cuique videretur” (3).
 Tandem ex decreto illo, quo omnis cognos-
 cendi facultas opinionibus per sensus illatis
 terminabatur, ducebat Protagoras et multi
 praeterea alii, falsa opinari posse neminem (4).
 Quam illi sententiam argumento fulciebant ex
 Parmenidis doctrina petito. Nam hic dixe-
 rat, „ unum esse omnia (5), nec quidquam
 „ praeterea οὐσίαν habere ullam (6)”. Jam ve-
 ro Sophistae quoniam nihil esse adseverabant,
 nisi id quod sensibus esset subjectum, hoc au-
 tem semper verum esse, falsum definiebant
 id,

(1) Ἐστὶ μὲν οὐδέποτε οὐδέν, αἰεὶ δὲ γίνεται Theaet.
 152. D.

(2) Ἐπιστημὴ οὐκ ἄλλό τι ἐστὶν ἢ αἴσθησις. Theaet. 160. D.

(3) Ἐστὶν αὕτη ἡ ἀλήθεια τὸ οἶα ἂν δοκῇ ἐκάστῳ, τοιαῦτα καὶ
 εἶναι. Cratyl. 386. C.

(4) οὐδαὶς ψευδῆ δοξάζει Theaet. 167. D. Euthyd. 286. C.

(5) Sophist. 242. D.

(6) Οὐ γὰρ μήποτε τοῦτ' οὐδαμῶς εἶναι μὴ ἔντα, Sophist.
 237. A. 258. D.

id, quod *οὐσία* careret (1). Ex quo efficiebant, homines opinari vera, quae sunt, falsa ne in opinione quidem esse posse, quia nec sunt, neque existere ullo pacto possunt (2).

§ III.

Sophistarum opiniones de Diis, de virtute ac justitiâ.

Mirum non potest videri, Sophistas, quum eam philosophandi rationem sequerentur, quae lucem eriperet et quasi noctem quandam rebus offunderet, Deorum etiam vim ac numen atque, una cum pietate, virtutem simul et justitiam fustulisse (3). Hujusmodi sane ratio optime illorum vitae, studiis ac moribus conveniebat. Erant qui de Diis, quod sibi liqueret, nil se habere profiterentur, veluti Protagoras, qui in libro quodam sic posuit: „de „divis sint ne, an non sint, non habeo quod „statuam” (4). Multi nullos esse omnino Deos

af- 9

(1) Τοῦτό ἐστι τὸ ψευδὴ λέγειν τὸ μὴ τὰ ὄντα λέγειν Cratyl. 429. D. Theaet. 188. D. Euthyd. 284.

(2) Τὸ γὰρ μὴ ὄν οὔτε διανοεῖσθαι τινα, οὔτε λέγειν. οὐσίαι γὰρ οὐδὲν οὐδαμῇ τὸ μὴ ὄν μετέχουσιν Sophist. 260. D.

(3) Legg. 10. 885. B.

(4) Theaet. 162. E.

affirmabant (1). Qui vero illos esse dicebant, hi tamen nihil eos agere neque humanarum rerum procuracionem habere ullam censebant (2). Suae quisque sententiae rationem reddebat, quam in medium adferre sine indignatione nemo potest; „ aegre enim ferre atque odisse debemus illos, qui hujusmodi argumenta attulerunt” (3).

Plerique autem sic enunciabant opinionem suam. „ Omnia quae fiunt, facta sunt, aut fient, „ vel naturâ seu necessitate (φύσει), vel arte seu ratione (τέχνῃ), vel fortunâ (διὰ τύχην) esse; maxima quaeque ac pulcherrima naturâ fortunâque effecta esse; unde „ quae orta essent minora, ea arte suscepta esse ac conformata, ideoque dici artificiosa (τεχνικὰ).” Quam sententiam ita explicabant et confirmabant. „ Ignem, „ aquam, terram, aëremque naturâ esse ac „ fortunâ, e quibus, mente prorsus carentibus, solem deinceps, lunam, terram, astra, „ om-

(1) Legg. 10. 888. E. Sophist. 265. C.

(2) Legg. 10. 885. B. 888. C. 899. D.

(3) Πῶς ἂν τις μὴ θυμῷ λέγοι περὶ θεῶν ὡς εἰσὶν; ἀνάγκη γὰρ δὴ χαλεπῶς φέρειν καὶ μισεῖν ἐκείνους οἱ τούτων ἡρώϊν αἰτίαι τῶν λόγων γεγένηται καὶ γίνονται Legg. 10. 887. C.

„ omniaque corpora exstitisse. Quum enim suâ
 „ quaeque particula vi ferretur, nec ullâ mente
 „ moles agigaretur, ex fortuitâ partium illa-
 „ rum concursione, nullo ordinante Deo, cum
 „ coelum ortum esse, tum omnia in illo ani-
 „ mantia, atque plantas et anni tempestates:
 „ denique autem ex illis omnium postremam
 „ artem factam esse, mortalem ex mortali-
 „ bus, eamque disciplinas quasdam genuisse,
 „ quae veri fere expertes a simulacris haud ab-
 „ luderent, qualia pictura et musica similesque
 „ artes gignere solent. Si vero quae essent dis-
 „ ciplinae minus, quam caeterae commentitiae,
 „ uti medicina, agricultura, gymnastica, has
 „ naturae habere vim et facultatem; civilem
 „ vero disciplinam (τὴν πολιτικὴν) exiguâ qua-
 „ dam parte naturae, maximâ autem arti
 „ esse affinem. Sic etiam omnem legum insti-
 „ tuendarum rationem non e naturâ, verum
 „ ex arte pendere, adeoque haud vera esse
 „ quae legibus statuuntur (1).” Hinc porro ef-
 „ ficiebant, „ primum, Deos esse non naturâ,
 „ sed arte seu vi legum, atque ita esse, prou-
 „ ti singuli legumlatores sanxissent; deinde pul-
 „ cra

(1) Τὴν νομοθεσίαν πᾶσαν οὐ φύσει, τέχνη δὲ ἥς οὐκ ἀλη-
 θεῖς τὰς θέσεις.

„ cra alia esse naturâ, alia legibus; justa
 „ denique naturâ plane non esse, ideoque
 „ de iis semper disceptari ac nova in dies con-
 „ stitui, quae quum perlata sint, tunc de-
 „ mum arte et legibus, non suâ naturâ, rata fir-
 „ maque haberi: naturae vero maxime con-
 „ venire, cum illam agendi rationem, quâ quis
 „ vi et victoriâ ad se omnia duceret (ὅ τι
 „ τις ἐν νικᾷ βιάζομενος), tum illud vitae genus
 „ (κατὰ φύσιν ὁρθὸν βίον), quo quis caeteros vince-
 „ ret homines nec legitimis imperiis pareret
 „ ullis” (1).

Talibus adferendis rationibus Sophistae vir-
 tutis ac justitiae evertabant fundamenta; quam-
 quam eorum aliqui erant ad suam sententiam
 profitendam tardiores. Nam simulabant inter-
 dum justitiae se studere et quae justa essent,
 quae injusta, docere (2). Aut a bono pulcrum
 sejungebant, dicebantque vitam honestam pul-
 criorem quidem esse, sed injuriosam meliorem
 et utiliore (3). At alii tamen justa omnia
 in opinione, non in naturâ posita dicebant et
 le-

(1) Legg. 10. 888. E. — 890. A. Postremis
 verbis respicitur ad Pindari dictum, de quo infra.

(2) Gorg. 459. E.

(3) Gorg. 474. C.

leges civiles tyrannos appellabant, quae multa praeter naturam cogerent, aut vetarent (1). Fuit haec Hippiae sententia, a qua non magnopere abhorrebat Calliclis placitum. Is fere hoc affirmabat: „ Quod naturâ est malum, ut
 „ v. c. si quis injuriâ afficitur, idem naturâ turpe est. Non enim cadit in virum injurias
 „ pati, sed in servum, cui mori quam vivere
 „ fatius est, quia nec sibi illatas injurias contumeliasque propulsare potest, nec suis opitulari. Equidem”, ajebat, „ cenfeo, illos homines primum leges tulisse, qui minus viribus quam numero valerent, eosque ea constituisse, quae sibi fore utilissima putarent. Hi igitur, robustiores quosque, cum laudibus, tum vituperiis, terruerunt; quominus in aliorum fortunas invaderent, atque turpe esse dixerunt et injustum, plus aliis habere velle (τὸ πλεονεκτεῖν), quin hoc ipso contineri injustitiam; tum denique haec lege sanxerunt. Ipsi enim, quippe imbecilliores et deteriores, satis habebant, si modo aequali jure uti possent. Natura vero hoc justum esse demonstrat, ut qui melior sit ac validior,
 „ idem

(1) Protagor 337. D. idem iterum Pindari dictum spectatur, de quo deinceps agemus.

„ idem plus habeat deteriore atque infirmio-
 „ re, idque per saepe ostendit, cum in cae-
 „ teris animantibus, tum in hominibus. Sem-
 „ per enim gentibus ac nationibus justum vi-
 „ sum fuit, debiliori fortiolem imperare. Nam
 „ quo jure Xerxes Graeciam exercitu est ador-
 „ tus? aut Scythas ejus pater? quibus sex-
 „ centa alia addi possint. Scilicet arbitror
 „ recte hos fecisse, quoniam fecerunt, quae
 „ justa essent lege naturae, lege vero civili in-
 „ justa. Hanc eum homines posuerunt, ut
 „ optimos quosque ac robustissimos, tamquam
 „ leones, incantamentis quibusdam ac praesti-
 „ giis delinitos, vincirent (1), eosque doce-
 „ rent, et aequali jure uti, et id pulcrum jus-
 „ tumque habere. Sin vero existat aliquis op-
 „ timae naturae vir, is omnes istas praesti-
 „ gias, incantamenta ista et omnino leges
 „ praeter naturam scriptas abjiciens, perrum-
 „ pens, perfringens et conculcans, e servo
 „ omnium fiat dominus, atque suo ipse exem-
 „ plo, quid naturâ justum sit, ostendat. Hoc
 „ etiam Pindarus significare mihi videtur, in
 „ illo.

(1) Post vocem λέοντας, ex Ficini versione, infe-
 rendum esse δαίμοντες docuit Cl. Heusd. Specim. crit.
 in Plat. p. 92.

„ illo carmine, ubi dicit, „ legem, omnium,
 „ „ cum mortalium, tum immortalium regi-
 „ „ nam, praepotenti manu demonstrare, quod
 „ „ validius sit, idem aequius etiam esse” (1).
 „ Nam Herculem dicit poëta, Geryonis bo-
 „ ves neque emtos nec donatos sibi, vi abe-
 „ gisse, quasi hoc naturâ justum esset, sicut
 „ est, et boves et omnia omnino imbecilliorum
 „ et

(1) Valckenaerium sequutus sum, qui ita hunc Pin-
 dari locum constituit: νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς, θνητῶν τε
 καὶ ἀθανάτων, ἔγει δικαίων τὸ βιαιότατον, ὑπερτάτῃ χειρὶ. V.
 celeberr. virum ad Herodot. III. 38. Doctissimo autem
 Böckhio non adfentior, conjicienti, ex Platonis loco,
 Pindaro restituendum esse κατὰ φύσιν V. cum in Platonis
 Minoëm p. 178. Abhorret enim illud a poëtica ora-
 tione, atque sententiae Pindaricae est quasi interpreta-
 tio, quam ideo mihi videtur Plato, in referendo poë-
 tae dicto, attulisse, ut ostenderet illum de lege natu-
 rae, non vero civili egisse. Conf. Legg. 3. 690. C. 4.
 714. E. Gorg. 488. B. Sic de eadem lege naturae lo-
 quitur Thucydides. V. 105: ἡγούμεθα γὰρ τὸ τε
 θεῶν δόξῃ, τὸ ἀνθρώπειόν τε σαφῶς διαπαντὸς ὑπὸ φύσεως
 ἀναγκαιᾶς οὐκ ἂν κρατῇ ἄρχειν. Καὶ ἡμεῖς οὔτε δέντες τὸν νόμον,
 οὔτε κεκμένον πρῶτοι χρησάμενοι, ἔντα δὲ παρελαβόντες, καὶ
 ἐσόμενοι εἰς αἰὲν καταλείψοντες, χρώμεθα αὐτῷ. Abest igitur
 hujusmodi interpretatio, ubi Pindari verba ab aliis scrip-
 toribus de lege civili usurpantur. V. Herodot. III.
 38. Plato Protagor 336. D. Sympos. 196. C. Epist.
 8. 354. C.

„ et deteriorum bona, praestantioribus ac va-
 „ lidioribus cedere (1).

Ex hoc igitur Pindari, quasi sacro quodam fonte, omnis Sophistarum de justitiâ manabat oratio. Quod si ex illis, quid justitia esset et quodnam juris fundamentum, quaereretur, sic fere respondebant, „ facere injuriam, ex ipsâ na-
 „ turae ratione, bonum, pati autem, malum
 „ esse: longe tamen plus mali in hoc inesse
 „ quam in illo boni: quocirca homines, post-
 „ quam utrumque fuissent experti atque ani-
 „ madvertisent, se haud facile injurias, neque
 „ ipsos effugere, neque aliis inferre posse, uti-
 „ le existimasse pacto constituere, ut jam neu-
 „ trum liceret, et ex hoc deinceps pacto leges
 „ posuissent, quarum scita appellarent legitima
 „ et justa. Hanc igitur originem ac naturam
 „ esse justitiae, et quasi mediam quandam viam
 „ inter optimam et pessimam vivendi rationem:
 „ optimam enim esse ejus, qui injuriam libere
 „ atque impune faciat; pessimam vero illius,
 „ qui injuriam inultus pati cogatur: cujus utri-
 „ usque rationis in medio collocatam justitiam,
 „ tamquam bonum, coli: nec tamen propter
 „ ipsius studium, sed propter hominum imbecil-
 „ litatem. Si quis enim suâ ipse facultate feli-
 „ cem

(1.) Gorg. 483. A. — 484. C.

„cem se reddere possit, hunc, nisi prorsus in-
 „saniat, neque cum aliis pacturum, neque ali-
 „quid, ut injustum, omisurum esse” (1).

Eodem pacto Thrasymachus, Orator, id
 justum esse statuebat, quod ei qui plus posset
 utile esset (τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον) (1). Cu-
 jus definitionis hanc esse dicebat causam et sen-
 tentiam. „Sive a tyranno”, agebat, „sive
 „a populo, sive ab optimatibus res civitatis
 „gerantur, semper is qui dominatum habet
 „leges fert sibi quam utilissimas, tyrannus ty-
 „rannicas, populares populus: quibus quisque
 „illud esse justum demonstrat subditis suis,
 „quod sibi maxime expedit: ideoque illos,
 „qui hoc facere negligunt, punit, quasi jura
 „ac leges violarint. Hoc autem est quod
 „dico, in omnibus civitatibus id justum esse,
 „quod imperanti expedit, neque aliud jus in-
 „veniri, nisi illud quod ei, qui plus potest,
 „utile est” (2).

Ex hoc placito nulla relinquebatur virtu-
 ti auctoritas. Sic enim bene justeque agere
 nemo videbatur, nisi qui vel praemiorum spe
 invitaretur, vel poenarum metu cogeretur. Ideo

(1) Rep. 2. 358. E. — 359. B.

(1) Rep. 1. 338. C.

(2) Rep. 1. 338. D. — 339. A. Legg. 5. 714. B. D.

Ideo virtutem dicebant Sophistae rem esse plenam laboris, ὁ μισθὸν ἕνεκα καὶ εὐδαιμονήσεων, διὰ δόξαν, ἐπιτηδεύτέον, αὐτὸ δὲ δι' αὐτὸ Φευκτέον, ὡς ὁν χαλεπόν. „ *quam quis mercedis gloriaeque cau-* „ *sâ sibi comparet, ipsam vero propter difficul-* „ *tatem fugiat*” (1). Hujusmodi autem virtutem, quippe a naturâ alienam, una cum legibus concidere: esse enim eam scriptis legibus institutisque obtemperationem, quibus sublati ipsa sit nulla: eandem tamen in civitate, legibus fundatâ, necessario requiri, ac propterea poenas in illos constitutas esse, qui ipsam non habeant vel saltem se habere non simulent (2).

Caeterum, quod de universa virtute contendebant Sophistae, opinione tantam eam contineri, idem de singulis virtutis partibus affirmabant. Itaque sapientem, justum, fortem, temperantem non ex toto ipsius habitu, sed ex factis quibusdam externis judicandum censebant (3). Ex quo efficiebant ipsas virtutis partes inter se esse dissimiles, atque alteram ab alterâ sejungi posse: quod eorum confirmabant exemplo, qui aut fortes essent nec justî, aut

(1) Rep. 2. 358. A.

(2) Protagor. 323, 324, 327.

(3) Protagor. 329. D. 330. A. B.

aut justi nec sapientes, aut temperantes nec
tamen justi (1).

§ IV.

Sophistarum opiniones de vitâ beatâ.

Quam Sophistae esse statuebant justitiae ac
virtutis naturam, eam ab ipsâ hominis repeti-
tam naturâ dicebant; hanc enim ita esse com-
paratam, ut omnis beata vita, non in virtute,
sed in voluptate ponenda esset. Quâ de re au-
diamus Calliclem, haec coram Socrate dispu-
tantem. „ Illud est naturâ pulcrum ac jus-
„ tum, quod ego, liberâ usus contumaciâ,
„ jam tibi dicam. Nimirum ad bene viven-
„ dum oportet cupiditatibus suis quam maxime
„ indulgere nec ullo modo eas coercere, atque
„ ut illis, sic auctis, deservire et quaecunque
„ lubuerit explere possis, fortem esse ac pru-
„ dentem. Quod cum plerisque non contin-
„ gat, quos ideo pudet suae infirmitatis, sui
„ dissimiles vituperant, ac turpem esse dicunt
„ intemperantiam, scilicet, ut praestantioris in-
„ dolis viros in servitutem redigant. Itaque
fuis

() Protagor. 333. D. 329. E.

„ suis ipsi cupiditatibus explendis impares,
 „ ignaviâ quâdam temperantiam et justitiam
 „ commendant. Quamquam, si illis ab initio
 „ contigisset, ut regum fuissent filii, aut si
 „ ipsi naturae beneficio apti essent ad impe-
 „ rium tyrannidemve aliamve quandam potes-
 „ tatem sibi comparandam, quid sane tur-
 „ pius pejusque esset illis hominibus, quam
 „ temperantia? Stulte profecto, quum possent
 „ omnibus bonis frui, nec justitiâ impediante,
 „ nec quovis alio negotio, ipsi sibi domi-
 „ nam praeficerent vulgi legem et judicium
 „ et vituperationem? quî enim non essent mi-
 „ feri, quippe qui, propter istam justitiae et
 „ temperantiae honestatem, nihil amplius ami-
 „ cis tribuerent, quam inimicis, idque dum
 „ in suis civitatibus dominarentur? Caeterum,
 „ Socrates, justitia illa, quam tu sequi affir-
 „ mas, ita se habet. Nempe, mollitie et pe-
 „ tulantiâ et cupiditatum licentiâ, si certis
 „ adjumentis fulciantur, continetur et virtus et
 „ felicitas: caetera ista speciosa commenta,
 „ consensu quodam arbitrioque hominum prae-
 „ ter naturam constituta, puerilia sunt delira-
 „ menta et nullius prorsus pretii (1).

Ita-

(1) Gorg. 491. E. — 492. C. Similis doctrina ha-

Itaque saepe a Sophistis haecce usurpabatur oratio, ut justitiam dicerent esse stultitiam (πά-
 νυ γενναίαν εὐηθείαν), quae alienis serviret utilita-
 tibus, dum sibi noceret (ἀλλότριον ἀγαθόν, οἰκτιᾶ
 βλάβη), injustitiam vero calliditatem (εὐβουλίαν),
 quâ quis stultis imperaret ac se solum redderet
 beatum (1). Quin etiam, cum felicitatem
 non nisi rerum externarum prosperitate metiren-
 tur, qui fortunatissimus haberetur, eundem be-
 atissimum praedicabant, neque tyranno quem-
 quam beatiorum putabant (2). Nam sic ratio-
 cinabantur: „Totius injustitiae” (sunt haec ver-
 ba Thrasymachi, Oratoris) „nulla capitalior
 „est quam tyrannis, quae facit eum, qui
 „ipsâ utitur felicissimum, illos, in quos exer-
 „cetur, miserrimos. Nam tyrannus clam aut
 „vi res omnes, sacras et profanas, publicas,
 „et privatas sibi vindicat, neque aliquando,
 „aut aliquatenus, sed semper et ubivis.
 Quod-

habetur in oratione, quam de voluptatibus habuit
 Polyarchus, Dionysii junioris legatus, apud Archy-
 tam Tarentinum. V. Athen. Deipnos. XII. cap. 12.
 Huic plane est ipsius Archytae oratio opposita,
 quam servavit Cicero et cui Platonem etiam inter-
 fuisse narrat. V. Cic. de Senect. c. 12.

(1) Rep. 1. 343. C. 348. C.

(2) Gorg. 470.

„ Quodsi quis illarum rerum particulam
 „ quandam auferat et deprehendatur, punitur
 „ atque opprobrio habetur, veluti sacrile-
 „ gi, fures, latrones, quorum scelera in re-
 „ bus parvis versantur. Qui vero non bo-
 „ na tantum civium invadit, sed ipsos eti-
 „ am in servitutem redigit, is nec tur-
 „ pi nomine vocatur, et felix beatusque
 „ praedicatur, cum a civibus suis, tum ab
 „ omnibus, qui ad summam illum injuriam pro-
 „ cecisse noverint:” οὐ γὰρ τὸ ποιεῖν τὰ ἄδικα
 ἀλλὰ τὸ πάσχειν φοβούμενοι ὀνειδίζουσιν οἱ ὀνειδίζοντες τὴν
 ἀδικίαν, „ non enim iccirco injustitiam opprobrio
 „ habent, quod ab injuriâ perpetranda ipsi
 „ abhorreant homines, sed metuentes, ne ipsi
 „ injuriam patiantur, ita illam exprobrant”(1).

Cum talem esse justitiae vim naturamque, qua-
 lem diximus, Sophistae docerent, necesse erat,
 ut coli eam nonnisi ab invitis, contenderent.
 Et fane id probare argumentisque confirmare
 studebant. Nam, si duobus viris, alteri jus-
 to, injusto alteri potestas daretur, quae vel-
 lent, faciendi, utrosque dicebant sponte iidem
 facturos, διὰ τὴν πλεονεξίαν· ἢ πάντα φύσις διώκειν
 πέφυκεν ὡς ἀγαθόν, νόμος δὲ βίαν παράγει ἐπὶ τὴν τοῦ
 ἵσου

(1) Rep. i. 344. A—C.

ἵτου τιμῆν, „ ductos quippe ambos studio sibi ha-
 „ bendi; omnem enim naturam hoc cupidissime
 „ appetere, ut summum bonum, sed legis vi
 „ ad aequalitatis observationem traductam esse.
 „ Itaque si hominum illorum uterque annulum
 „ haberet, qualem ferunt olim Gygi contigis-
 „ se, quo induendo a nullo videretur, nemo
 „ quisquam tam durus et ferreus reperiretur,
 „ ut justitiam fervaret, aut ab aliorum bo-
 „ nis manus abstinere; quum liceret illi ex fo-
 „ ro atque domibus ea, quae luberet, furripi-
 „ re, atque etiam interficere aut e vinculis sol-
 „ vere quem vellet, aliaque multa, instar Dei
 „ alicujus inter homines versantis, agere. Sic
 „ eadem vir ille justus atque injustus ageret:
 „ quod magno est argumento, ὅτι οὐδεὶς ἐκὼν δί-
 „ καιος ἀλλ' ἀναγκασόμενος, neminem sua sponte
 „ esse justum, neque in justitiā vitam beatam
 „ esse positam: quandoquidem omnes simul
 „ ac valeant ad injuriam faciendam, nequa-
 „ quam hoc omittunt, longe id utilius quam
 „ justitiae studia rati” (1).

Ut vero accuratius etiam vitae honestae et
 injuriosae dissimilitudines ostenderent Sophistae,
 nec dubitationi locum relinquerent, utra eli-
 gen-

(1) Rep. 2. 359. C. — 360. D.

genda videretur, utriusque vitae, quasi quamdam formam describere solebant, hoc fere modo:

„ Ut recte de vitâ beatâ judicare possimus;
 „ duos fingamus viros, quorum alter justissi-
 „ mus sit, alter injustissimus. Ac primum qui-
 „ dem vir ille injustus similis sit boni guber-
 „ natoris, aut medici; atque ut hic, quae arte
 „ suâ effici possint, novit, et ea, omis-
 „ ris, adgreditur, ac, si quando labatur, conti-
 „ nuo se erigit, ita vir ille injusta facinora hac
 „ ratione peragat, ut semper lateat. Parum
 „ enim is profecisse videtur, qui deprehenditur,
 „ sed summa injustitia ejus est, qui, quum
 „ maxime fallit, id agit ut vir bonus esse vi-
 „ deatur. Itaque perfecto injustitiae munere
 „ perfecte fungatur, quumque injurias inferat
 „ maximas, tamen summâ justitiâ habeatur:
 „ dicere vero possit apte ad persuadendum, si
 „ quid emanet: atque, ubi vim adhibere sit ne-
 „ cesse, polleat cum fortitudine ac robore,
 „ tum amicorum subsidiis atque opibus.

„ Hunc juxta, alterum collocemus, vi-
 „ rum aequissimum *ἄνδρα ἀπλοῦν καὶ γενναῖον*
κατ' Αἰτχύλον οὐ δοκεῖν ἀλλ' εἶναι ἀγαθόν ἐθέλον-
τα „ simplicem ac generosum, qui non vi-
 „ deri, sed esse bonus velit, ut Aeschylus loqui-
 „ tur

„ tur (1). Nam species est justitiae illi de-
 „ trahenda; quippe si justus videatur, confe-
 „ rentur ad eum honores et opes, eritque in-
 „ certum utrum horum causâ, an ipsius justitiae colat illam; sed omnibus rebus exter-
 „ nis nudetur, ut prioris viri injusti plane sit
 „ contrarius: quumque nihil agat injuriose, in-
 „ signi tamen scelere habeatur, ἢ ἡ βεβηρωμένος
 εἰς δικαιοσύνην τῷ μὴ τέγγεσθαι ὑπὸ κακοδοξίας καὶ τῶν
 ὑπ' αὐτῆς γιγνομένων, ἀλλ' ἦτο ἀμετάσματος μέχρι θά-
 νατος, ut sit ejus virtus spectata, quae neque
 „ infamiâ neque incommodis illam concomitan-
 „ tibus emolliri queat, sed ad mortem immota
 „ maneat. Jam vero ex hisce facile est ad ju-
 „ dicandum, uter eorum beatior sit futurus, at-
 „ que utra praestet vita, honestissima, an im-
 „ probissima. Nam bonus iste vir vapulabit,
 „ vexabitur, vincietur, oculi ei effodien-
 „ tur, postremo omnia mala passus suspen-
 „ detur, καὶ γνώσεται ὅτι οὐκ εἶναι δίκαιον ἀλλὰ δο-
 „ κεῖν δὲ εὐθέλει. Et erit illi persuasum oportere
 „ justum videri, non vero esse velle. Ae-
 „ schyli vero dictum longe rectius de injusto
 „ usurpetur. Hunc enim dicunt quippe rei stu-
 „ den-

(1) Aesch. Sept. c. Theb. V. 599.

„ dentem quae veri sit particeps, neque ad
 „ opinionem viventem, non videri quidem
 „ injustum, sed esse revera velle. Primum
 „ enim res illi publicae committentur, quia
 „ justus videtur: deinceps uxorem, quam ve-
 „ lit, ducet, liberos, quibus velit, elocabit,
 „ cujuslibet utetur consuetudine. Praeterea
 „ ex omni re, justâ aut injustâ, quam sibi
 „ putet fructuosam fore, lucrabitur: adver-
 „ sarios superabit ac vincet: divitiis augebitur,
 „ quibus amicis suis profit, noceat inimicis;
 „ postremo Deos, oblatis donis ac sacrificiis,
 „ melius viro bono colet, eritque igitur, quam
 „ ille, Diis magis gratus et acceptus. Unde pa-
 „ tet, vitam ejus improbam, et esse reverâ, et a
 „ Diis hominibusque haberi, vitâ honestâ praes-
 „ tantiore” (1).

(1) Rep. 2. 360, E. — 362. C.

S E C T I O A L T E R A.

*Adumbratur, ex Platonis sententiâ, dubia
ac fluctuans rerum civilium ratio, quae,
per populi temeritatem et demagogorum
libidinem, ipsius aetate, Athenis ob-
tinebat.*

Sophistae, qua ratione philosophiam contami-
navisse ac corrupisse Platoni visi fuerint, jam
fatis cognitum ex priori sectione, arbitramur.
Reliquum est, ut, qualis ei apparuerit reipublicae
Atheniensis conditio, doceamus. Exhibebimus ita
tristem fane tetramque hujus civitatis imaginem,
et ejusmodi quidem illam, ut non omni parte
probanda videatur. Sed vera fit illa, nec ne,
hoc nihil ad propositum nostrum. Illud enim
unice agimus, ut, quid Plato de suâ ipse patriâ
judicaverit, exquiramus, quo magis pateat, quam
vim in eum totamque ejus Politicam, turbulenta
Athenarum conditio habuerit.

§ I.

*Corrupta est prorsus, post bella Persica,
reipublicae Atheniensis conditio.*

Uti in singulis hominibus aetas aetati succedit, juvenili virilis, huic vero senectus, ita etiam in gentibus eadem est naturae via, ac certus aliquis veluti vitae cursus. Atheniensis populus, quum olim jam adultus legibus parere consuevisset, atque, in liberandâ Graeciâ Persarum metu, maxima peregisset facinora (1), deinceps senectute desipere coepit (2) et omnia abiecit vincula. Nam victoriis suis elatus, primum magistratuum imperia detrectavit, deinde parentum ac senum admonitiones neglexit, tum leges perrupit, ac postremo religionem violavit et, Titanum modo, coelestibus adversarius est (3).

Hujus rei primi fuerunt auctores illi ipsi homines, qui, quum duces se praebuissent Graecis ad Persarum copias profligandas, fuspiciebantur ut magni videlicet viri et rationis civilis peritissimi,

(1) Legg. 3. 698. 699.

(2) Epist. 5. 322. B.

(3) Legg. 701. B. C. conf. Aristot. Rep. II. 12.

fimi, veluti Miltiades, Themistocles, Cimon (1). Ita enim rempublicam administrarunt, ut cives nec meliores redderent, neque temperantiam colere ac justitiam servare docerent: quae si cui absunt, huic nec dominatus nec opes possunt prodesse (2). Verum populi obsequuti sunt libidini atque, ut fieret civitas dives ac praepotens, moenia, navalia, portus exstruxerunt ac tributa imperârunt (3). Cum igitur verae arti civili propositum sit bonos facere homines (4), hac illi arte censerî nequeunt. Caeteroquin enim, suos ipsi filios ad sapientiam erudivissent. Nunc vero et hoc omiserunt (5), et populum ferum injustumque reddiderunt adeo, ut ab illo ipsi ostracismo, exfilio, carcere multati fuerint (6).

Scilicet veram rationem civilem Atheniensium tenuit nemo (7), et quamvis majore sint usi prudentiâ illi, quos memoravi viri, quam qui deinceps exstiterunt demagogi (8), tamen
ars

(1) Gorg. 515. D. 519. A.

(2) Gorg. 513. E. 517. B. 518. E.

(3) Gorg. 455. E. 517. C. 518. E.

(4) Gorg. 513. D. E. conf. supra p. 9.

(5) Menon 93. 94. Lach. 179. D. Theag. 126. D.

(6) Gorg. 516. D. — 517. A.

(7) Gorg. 517. A.

(8) Διακονιστῆς. Gorg. 517. B.

ars illorum, opinione nitens, non erat nisi scientiae imitatrix (1). Ipse Pericles, qui tantâ floruit in Graecis ac barbaris auctoritate atque eloquentiae laude, quum esset maximarum rerum scientiâ ab Anaxagorâ Clazomenio imbutus (2), tamen civitati suae non fuit bonus. Nam ne filios quidem ipse suos arte politicâ instituit (3), et Athenienses reddidit pigros, timidos, loquaces, avaros denique inductis militum stipendiis (4). Idemque ab illo magis etiam efferati sunt, quorum tanta fuit immanitas, ut ipsum, sub vitae finem, peculatus condemnarent ac pene morte multarent (5).

Sic igitur nata et progressa longius reipublicae depravatio videtur. Quumque olim penes populum nulla essent imperia, ipse vero suâ sponte legibus ferviret, paulatim est ad maximam licentiam adductus. Ac primo quidem coepit res publica corrumpi, fuitque hoc mal-

exor-

() *Μη ἐπισήμη, εὐδοξία δὲ* Menon 99. B. Alcibiad. 2 146. A. Apolog. Socr. 21. C. — 22. A.

(2) Alcib. 1. 104. B. 118. C. Phaedr. 269. 270. A. Sympos. 215. E.

(3) Protagor. 320. A. Alcib. 1. 118. D.

(4) Gorg. 515. E.

(5) Gorg. 516. A.

exordium. „ Nam antea legibus erant cer-
 „ ta ac definita musices genera constituta,
 „ veluti hymni, paeanes dithyrambi, alia, nec
 „ licebat omnia miscere, aut alio cantu pro
 „ alio abuti. De his autem cognoscendi judi-
 „ candique potestas non erat penes vulgus, cu-
 „ jus, vel clamoribus sibilisque exploderentur,
 „ vel plausibus laudarentur poëtae; sed penes
 „ viros doctrinâ praestantes, qui castigatis ver-
 „ beribus pueris eorumque magistris atque uni-
 „ versâ plebe, silentio factô, ad finem usque au-
 „ diebant: quo fiebat, ut imperiis lubenter pare-
 „ rent cives, neque tumultuando ipsi judicia
 „ pronunciarent. Procedente deinceps tempo-
 „ re, primi has leges transgressi sunt poëtae
 „ ingenio quidem praestantes, justae vero ac
 „ legitimae musae ignari. Hi, bacchantium
 „ more, voluptate deliniti illamque sectantes,
 „ alia cantuum genera cum aliis miscuerunt et
 „ omnia confuderunt (1), falso adserentes
 „ rectum utendi modum in musicâ non esse
 „ spec-

(1) Cum hocce Platonis judicio, operae pretium
 est conferre Aristoxeni, praeclari musici, dicta de
 πανδύμων illâ, ut ait, σκητικῇ et ποιικίῃ musicâ, quâ τὰ
 διατρεὰ ἐκβεβαρβάρωνται. V. Athen. Deipnos. XIV. p. 632.
 A. Plut. de musicâ p. 1142. B. Themist. Orat.
 XXXIII.

„ spectandum, sed solius delectationis audito-
 „ rum, sive docti illi essent, sive indocti, esse
 „ rationem habendam. Et vero eorum carmini-
 „ bus ac sermonibus factum est, ut vulgus, praeter
 „ leges, jus sibi arrogaret de re musicâ decer-
 „ nendi, atque de pulcro aut foedo judicandi:
 „ unde coeperunt theatra clamoribus reso-
 „ nare spectatorum, qui, optimorum sequi ju-
 „ dicia nolentes, ipsi de quâcunque re pronun-
 „ ciabant. Quodsi intra theatri muros haecce
 „ democratia ac judiciorum licentia constitisset,
 „ minora profecto incommoda attulisset; ve-
 „ rum, inde profecta, omnia deinceps negotia
 „ invasit. Cumque jam idoneus sibi quisque
 „ videretur, qui de omni re judicaret, pudori
 „ succesit impudentia, ac legibus obtempera-
 „ tionem excepit licentia” (1).

Dum sic populi crescebat potentia, vexata est
 ac perdita respublica. Quocirca non defuerunt
 etiam, qui popularem statum vituperarent (2).
 Hi fere erant, qui optimatibus faverent. Nam
 erant,

XXXIII. p. 364. Hard., quae loca debeo industriae viri
 doctissimi Mahnii Diatr. de Aristoxeno p. 117. 160.
 et 166.

(1) Legg. 3. 700. A. — 701. B.

(2) Epist. 7. 324. C.

erant, Athenis, duae factiones, quarum una populi causam agebat, altera optimatum. Quum igitur rerum facta esset conversio, optimates triginta viros, qui rempublicam ordinarant, constituerunt (1). Hos boni cives sperabant, a depravatâ consuetudine ad justam vivendi rationem civitatem esse traducturos. At illi, crudelissimo suo dominatu, prioris rerum conditionis desiderium moverunt. Itaque, non multo post ejectis istis tyrannis, reipublicae procuratio populo est reddita. Hic, etsi magnâ usus est in victos clementiâ, tamen in caeteris rebus eundem, atque antea, se praestitit, ac, spretis majorum moribus institutisque, summam in omnibus negotiis licentiam usurpavit (2).

(1) Apolog Socr. 32. C Epist. 7. 324. C. quo loco Lacedaemonios, a quibus haec ita constituta sunt, non memorat Plato. Forte, quia pigebat illum devictarum a Lacedaemoniis Athenarum. Illud certe constat, etsi Lycurgi civitatem imprimis probaret, ab Atheniensi vero abhorreret, non ideo tamen eum patriae caruisse amore, aut prae civibus suis Lacedaemonios extulisse. Conf. Epist. 7. 336. C. Menexen. 240. C. junct. Legg. 3. 698. E. Legg. 1. 642. B. Tim. 24. C.

(2) Epist. 7. 324. D. 325. A. — D.

§ II.

Corruptae reipublicae Atheniensis causae fuerunt gravissimae, rei nauticae, mercaturae et divitiarum studia.

Ex quo tempore mari Athenienses crebrius usi sunt, mores eorum depravari coeperunt. Scilicet „ maris vicinia dulcis quidem videtur, „ at falsi quid et amari revera habet” (1). Ac primum fuit per rem nauticam eorum fortitudo imminuta. „ Nam postquam bellum mari magis, „ quam terrâ gerere coeperunt, terga cito dare et in naves suas infilire adsueverunt, nihil „ turpe se fecisse rati, quum hostium impetum excipere mortisque periculum subire non „ sustinuisent, sed, amissis etiam armis, fugissent. Dicere fere solent, se id non levi de „ causâ fecisse. Verum haec fugae excusatio „ laudari nullo pacto potest. Etenim malae „ consuetudini adsuescere nemo debet, nedum „ optima civium pars” (2).

Fortitudinis jacturam arte compensare studuerunt Athenienses. Exstiterunt armorum magistri,

q

(1) Legg. 4. 705. A.

(2) Legg. 4. 706. B. C. D.

qui ita se docere fortitudinem, ut Sophistae sapientiam profiterentur (1). Verumtamen haud magis fortitudine invalescebant, qui armis sic operam darent, quam ad sapientiam proficiebant, qui Sophistas audirent.

Sed reipublicae alia etiam damna res nautica intulit: „ Etenim cujus civitatis salus copiis „ navalibus nititur, haec virtutem bellicam non „ recte potest honorare. Nam cum ex guber- „ natorum, praefectorum, remigum arte pen- „ deat, quâ possit vulgaribus istis ac vilibus „ fere hominibus honores rite conferre?” (2) Cives omnino deteriores reddit bellum navale. Quam ob rem, quae in campo Marathonio aut apud Plataeas commissa est pugna, longe plus ad salutem Graeciae contulisse censenda est, quam victoria apud Artemisium aut Salamina parva (3).

Porro, ut belli navalis, sic etiam mercaturae acerrimum existit studium. Itaque quum lucri cupiditas omnes animos occupavisset; „ mo- „ res varii atque infidi evaserunt, ut civitas cum „ ipsa destitueretur fide et amicitia, tum caete- „ ris

(1) Lachet. Euthydem. in.

(2) Legg. 4. 707. A.

(3) Legg. 4. 707. B. C.

„ris civitatibus esset invisa” (1). Et vero ita factum est, ut singuli cives, quo maiorem mercaturae, eo minorem liberalioribus studiis bellicisque exercitationibus operam darent. Tantam enim vim habet divitiarum amor, ut, qui semel eo est captus, is totus sit quaestui deditus, nec quidquam curet aliud, nisi quod ad lucrum videatur fructuosum (2).

Postquam divitiis opibusque per mercaturam adfluere coeperunt Athenienses, magis etiam depravati sunt. Nam „vix ullum est in civitate „praeclaris justisque moribus perniciosius malum, quam pecuniae magnitudo” (3). Itaque quum crevisset apud illos, cum divitiis, luxuries, atque essent corporis oblectamentis dediti (4), artes accessiverunt et excoluerunt, quae voluptatum essent ministrae ac famulae, atque impleta est urbs hominum turbâ, qui ministeriis suis civium cupiditatibus serviebant et pecuniam, quasi auctoramentum artificii, accipiebant (5).

Cives autem, quo magis quaestui studuerunt
ac

(1) Legg. 4. 705 A. Legg. 12. 949. E.

(2) Legg. 8. 831. C. D. E. 842. D.

(3) Legg. 4. 705. B.

(4) Rep. 8. 550. D.

(5) Rep. 2. 373. A. B. Legg. 8. 831. D.

ac divitias honori habuerunt, eo magis virtutem probro habere coeperunt. Etenim „ haec „ est divitiarum ad virtutem ratio, ut, si utrae- „ que in librae lancibus positaе fingantur, „ quantum altera seorsum evehatur, tantum al- „ tera deorsum vergere censenda sit” (1). Ipsi vero divites cum maiore gratiâ florent, plus etiam auctoritatis sibi arrogarunt. Quare legibus opus esse coepit, quibus census constituerentur, ut posset divitiarum, in conferendis magistratibus, ratio haberi (2). Has igitur leges primum tulit Solon, et quatuor factis divitum pauperumque classibus, populi et optimatum prudenter temperavit potentiam (3). Verum oligarchia, ubivis illo laborat vitio, quod munera non optimis deferat, quippe magis pecuniarum vim, quam virtutem spectans (4), tum Atheniensi reipublicae plura etiam incommoda intulit. Nam primum necesse erat, ut ex illa duae existerent factiones, altera divitum, pauperum altera, utraeque sibi invicem invidentes et in-

(1) Rep. 8. 550. E.

(2) Rep. 8. 551. AB. Videtur h. l. interpungi debere post vocem *ὀλιγαρχία*, non vero post *μᾶλλον*.

(3) Legg. 3. 693. E. 698. B.

(4) Rep. 8. 551. C.

insidiantes, atque ita civitas in duas veluti civitates scinderetur (1). Praeterea cum divites simul rebus urbanis ac bellicis, agriculturae etiam et quaestui operam darent, orta est prava illa πολυπραγμοσύνη, quae insignis fuit in Atheniensibus ac tantopere civitati nocuit (2).

§ III.

Sic omnia exstiterunt in republicâ popularis regiminis vitia.

Ita plerumque solet evenire, ut e paucorum dominatu respublica in populi potestatem perveniat. Nam magistratus censu creati, quum nihil cordi habeant, nisi, ut opibus crescant, ipsi molles fiunt et ignavi, atque caeteros cives, emendis eorum bonis multiplicandisque usuris, in egestatem detrudunt (3). Tunc vero exsistunt homines fortes atque audaces, qui, quum bona sua dilapidârint et aere alieno teneantur, divitibus invident et insidiantur ac rebus novis
flu.

(1) Rep. 4. 422. E. 8. 551. DE.

(2) Rep. 8. 551. E. Gorg. 526. C. conf. Thucyd. VI. 87. ibique Duker.

(3) Rep. 8. 555. C. 556. BC.

student (1): similes illi fucis, qui in apum
examinibus melle vescuntur, quod ipsi non con-
fecerunt, hoc tamen discrimine ab illis distinc-
ti, quod volatiles fuci aculeis careant, hi autem
terrestres diris sint aliquando aculeis armati (2).
Et horum tandem studiis ac vitiis efficitur, ut,
victis aut expulsis divitibus, reipublicae procu-
ratio ad populum transferatur (3). Sic etiam
populus Atheniensis, quum aliquandiu optima-
tium paruisset imperiis, deinceps libertatem
vindicans, atque ad summam proruit licen-
tiam.

Ac primum quidem eo processit libertatis
studium, ut nemo egisse aliquid aut omisisse,
legum reverentiâ, videri vellet. Umbram adeo ser-
vitutis reformidabant, nec legibus ullis aut institu-
tis poterant contineri (4). Suos quisque sibi
fingebat mores: et haec agendi vivendique li-
centia tam praeclara plerisque videbatur, ut ci-
vitatem popularem summis laudibus extollerent
ac solam aestimarent dignam, in qua liberalis in-
genii homo degeret (5). Hancce etiam reipu-
bli-

(1) Rep. 8. 555. D. Legg. 8. 831. E.

(2) Rep. 8. 552. C.

(3) Rep. 8. 556. CE.

(4) Rep. 8. 557. BE. 563. D.

(5) Rep. 8. 557. C. 562. C.

blicae conditionem valde celebrabant Oratores, ejusque causam ac praestantiam a studio aequalitatis repetebant (1). Verum enim, cum populus ipse Atheniensis non re, sed specie solum bonus erat (2), tum, quâ utebatur aequalitate, haec longissime a verâ aberat. Vera enim non eadem omnibus tribuit et impertit, sed tantum cuique concedit, quantum, virium ingeniique habita ratione, concedi par est (3); quod longe aliter se Athenis habebat.

Nam cum plerique magistratus forte eligerentur ex universo populo, licebat unicuique ad rempublicam accedere, ac verba in concione facere, qui modo populo amicus videretur (4). Tantum autem aberat, ut aliquem rationis civilis esse peritum oporteret, ut artifices etiam opificesque ad deliberationes publicas adhiberentur (5). Scilicet iidem hi homines, quamvis abjecti, sibi ipsi

(1) Menexen. 238. C. — 239. A. Conf. Pericl. apud Thucydid. II. 37.

(2) Εὐπρόσωπος γὰρ ὁ τοῦ μεγαλήτορος δῆμος ἔρεχθίδης, ἀλλ' ἀποδύντα χρεὶν αὐτὸν θεάσασθαι. Alcib. I. 132. A.

(3) Legg. 6. 757.

(4) Rep. 8. 557. A. 558. B. Conf. Xenoph. de Rep. Athen. I. 2.

(5) Protagor. 319. D. Alcib. I. 120. B.

ipsi et vulgo videbantur prudentissimi (1).

Haecce aequalitatis ratio in omnes permanaverat civitatis partes. Confundebantur aetates, conditiones, genera. Maiores natu similiter faciebant ac si adolescentes essent (2). Ubi vero illi inverecundi sunt, ibi hos impudentissimos fieri par est (3). Itaque nec parentes liberi reverebantur, nec senibus juvenes honorem habebant: nihil porro discriminis erat inter civem et inquilinum aut peregrinum. Imo vero liberos non metuebant servi, atque ipsa bruta animalia pari cum hominibus jure vivebant, ut equi aut asini, si cui obviam fierent, via decedere nollent. (4).

Quoniam adeo erant Athenienses imperii impatientes, magistratus non ferebant, nisi qui ut privatos se gererent, et populi obsequerentur voluntati (5). Ideo voluerunt Socratis nomen deferre, quod is, quum esset ἐπιστάτης in Senatu, populo obstitisset, volenti, contra jus fasque de

(1) Apolog. Socr. 22. D.

(2) Rep. 8. 563. B.

(3) Legg. 5. 729. C.

(4) Rep. 8. 562. E. — 563. C. Conf. Xenoph. de Rep. Athen. l. 9—12.

(5) Rep. 8. 562. D.

de decem in proelio ad Arginusas ducibus, simul sententiam ferre. Hujus quidem judicii postea ipsos poenituit (1). Sed saepe committi hujusmodi facinora solebant. Itaque judiciorum haud multo major erat, quam legum, vis. Tam a iudicibus, quam a privatis, jura eludebantur et infringebantur (2). Nulla autem civitas diu stare potest, in qua judiciorum ratio parum est firma (3).

Quae cum ita sint, mirum est profecto, Atheniensium rempublicam, tot ac tantis vitiis laborantem, tam diu mansisse integram, neque, ut navem gubernatoris expertem, fluctibus dudum civilibus fuisse submersam (4). Nam, ut caeterae adessent et artes omnes et doctrinae, vera certe ars civilis aberat (5). Non deerant quidem politici, hoc fere nomine dicti, qui neque vulgo indocti et sibi sapientissimi viderentur (6). Sed peritis iidem apparere debebant ut umbrarum patroni et defensores, ipsi umbrarum

(1) Apolog. Socr. 32. B.

(2) Rep. 8. 558. A.

(3) Criton. 50. B. Legg. 6. 766. D.

(4) Politic. 302. A. Alcibiad. 1. 134. E.

(5) Alcibiad. 1. 119. B. Alcibiad. 2. 145. E.

(6) Apolog. Socr. 21. C.

rum similes, et praestigiatorum ac Sophistarum maximi (1).

Profecto, si, qua ratione gerebatur respublica, eâdem res medica aut quaevis alia gereretur, continuo corrumpetur ac plane perderetur. Fingamus enim, alicujus civitatis cives, cum sibi a medicis aut gubernatoribus metuant, nolle in posterum se illis committere ac parere: constituere igitur, ut cuique ad concionem vocato liberum sit, de rebus medicis aut maritimis sententiam dicere, ut, quae concioni placuerint, legum institutorumque vim accipiant, eademque normam conficiant, secundum quam utraque ars regatur. Iidem porro forte inter se dirimant, qui quotannis navibus praefuturi sint, aut aegrotos curaturi: hi autem debeant, elapso anno, muneris sui rationes reddere, ac, si quid contra leges fecerint, poenas dare (2). Hujusmodi administratione quis putet artem ullam servari posse? Quod si praeterea adsint, qui se legibus istis subtrahant, easque libidinis quaestusque causâ subvertant, pejore fane loco res esse non possit (3).

Haec.

(1) Politic. 291. BC. 303. C. Apol. Socr. 22. A.

(2) Politic. 293. A. — 299. A.

(3) Politic. 291. E. 300. A.

Haecce autem mala omnia in populari regimine infunt, ideoque facilius ex illo tyrannis oritur, quam ex alia civitate ulla. Nam genus illud hominum prodigorum et facinorosorum, quod ex paucorum dominatu exsistere dicebamus, quodque cum fucis comparabamus, longe est in hujusmodi civitate frequentius et validius. Hi igitur populo adulantur, quo adjutore in ditiorum fortunas involent. Quodsi in divitibus illis reperiatur, qui ad populum confugiens, callide miseratione eum permoveat, huic proclive est tyrannidem occupare. Solet enim populus unum quendam, prae caeteris, benevolentiam complecti atque potentia augere(1). Hoc pacto Athenis tyrannidem usurpavit Pisistratus, quam reliquit etiam filio suo Hippiae. Is autem, per tres annos, crudeliter tyrannorum more se gessit (2). Periclis aetate, popu-

(1) Rep. 8. 564. B. — 565. D. Epist. 8. 353. E. 354. E. Conferri meretur Montesq. de Caus. legg. VIII. cap. 2. ubi sagaciter etiam monet, demagogos non semper tyrannidem in Graecis civitatibus occupavisse, propterea, quod magis eloquentiae quam rei militari studuerint; huc etiam accessisse vehemens illud, quo Graeci in tyrannos flagrabant, odium.

(2) Hipparch. 229. B.

pularis quidem dicebatur reipublicae ratio, sed
revera unius arbitrio gerebantur omnia (1).
Nec tamen omnes demagogi eadem fuerunt feli-
citate: imo plerisque aut moerorem aut jactu-
ram reipublicae administratio intulit. Nam
tanta erat populi Atheniensis pravitas, ut, qui
de se optime meriti essent, eosdem saepe morte
vel exilio multaret, aut a sycophantis accusari
et quasi oppugnari sineret (2).

Testes sunt Miltiades, Themistocles, Ci-
mon (3), testes duces clasfis ad Arginusas alii-
que (4). Stultum omnino erat, civilem vitam
Athenis appetere. Qui enim populo Atheniensi,
ingrato illi, moroso, crudeli, invido, imperi-
to studebat seque credebat, is magnas sibi com-
parare calamitates certo sciebat, habebatque
quod sibi ipse eas imputaret (5).

(1) Conf. Thucyd. II. 65.

(2) Alcib. 2. 142. A. Criton. 44. E. 45. A.

(3) Gorg. 516. D.

(4) Apolog. Socr. 32. B. Axioch. 368. G.

(5) Gorg. 519. B. Politic. 299. B. Axioch.
369. A.

§ IV.

Noxia Sophistarum et Oratorum in populum Atheniensem efficacia.

Nullum fuit usquam Sophistis atque Oratoribus majus illustriusque theatrum, quam in Atheniensium civitate. Per hanc enim totam summâ vigeant gratiâ et auctoritate, cum in gymnasiis, tum in foro, tum etiam in judiciis. Non mirum igitur, prae caeteris urbibus omnibus, sapientiae famâ inclaruisse Athenas (1), easque ab Hippia fuisse vocatas „ universae „ sapientiae Graecae prytaneum” (2).

Cum enim viderent Sophistae atque Oratores, illos in primis potentia valere populoque esse acceptos, qui se ejus simillimos praestarent (3), indagabant continuo, quaenam multitudini vera pulcraque viderentur, tum ipsi haec, ut unice vera ac pulcra, celebrabant (4);

pe.

(1) Apol. Socr. 29. D.

(2) Protagor. 337. D. De hocce Athenarum encomio conf. clariss. Creuzer. Orat. de civitate Athen. omnis humanitatis parente. Annot. p. 54.

(3) Gorg. 513. A.

(4) Gorg. 481. E. Phaedr. 260. A.

„ perinde ac si belluae alicujus vastae et imma-
 „ nis educator et alior, hujus cupiditates ac li-
 „ bidines observet, ut sciat, quo illam adiri,
 „ quoque attrectari oporteat modo: quando et
 „ quibus e causis vel ferocior vel mitior sit:
 „ quibus vocibus efferetur, et quibus placetur:
 „ idemque haec, quum multo usu ac tempore
 „ perspexerit, summam putet sapientiam con-
 „ tinere, et, tamquam artem, alios doceat: is
 „ igitur, quid in quaque re pulcrum aut foe-
 „ dum, bonum aut malum, justum aut injus-
 „ tum sit, ignorat, sed singula negotia talia esse
 „ affirmat, qualia belluae isti videantur: bona
 „ vocans, quae illi placeant, mala, quae illi dis-
 „ pliceant: neque alias, quas adferat habet ra-
 „ tiones, sed necessaria appellat etiam pulcra
 „ ac justa: quid vero inter necessitatem et jus-
 „ titiam intersit, neque ipse novit unquam, ne-
 „ que aliis ostendere potest” (1).

Simili viâ et ratione sapientiae famâ cresce-
 bant Sophistae, atque honore opibusque auge-
 bantur. Nobilissimi cives eos hospitio exci-
 piebant, (2) atque, ut liberos instituerent suos,
 magna pecuniae vi movebant (3). Ipsi juvenes,
 quae

(1) Rep. 6. 493. A. — C. Loci, quamvis corrup-
 ti, ut videtur, tamen sententiam reddere studui.

(2) Protagor. 311. A. 337. D.

(3) Apol. Socr. 20. A.

quae hujus est aetatis ratio, imperii flagrantēs et gloriae cupidine, ad dicendi istos ac faciendi magistros frequentes accedebant, ut artem agendi cum populo ac rempublicam administrandi perciperent (1). Imprudenter adeo et temere, illis se committentes, optimam sui partem, id est animum, gravissimis periculis proiciebant (2).

Crebro etiam in populi concionem ac privata judicia prodibant Oratores. Cumque essent Athenienses *Φιλολόγοι* et *πολυλόγοι* (3), hi, arte suâ, quasi incantatione, quâ iratae anguis ferae-ve impetus detinetur, auditores suos demulcebant et deliniebant (4). Nulla fere, nisi eorum consiliis, res in concione gerebatur (5). Ac tanta erat illorum vis, ut tyrannorum instar, morte, pecunia, exilio quemvis multare possent (6). Maxima autem fuit Athenis judicio-
rum

(1) Protagor. 316. C. Theag. 126. A. Hipp. maj. 296. A. Menon. 73. C.

(2) Protagor. 313. A.

(3) Legg. 1. 641. E.

(4) Menex. 234. C. — 235. C. Euthyd. 290. A. Conf. Rep. 2. 358. B.

(5) Alcib. 2. 144. E.

(6) Gorg. 466. B.

rum copia. Quae ipsa indicio est, corruptissimam fuisse civitatem. Nam, ut medicorum frequens fieri numerus solet, ubi corpora luxuriâ debiliora ac morbosa evaserunt, ita, cujus civitatis mores improbi injustique sunt, huic maxime judiciis opus est (2). In his frequentes versabantur Oratores: nec tantum suas ipsi causas agebant, ad clepsydram latrantes (2), sed aliis etiam orationes, quibus in judiciis uterentur, scribebant (3). Itaque in causis ac litibus aetatem consumentes ac semper metu periculisque jactati, non aequitati, sed mendaciis, nec veritati, sed adulationi studebant, et omnino litigandi vias magis, quam justitiam, sequebantur (4).

(1) Rep. 3. 405. A. Conf. Xenoph. de Rep. Athen. III. cap. 1 et 2. Thucyd. I. 77.

(2) Theaetet. 172. D.

(3) Euthyd. 305. B.

(4) Rep. 405. BC. Theaetet. 172. E. 173. A. Apol. Socr. 34. C. 35. B. 38. E.

§ V.

Corrupta puerorum institutione, nulla supererat emendationis spes.

In civitate, quae tantis laboraret tamque gravibus vitiis, rite institui pueri non poterant, et haec institutionis corruptio vitia illa reddere insanabilia debebat. Scilicet est haec fere ingeniorum ratio, ut, quo graviora quis, et praeclariora appetat, quoque majores naturâ nactus sit facultates, eo in vitiis non minus, quam in virtutibus, excellentior evadere possit; infirmæ vero indolis homo, ut magnis virtutibus, ita ingentibus etiam vitiis careat. Et, prouti arbor, quo insigniore solet esse proceritate et amplitudine, eo pluribus ad crescendum opus habet opportunitatibus: eademque alieno loco confita, ubi commodis hisce prorsus careat, vilis evadere et abjecta solet: ita, cui insignis est ad virtutem indoles, ut sponte adsurgere ad summa omnia videatur, is, male institutus, et veluti crescenti indigens opportunitatibus, humillimus fit fere et improbissimus (1). Quis au-

(1) Rep. 6. 491. D. E. 425. B.

autem, in tantâ reipublicae labe, mali contagionem effugere poterat? Quis populo audebat obistere, quem audiret in concionibus, in judiciis, in theatris, in castris, omnia clamore et strepitu ferocissime decernere? Necesse omnino erat, ut nullus non adolescens, quamvis excelsa natus indole, multitudini adsentari, fierique popularis adsuesceret: praesertim, cum populus, quemcunque vellet, aut honoribus ornare, aut poenis afficere posset (1). Quae omnia plus apud juvenes valebant, quam virtutis studia aut sapientum admonitiones (2).

Id in Alcibiade, Cliniae filio, omnium maxime apparuit. Hic, quum a naturâ fortunâque omnibus bonis esset instructus (3), juvenis Socrati ac philosophiae operam dedit. Quumque jam sibi persuasum haberet, virtute destitutum, nihili se hominem esse, lacrymans Socrati supplex fuit, ut hanc sibi traderet (4). Idem vero deinde populi, et plausu delinitus, et amore captus, a philosophiâ ad rempublicam traductus est,

(1) Rep. 6. 492. B. — D. Criton. 44. D.

(2) Alcibiad. 1. 132. A.

(3) Alcibiad. 1. 104. A. Rep. 6. 494. B. h. 1. videtur pro ἐν παῖσιν legi debere ἐν παῖσι.

(4) Sympof. 215. E. Alcibiad. 1. 135. DE.

est, sperans fore, ut, in Graecis ac barbaris par sibi aliquando censeretur nemo (1). Itaque bonis ille suis ita usus est, ut et sibi et civitati calamitates inferret quam maximas (2).

Neque hac unâ in re male consulebatur juventuti; sed in occupatissimâ civitate omnis omnino negligebatur educationis cura. Committebantur pueri ineptis fere paedagogis, quibus non magis, quam parentibus, ipsorum virtus curae erat (3). Adhibebantur quidem ad institutionem gymnastica et musica: hoc enim jubebant leges (4): sed perverso adhibebantur et noxio plane modo. Paedotribae, quorum erat civium corpora gymnasticis exercitationibus venustiora robustioraque reddere (5), quum haec vidissent per luxuriam esse depravata, medicinam cum gymnastica miscuerant, et disciplinam suam mollioribus moribus accommodaverant (6). Musicae autem studium audiendis legibus

(1) Rep. 6. 494. C. Alcib. 1. 105.

(2) Rep. 6. 495. B.

(3) Alcib. 1. 122. B. Lach. 179. D. Protagor. 320. A.

(4) Criton. 50. D. Rep. 2. 376. E.

(5) Gorg. 452. B.

(6) Rep. 3. 404—410.

gendisve poëtis fere totum continebatur, a quibus non puerilis modo, sed omnis cujusque aetatis petebatur doctrina (1). Homeri inprimis carmina fons habebantur uberrimus, unde omnes ad omnem vitae rationem utilitates manarent (2). Sed cum hic, tum caeteri illi „ sapientiae scilicet parentes ac magistri” (3), virtutis studiis oberant magis quam proderant, quippe qui de Diis et heroibus parum vera ac decora confinxissent. Quî enim parentes colere velint liberi, quum audiant, Deorum summos, Saturnum Jovemque, suum quemque patrem violasse (4)? Aut quales futuri sunt homines, qui pueri jam credunt, Deos odisse, bellare, mala inferre, mutari, fallere solere (5)? Sic enim Deos informabant poëtae, iidemque heroës narrabant mortem reformidasse, ejulasse, conviciatores et intemperantes fuisse, irâ insanisse, virgines rapuisse (6). Nec dicere etiam verebantur, justitiam pulcram esse dictu, re labo.

(1) Protagor. 325. E. 339. A.

(2) Rep. 10. 606. E.

(3) Lyfid. 214. A.

(4) Rep. 2. 378. B. Euthyphron. 8.

(5) Rep. 2. 378. C. seqq.

(6) Rep. 3. in. — 391.

horiosam, injustitiam vero jucundam nec nisi opinione turpem; ac scelera, si quae admisa essent, sacrificiis posse et incantamentis expiari. Itaque vitam commendabant non honestam, sed quae honesti speciem prae se ferret: quo certius nimirum justitiae praemia nancisceretur (1).

Et vero, cum ad delectationem unice, non vero ad veritatem omnia referrent poëtae, mores corrigere non poterant, sed magis etiam corrumpere debebant. Scilicet eadem fere utebantur, qua Oratores, arte. Utrique totos se tradentes adulandi studio, id potissimum spectabant, ut auram captarent popularem. Quod ut in omnes, ita inprimis in Tragoediae poëtas valet (2); qui, hac etiam de causâ, Atheniensium gratia maxime florebant (3). Itaque, quum frequens populus ad ludos scenicos concurreret, ibique multa audiret videretque a virtute et justitia aliena, petulantior continuo et audacior evadebat (4). Cujus rei tanta fuit vis, ut a theatris contagio ad reliquas deinceps rei-

(1) Rep. 2. 363. 364.

(2) Gorg. 502.

(3) Legg. 2. 658. D. Lach. 183. A. Minœ 321. A.

(4) Sympof. 175. E. Rep. 8. 568. Legg. 7. 817. C.

reipublicae partes serpsit, eamque denique universam infecerit.

Caeterum hac juvenum ratione multo etiam peior erat puellarum conditio. Harum institutio prorsus neglecta jacebat, ut dimidia civitatis parti nequaquam prospiceretur. Molli foeminae utebantur cultu, et parietum fere umbris occulebantur, nec nisi rebus exigui momenti operam dabant (1).

§ VI.

In tam perturbatâ rerum conditione, irrita erant et contemnebantur prudentum virorum et philosophorum monita.

Plebis igitur auram captare, una erat Athenis et laudis et honoris via (2), quam, ut improbi studiosissime persequabantur, ita optimus quisque diligentissime evitabat. Quare Sophistis quidem haec civitas aptissima erat et acceptissima (3), sed eadem, prae caeteris omnibus, a verâ philosophiâ maxime abhorrebat. Et profecto, quicunque in ea degebant philosophi,
hi

(1) Legg. 7. 805. E. Menon 71. E.

(2) Gorg. 510. A.

(3) Politic. 303. A. conf. Xen. Rep. Athen. II. 20.

hi inter populares suos versari, tamquam inter
feras videbantur, quibus nec obsequi vellent,
nec resistere possent (1). Hae illis erant cau-
sae, quare nec ipsi attingerent rempublicam, et
populo viderentur inutiles.

Nec fane mirum. „ Fingamus enim in na-
„ vi adesse gubernatorem, caeteris nautis ma-
„ jorem et robustiorem, at auribus oculisque
„ hebetioribus, nec rei nauticae magnopere
„ peritum: nautas autem de gubernatione di-
„ micare, ac singulos velle clavum tene-
„ re, quamvis nemo gubernandi artem un-
„ quam didicerit, aut magistrum suum indi-
„ care possit: imo vero omnes affirmant, hanc
„ artem doceri non posse, atque illum interfici
„ debere, qui id contendat: semper autem cir-
„ cum gubernatorem versentur, postulantes
„ atque operam dantes, ut sibi gubernacula
„ tradat: quae res si prospere quibusdam ce-
„ dat, hos caeteri occidant aut ejiciant, atque
„ sopito mandragora aut ebrietate gubernatore,
„ sic navem suo arbitrio gubernent, potantes
„ atque epulantes: iidem praeterea illum, tam-
„ quam rerum nauticarum scientiae peritis-
„ mum

(1) Rep. 6. 496. D. Apolog. Secr. 31. E.

„mum laudent, qui gubernatorem possit
 „persuadendo regere aut vi cogere; istum ve-
 „ro inutilem esse dicant, qui ad hoc perficien-
 „dum non valeat: de vero gubernatore ne co-
 „gitantes quidem, debere eum anni tempesta-
 „tes, coelum, astra, ventos, caetera observa-
 „re; sed fieri non posse existimantes, ut quis,
 „una cum justâ gubernandi facultate, illam eti-
 „am teneat et exerceat artem, quâ sive volen-
 „tibus sociis, sive invitis, navem gubernet?
 „Haec cum ita sint, par est, verum governa-
 „torem ab hujusmodi nautis dici haberique ina-
 „nem rerum sublimium contemplatorem, inu-
 „tilem hominem ac garrulum” (1).

Hoc autem fere philosophiae objiciebatur,
 versari illam in rebus hominum captum supe-
 rantibus et inanibus, imo Deorum etiam nu-
 men tollere (2), quod poenâ dignum habeba-
 tur (3). Et qui in illius studiis aetatem con-
 tererent, homines videbantur umbratici, tristes,
 austeri, inutiles (4), insani (5). Cum enim fori
 stre-

(1) Rep. 6. 488. A—E.

(2) Apolog. Socr. 23. D. Parmenid. 135. D.
 Phaedr. 270. A. Legg. 12. 966. E. Conf. Xen. Mem.
 Socr. I, 2, 31.

(3) Politic. 299. B.

(4) Phaedon. 64.

(5) Sophist. 216. D.

strepitum vulgique congressum fugerent, ideoque essent artis cum populo agendi ac formularum forensium argutiarumque ignari, inepti erant ad vitam civilem, ac stulto vulgi iudicio ridiculi habebantur (1). Et hic philosophorum contemptus fere in invidiam abibat, quam poëtae atque oratores continuo inflammare studebant.

Nam, ut vetus philosophiae cum poësi intercedebat similtas (2), ita poëtae, populo placere cupientes, saepe philosophos versibus petebant, aut in scenam agebant (3). Oratores autem, cum sibi ipsi sapientissimi viderentur, atque artes doctrinasque, praeter suam, omnes contemnerent, philosophiam appellare ludum solebant, quem ludere, ut pueros deceret, ita viris turpe esset atque indecorum (4). Utrosque vero, uti politicos etiam, imprimis urebat, quod, quum multitudini viderentur doctissimi omniumque rerum peritissimi, a philosophis confutarentur atque a summo honoris gradu dejicerentur. Causam hoc attulit interficiendi Socratis. Is enim, quum

(1) Theaetet. 171. D. — 175. B. Gorg. 486. AB.

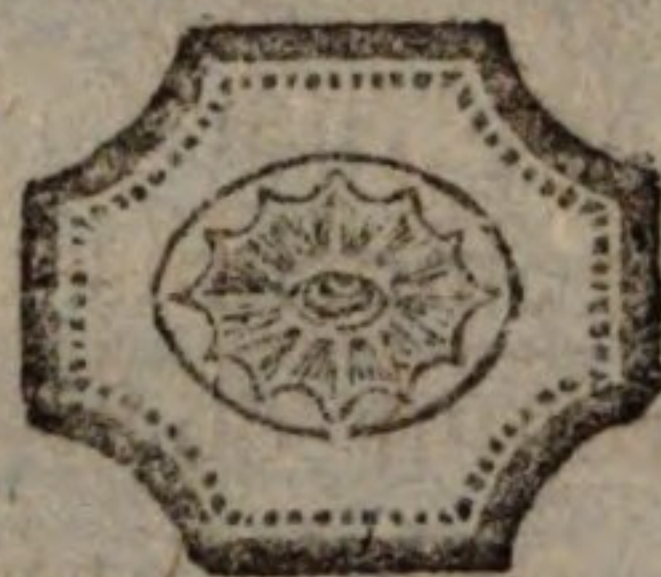
(2) Rep. 10. 607. B. Legg. 12. 967. C.

(3) Apol. Socr. 19. A. 26 E.

(4) Gorg. 484. C. 485.

quum inanem eorum sapientiam exagitaret et co-
argueret, tantum sibi contraxit odium, ut e po-
liticis, e poëtis, ex oratoribus frequentes exis-
terent, qui ipsum impietatis et accusarent et
condemnarent (1).

(1) Apol. Socr. 21 — 23.

CAPUT SECUNDUM.

De doctrinae Platonicae cum moralis, tum politicae, principiis et fundamentis.

Tam perversam corruptamque censebat Plato opinandi agendique rationem, quae ipsius tempore habebatur. Imo vero haud dubitabat affirmare, optimam quamque indolem ita depravari debere, *ἐὰν μή τις αὐτῇ βοηθήται Θεῶν τύχη*, „nisi illi Deorum aliquis opitularetur” (1). Verumtamen maximis ipse praeditus ingenii dotibus ac Socratis usus institutione, per saeculi sui vitia haud facile corrumpi poterat. Idcirco perversitatem istam quasi *θεῖα φύσις δυσχεραίνει*, „divina vi ingenii exosus” (2), relictis Sophistis omnibus et Demagogis, ad philosophiam confugit, ut, quid in quaque re verum esset ac bo-

(1) Rep. 6. 492. A.

(2) Rep. 2. 366. C.

bonum, perciperet. Cui quum se totum tradidisset ac fere derelictae patronus exstitisset (1), ipsam instauravit ac pulcerrime exornavit. Quodsi quaerimus, ad quaenam ita pervenerit politicae doctrinae principia, hoc imprimis observandum videtur, opposuisse se Platonem, cum Sophistarum argutiis et cavillationibus, ita ut firmam excogitaret doctrinae moralis rationem, tum Oratorum et Demagogorum ambitioni, rerumque civilium conturbationi, ita ut certam quandam ac stabilem inveniret Politicae conditionem. Ex hoc, ni fallimur, oppositionis studio profectus, sponte accessit ad doctrinae suae tam moralis, quam politicae principia. Quod quo plenius intelligatur, primum disquiremus de via, quam inivit Plato, ut perversis illis saeculi sui et opinionibus et factis firmiter se opponeret, tum ex hac disquisitione doctrinae Platonicae cum moralis, tum politicae, principia deducemus. Nec dubitamus, quin ita philosophum ex ipsius aetate cognoscentes et aestimantes, facile, uno quasi oculorum obtutu, totam ejus disciplinam percepturi simus.

(1) Rep 6. 496. B. h. l. pro ὑπὸ φυγῆς καταληφθῆναι, legendum ἀπὸ φυγῆς καταλειφθῆναι, judice optimo meo praeceptore, clarissimo Heusdio.

S E C T I O P R I O R,

Quaeritur de viâ, quam inivit Plato, ut opinandi illam dubitandique suo tempore licentiam ac temeritatem efficaciter impugnet ac certum aliquid ac firmum inveniret. Ducuntur ex hac disquisitione doctrinae Platonicae moralis principia.

§ I.

De viâ, qua Plato ad doctrinae suae moralis principia pervenit.

Prinicipia illa Plato non continuo, nec sine ullo ullius adjumento invenisse putandus est. Aliorum se opinionibus aliquamdiu fuisse jactatum, ex iisque profecisse, ipse non uno loco significat. Et fuerunt sane ipsius aetate philosophi, quorum sententiâ ac decretis ad suam ipse condendam doctrinam adduci potuerit. Sed totum philosophi iter ex ipsius, quoad ejus fieri potest, scriptis ordine enarremus.

Ut acerrimo erat ingenio ac juvenis jam miro trahebatur cognoscendi studio (1), primum accessit ad illam philosophiae partem, quae in rerum naturâ investigandâ versatur. Hujus continuo magistrum habuit Cratylum, Heracliticum (2). Veruntamen Heracliti illa obscura et dubia philosophandi ratio, quae Sophistis tantopere placebat, minus Platoni probabilis visa est. Hic firmiorem quaerebat doctrinam, in qua, tamquam in tuto, nec opinionum diutius veluti fluctibus agitatus, confisteret (3). Traductus est igitur cum ad Eleaticorum, tum ad Iönicorum philosophiam. In illâ, magnum fuerat Parmenidis nomen, in hac, Anaxagorae. Parmenides acceptam a magistro Xenophane doctrinam, quae plane erat Heracliti doctrinae contraria, carminibus illustraverat. Nam docuerat Eleates philosophus, duplicem esse cognitionem, alteram secundum opinionem, secundum veritatem alteram; hanc solam esse certam, eandemque postulare, ut unum esse om-

(1) Id ex Speusippo, domesticis instructo documentis, refert Apulej. de habitud. doct. Plat. p. 2. Ed. Elmenh.

(2) Aristot. Metaph. I 6.

(3) Phaedon. 96. C. Theaet. 179. E.

omnia dicerentur, neque quicquam, praeter id, habere οὐσίαν, id autem esse immutabile, conglobatâ figurâ (1). Hujus ingenium viri tanti faciebat Plato, ut Socratem aliquando sic de eo dicentem induceret: „ Videtur mihi Parmenides fuisse, quod ait Homerus, αἰδοῖός simul et δεινός. Cum illo enim, admodum sene, ipse juvenis admodum, sermones miscui, atque ita cognovi, eum *βαδός τι ἔχειν παντάπασι γενναῖον* reconditam quandam et eximiam habere sapientiam” (2). Neque tamen Plato in illius doctrinâ acquievit totus. Ipsum adeo viri placitum, quod est de οὐσία, studiose refutavit (3).

Docuerat Anaxagoras, Clazomenius, omnia a mente ordinata esse atque optimâ ratione gubernari. Quae philosophi sententia admodum videtur Platoni placuisse (4). Sperabat hic adeo fore, ut, ex illius scriptis, rerum omnium cognosceret causas (5). Sed haec eum spes fefellit,

(1) Sophist. 237. A. 242. D. 244. E. 258. D. Theaetet. 180. E. Parmenid. 128. A.

(2) Theaet. 183. E. conf. Soph. 217. C. Parmen. 127.

(3) Sophist. 241. D. 258. D.

(4) Phileb. 28. C. Phaedr. 270. A. Cratyl. 400. A. 413. C.

(5) Phaedon. 97. C.

lit, quum legeret Anaxagorae librum, ac videret illum, in placito suo explicando demonstrandoque, nihil causae tribuisse menti, aëri vero, aquae, similibusque multum (1). Nec magis in hoc sibi constare Platoni videbatur, qui, quum dixisset a mente regi ac moveri cuncta, folis tamen ac lunae vim naturamque divinam negaret, atque illum esse lapidem, hanc terram diceret. Ideo reprehendit illum Plato, quod sic statuendo pietatem adversus Deos sustulisset, atque ipsos philosophos in suspensionem impietatis adduxisset (2).

Itaque quum de coeli ac naturae causis nihil, quod sibi satis certum ac firmum videretur, inveniret (3), suam ipse viam inivit, suamque sibi
in.

(1) Phaedon. 98. B. C. Tim. 46. D.

(2) Legg. 12. 967. B. C. 10. 886. D. Apol. Socr. 26. D. Convenit fere Platoni cum Socrate hoc de Anaxagorâ iudicium V. Xenoph. Mem. Socr. IV. 7. 7.

(3) Caeteros philosophos, quorum e doctrina potuit Plato proficere, sciens praetereo. Nam, ut aliorum placita nonnisi obiter memorat, veluti Soph. 242. D. Gorg. 507. E., ita aliorum, ut v. c. Democriti, ne nomen quidem citat. Satis autem habui ex ipsius scriptis demonstrare, qua via ad suam ipse condendam doctrinam fuerit adductus. Neque tamen negaverim ex aliorum etiam philosophorum sententiis eum

instauravit philosophiam. Et continuo a fensibus
 iudicium veritatis abduxit. „ Verebar
 „ enim”, inquit (1), „ ne, res ipsas oculis in-
 „ tuendo et sensibus investigando, acies men-
 „ tis hebesceret; quemadmodum illi visum
 „ amittunt, qui ipsum solem deficientem, non
 „ vero ejus in aquis imaginem intueantur. Ideo
 „ videbatur mihi oportere, ut ad rationem con-
 „ fugerem, atque illius ope rerum cognosce-
 „ rem veritatem”. Ergo mente ac ratione cer-
 tiora quaerens, altius spectavit, et, quasi in
 coelum elatus, ideas inde devocavit, quibus
 in rerum causis explicandis uteretur: illos
 procul a se suâque philosophiâ abesse ju-
 bens, quos profanos (ἀμύητους) dicebat. Εἰτὲ
 δὲ οὗτοι, οἱ οὐδὲν ἄλλο οἰόμενοι εἶναι ἢ οὗ ἂν δύνανται
 ἀπρὶξ τῶν χειρῶν λαβέσθαι· πράξεις δὲ καὶ γενέσεις καὶ
 πᾶν

eum profecisse. Verum, quae tandem ex illis adsum-
 ferit placita, in tanta virorum doctorum disensione,
 non meum est statuere. Quod ad ideas attinet, qui-
 bus doctrinae suae quasi aedificium superstruxit, has
 ipsum invenisse, neque, ut alia compluria, a Pythago-
 reis habuisse, qui e numeris omnia proficisci doce-
 rent, auctor est Aristot. Metaph. I. 6. XII. 4.

(1) Phaedon. 99. D.

E 5.

πᾶν τὸ αἰσθητὸν οὐκ ἀποδεχόμενοι ὡς ἐν οὐσίας μένει.
 „ Sunt autem hi, qui nihil esse putant, nisi quod
 „ ambabus manibus comprehendere possint, actio-
 „ nes vero et generationes et quaecunque videri
 „ nequeunt, ne esse quidem dicunt” (1). His au-
 tem ideis usus est Plato ad stabiliendam non
 solum illam philosophiae partem, quae rerum
 contemplatione continetur, sed alteram etiam,
 quae in actione versatur.

Soerates philosophiam ad moralem discipli-
 nam revocaverat et coëgerat de vita et mori-
 bus rebusque bonis et malis quaerere (2).
 Is vitâ ac doctrinâ absurdas Sophistarum opinio-
 nes coarguebat, et Athenienses ad virtutis ho-
 nestatisque studium amplectendum excitabat (3):
 illos equo comparans, generoso, sed tardiori,
 cui calcaria adhiberi deberent, se vero calcar
 esse dicens, quod in illos adhiberet Deus (4).
 Huic tanta fuit persuadendi vis, ut ab audito-
 ribus singulari amore diligeretur. (5). Itaque
 facile est ad existimandum, quanto hujus vîri,

dis-

(1) Theaet. 155. E.

(2) Cic. Tusc. Quaest. V. 4.

(3) Apol. Socr. 29. D. Clitoph. 407. A.

(4) Apol. Socr. 30. E.

(5) Sympos. 173. 215. Theag. 130.

disciplinaeque ejus moralis studio, exarserit Plato.

Scilicet, ut acerrimo naturâ valebat pulcri bonique sensu, ita puer hunc sensum musica poëticaque tractanda erudiverat etiam atque excoluerat. Verumtamen artibus hisce expleri non poterant adolescentis studia. Itaque, audito Socrate, quem unum eorum, qui tunc erant, omnium justissimum fuisse ipse dicit (1), carmina sua igni, se vero totum philosophiae tradidit. Erat tunc viginti annos natus (2): ex quo tempore Socratem summo studio coluit, et mortem ejus graviter molesteque tulit (3). Atque ex hujus disciplina profectus, moralem philosophiae partem imprimis excoluit. Sed, ut erat ingenio subtili atque in interiores omnium rerum causas inquirere solito, Socraticam reliquit simplicitatem, et humanarum rerum studio divinarum studium adjunxit (4); utrumque ex ideis, quas dicebat, repetendum esse docens. Iccirco ab his erit nobis ordiendum, ut Platonicae de

(1) Epist. 7. 324. E.

(2) Apulej. de habitud. doct. Platon. p. 2. Ed. Elmenh. Diogen. Laert. III. 5.

(3) Epist. 7. 325. B.

(4) Rep. 6. 486. A. Epist. 7. 334. D.

de moribus doctrinae principia viâ ac ratione tradamus.

§ II.

Ex idearum doctrinâ veritatis causam adversus Sophistas propugnavit Plato.

Res omnes, quas sensibus percipimus, ex Platonis sententiâ, simulacra sunt ejusmodi exemplorum, quae solo animo contuemur (1). Oculis v. c. res videmus, formas vero et figuras, a rebus deductas, nisi mente, videre non possumus. In hisce enim est aliquid perfectum et excellens, cujus ad cogitatam speciem ea referimus, quae sub sensus ipsa cadunt. Hujusmodi exempla sive species Plato ideas appellavit, easque statuit nullam habere cum sensibus communionem, ipsi autem hominis menti inesse, hominemque eo educere, ut, quid verum sit, quid falsum, quid bonum, quid malum, quid justum, quid injustum, et cernat evidenter et constanter teneat: eas enim non tantum esse illarum rerum, quae sensibus percipiuntur,

ut

(1) Parmenid. 130. Phaedon. 65. D. Rep. 10. 596.

ut v. c. arboris, trianguli (1); sed illarum etiam inprimis, quarum effigies in terris nusquam reperiatur, veluti justī, boni, pulcri (2).

Hinc porro efficit Plato, de omnibus rebus dici non posse, quod dicere solebant Sophistae, nasci eas, occidere, fluere, labi nec diutius uno esse eodemque statu: hanc enim earum tantum esse rerum conditionem, quae sub sensus cadant: aliud vero, praeter illud, esse rerum genus, quod sensibus percipi non possit: hoc semper esse neque ullum habere ortum: illud gigni continuo neque unquam esse: alterum esse simplex, uniusmodi, purum, immortale, incorruptum, semper sui simile: alterum contra compositum, multiforme, impurum, mortale, corruptum, nunquam eodem statu manens, opinabile (3): haec autem duo esse rerum exemplaria, (παρδείγματα), quorum unum
est

(1) Rep. 6. 509. D. — 511. E. quo loco, ut pro ἄνισα legatur ἄν' ἴσα sensus requirere mihi videtur. Serranus vertit *aequales*. Epist. 7. 342.

(2) Τοῖς δ' αὖ μεγίστοις οὖσι καὶ τιμιωτάτοις οὐκ ἔστιν εἰδωλόν οὐδέν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους εἰργασμένον ἐναργῶς, οὐ δειχθέντος, τὴν τοῦ πυνθανομένου ψυχὴν, ὁ βουλόμενος ἀποπληρῶσαι, πρὸς τῶν αἰσθήσεων τινὰ προσαρμόττων, ἱκανῶς πληρῶσαι. Politic. 285. E.

(3) Phaedon. 80. A. B. Tim. 28. A.

est divinum et beatissimum, alterum Dei expers, miserrimum (1), omniumque sedes malorum (2).

Utrisque his rerum generibus, ita a se invicem distinctis, alteri scientiam (τὴν ἐπιστήμην), alteri opinionem (τὴν δόξαν) propriam esse dixit. Scientia ac veritas, ita statuebat, nusquam est, nisi in ideis, quae sola intelligentia ac ratione percipiuntur; opinio vero per sensus infertur ac rationis est expers (3). Quantum autem ad id, quod ortum est, aeternitas valet, tantum ad opinionem intelligentia (4). Itaque intelligentia verâ nititur ratione ac stabilis est, et tradi docendo potest; opinio, qua suadendo imbuimur, nec rationis est particeps et mutabilis (5). Nam versatur in genere rerum, quae continenter labentes similesse et non esse videantur, ideoque ipsa est inter scientiam
et

(1) Theaet. 176. E.

(2) Οὐτ' ἀπολέσθαι τὰ κακὰ δυνατόν, (ὁπεναντίον γὰρ τι τῷ ἀγαθῷ αἰεὶ εἶναι ἀνάγκη) οὐτ' ἐν θεοῖς αὐτὰ ἰδεύσθαι· τὴν δὲ διηγήτην φύσιν καὶ τόνδε τὸν τόπον περιπολεῖ ἕξ ἀνάγκης.
Theaet. 176. A.

(3) Tim. 28. A. Phaedon. 65. D.

(4) Tim. 29. C. e Ciceronis interpretatione.

(5) Tim. 51. E.

et ignorantiam quasi media (1). Ut si quis v. c. opinione judicat de justo nec ipsam justitiam animo intuetur, quae semper sui est similis, hic idem negotium modo justum esse, modo injustum, putabit. Opinione, non scientia valuerunt Sophistae, Oratores, Politici (2). Turpis est autem omnis opinio, cui scientia deest, etiamsi veri similis sit: et caecus est quicumque eâ solâ utitur, etiamsi subinde verum videat, ac justam forte viam persequatur (3). Turpissima vero ejus inscitia est, qui non nisi opinione valens, omnia tamen se scire putet (4).

Ita Plato, ardentissimo ductus veri amore, e temporis se sui dubitatione expedit, in idearum doctrina solidum sibi philosophiae fundamentum reperisse existimans.

(1) Rep. 5. 478.

(2) Conf. Cap. I. Sect. 1. §. 1. Sect. 2. §. 1 et 4.

(3) Rep. 6. 506. C.

(4) Alcib. 1. 118. A.

§ III.

*Ex idearum doctrinā virtutis causam adversus
Sophistas propugnavit Plato.*

Praeclaro fere dicendi genere utitur Plato, quoties de ideis agit. Quando vero ad ideam, idearum omnium supremam, ad summum bonum, accedit, magis etiam exultat ejus oratio atque ad ipsam exurgit poëseos sublimitatem. Scilicet hoc ipsi videbatur quasi receptaculum aliquod et propugnaculum, unde adversus abjectas Sophistarum cavillationes, virtutis defenderet et honestatis auctoritatem.

Summum bonum, ut unusquisque appetit, ita, quid sit, nemo novit. Ipse philosophus illud se cognoscere ac docere posse negat (1). Verumtamen alius rei magis conspicuae adhibitā similitudine, sententiam de illo suam aperit. Itaque cum illustrissima earum rerum, quae oculis videntur, id est, cum sole, hancce ideam comparat. „Sol est” inquit, „quasi summi
„boni proles (ὁ τοῦ ἀγαθοῦ ἐκγεγώς), quem ge-
„nuit summum bonum sibi quam simillimum,
„ut

(1) Rep. 6. 505. A. E. 506. C.

„ ut eâdem se ratione haberet ad visum et
 „ ea, quae oculis videntur, qua ipsum se
 „ habet ad mentem et ea, quae mente per-
 „ cipiuntur. Scilicet, ut oculi, ubi res
 „ nocte intuentur, fere hebescunt, iidemque
 „ res, solis lumine collustratas, eviden-
 „ ter cernunt: ita animus, si illa contue-
 „ tur, quae revera sunt, scientiâ valet ac
 „ mentem habere videtur: sin vero versatur in
 „ genere rerum, quae continenter labuntur ac
 „ mutantur, caecutit fere, atque opinionibus
 „ fursum ac deorsum latus, mente destitutus
 „ videtur. Τοῦτο τοίνυν, τὸ τὴν ἀλήθειαν παρέχον
 τοῖς γινωσκομένοις, καὶ τῇ γινώσκοντι τὴν δύναμιν
 ἀποδίδον, τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ιδέαν φᾶσι εἶναι, αἰτία
 δ' ἐπισήμης οὕτων καὶ ἀληθείας, ὥς γινωσκομένης μὲν
 διὰ νοῦ. Οὕτω δὲ καλῶν ἀμφοτέρων ὄντων γνώσεως τε καὶ
 ἀληθείας, ἄλλο καὶ κάλλιον ἔτι τούτων ἡγούμενος αὐτὸ,
 ὁρθὴς ἡγήται. ἐπισήμην δὲ καὶ ἀλήθειαν, ὥς περ ἐκεῖ φᾶσι
 τε καὶ ὄψιν, ἡλιοειδῇ μὲν νομίζειν, ὁρθόν, ἥλιον δὲ
 ἡγεῖσθαι, οὐκ ὁρθὴς ἔχει· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἀγαθοει-
 δῇ μὲν νομίζειν ταῦτ' ἀμφοτέρα, ὁρθόν· ἀγαθὸν δὲ ἡγεῖσ-
 θαι ὁπότερον αὐτῶν, οὐκ ὁρθόν, ἀλλ' ἔτι μειζόνως τιμῆ-
 τέον τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἔξιν. „ *Illud igitur, quod re-*
 „ *bus, quae cognoscuntur, veritatem, ac menti*
 „ *cognoscendi facultatem praebeet, summi boni*
 „ *ideam voca, quae scientiae ac veritatis est effec-*
 „ *trix. Itaque pulcra scientia, pulcra veritas, at*

„pulcrius etiam est summum bonum. Nam,
 „ut lux ac visus sunt soli affines, nec tamen
 „sol ipse, ita scientia ac veritas, summo licet
 „bono cognatae, eo tamen sunt inferiores: sum-
 „mi boni multo magis est colenda majestas” (1).

Magnifica hac summi boni comparatione, ipse significatur summus Deus (2), in quo, ut caeterae ideae cernuntur omnes, ita illa summi boni idea lu-
 cet quasi et lumen suum in omnes partes diffundit. Deus hicce opifex est hujus mundi et pa-
 rens (3). Nam ratione et intelligentiâ, non
 necessitate aut fortunâ, universum existit (4).
 Sed eundem Deum, ut invenire est difficile,
 ita inventum vulgo indicare, nefas (5). Ideo
 in illo ipso dialogo, in quo mundum quasi
 aedificavit, veniam precatur Plato, si obscura
 forte neque omni parte sibi ipsa consentiens de
 re tam gravi sit oratio. „Aequum enim est”
 inquit „meminisse et me qui disferam homi-
 „nem

(1) Rep. 6. 508. B. — 509. A. Hoc loco post
 γινώσκοντες μὲν δια τοῦ excidisce aliquid videtur. Ut nunc
 habetur nullam fere sententiam habet. Itaque verten-
 do illud omisi.

(2) Legg. 7. 821. A.

(3) Rep. 6. 509. B. Epist. 2. 312. E.

(4) Legg. 10. 893—896. Conf. Cap. 1. Sect. 1.
 § 3. in.

(5) Tim. 28. E.

„nem esse, et vos qui judicabitis” (1). Ita autem in illo sermone disseruit, Deum, quum invenisset materiam immoderate agitatam et fluctuantem, illam in ordinem adegisse, et mundum constituisse et ordinavisse, aeternas ideas, tamquam exempla, imitatum (2). Fas enim non erat, quicquam, nisi pulcerrimum, facere eum, qui optimus esset (3). Ex quo efficit, hunc, quem cernimus mundum, simulacrum esse alicujus aeterni (4), et quasi ἄγαλμα τοῦ αἰδίου Θεοῦ (5), ad quem contemplandum imitandumque ortus sit homo, ut, quem in rebus coelestibus admiretur ordinem, eundem in vita exprimat (6).

Vindicatâ hoc modo adversus Sophistas et philosophos naturae divinae auctoritate, humanam continuo naturam ad divinam ejus praestantiam restituere studuit. Ut duo esse contendebat rerum genera, alterum sensibus subjectum, alterum solâ mente percipiendum, ita hominem

sta.

(1) Tim. 29. D.

(2) Tim. 29. A. 30. A.

(3) Tim. 30. A.

(4) Tim. 29. B.

(5) Tim. 37. C.

(6) Tim. 47. B. C. 90. D.

statuit utriusque generis esse participem: constare enim eum ex animo et corpore; animum autem similem esse et affinem rebus, quae oculis cerni non possunt, corpus contra rebus, quae sub sensus cadunt (1). Id fuse exponit Socrates in eo sermone, quem habuit eo ipso die, quo excessit e vita. Docet ibi, animum habere facultatem contuendi ideas, quam facultatem vocat *Φρόνησις* (2), eundem vero in corpore, tamquam in carcere, inclusum (3), hoc turbari atque impediri, quominus verum investiget: corporis enim sensus neque iudicium veritatis habere, quippe hebetes ac fallacissimos, et cupiditates conturbationesque excitare maximas, quibus, tamquam clavis, ad corpus affigatur animus: hanc igitur praestantissimam hominis partem tunc demum optime ratiocinari, quum se a corporis communione, quoad ejus fieri potest, revocaverit, et ipsa per se aeternas rerum formas intueatur (4).

Porro, cum haec sit mentis humanae natura, ut formas illas complectatur, iisque sit cognata,
 ef-

(1) Phaedon. 79. B. 80. A.

(2) Phaedon. 79. D.

(3) Phaedon. 67. D. 82. E.

(4) Phaedon. 65. 66. D. 83. A. D.

efficitur inde primo, eam post hanc vitam futuram superstitem esseque sempiternam. Ut enim ideae sunt immortales, ita, quod his est cognatum, item sit immortale necesse est (1). Deinde, eandem, antequam in corpus intraverit, in idearum cognitione viguisse. Nam cognitio illa, cum in hacce vitâ per sensus animo inferri non potuerit, reliquum est, ut superioris vitae recordatio sit. Et docet Platonius Socrates, quemvis, qui omnium rudis esse videatur, bene interroganti respondentem, declarare, se non tum illa discere, sed reminiscendo recognoscere (2).

Hoc modo viam sibi munivit Plato, ut virtutis cum necessitatem tueretur, tum munus officiumque accuratius explicaret. Perfecit hoc autem ita, ut dubii subinde in legendo haeramus, magisne in eo cogitandi vim ac subtilitatem, an disferendi elegantiam demiremur. Et vero conjuncta est haec elegantia cum altis animi sensibus, ut orationis flumine et efficaciâ nemo non commoveatur et quasi auferatur. Nobis igitur, quamvis breviter philosophi placita tradituris, hoc tamen concedatur, ut prae-
cla-

(1) Phaedon. 102—107. C.

(2) Phaedon. 73. A. Menone passim.

clariiores, quibus usus est, five comparationes, five mythos, suavitatis perspicuitatisque causâ, in medium adducamus.

Cum sit contraria plane animi corporisque vis, duo sunt, ait Plato, hominis studia, alterum corporis, alterum animi naturam sequens (1), quibus inter se conflictantibus, in varias partes rapi solemus, donec alterutrum vicerit (2). Quamobrem, in primo de Legibus libro, hominem informat ad similitudinem imagunculae nervis motae: *περὶ δὲ τούτων διανοηθῶμεν οὕτως· θαῦμα μὲν ἕκασον ἡμῶν ἡγητώμεθα τῶν ζώων θεῖον, εἴτε ὡς παίγνιον ἐκείνων, εἴτε ὡς σπουδῇ τινι ξυνεσκηκός. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε γινώσκομεν· τόδε δὲ ἴσμεν, ὅτι ταῦτα τὰ πάθη ἐν ἡμῖν οἷον νεῦρα ἢ μήρινθοι τινες ἐνοῦσαι, σπῶσί τε ἡμᾶς, καὶ ἀλλήλαις ἀνθέλκουσιν, ἐναντίαι οὔσαι, ἐκ' ἐναντίας πράξεις, οὐ διωρισμένη ἀρετὴ καὶ κακία κεῖται· μίᾳ γὰρ Φησὶν ὁ λόγος εἶναι τῶν ἑλξεων ξυνεπόμενον αἰσὶ, καὶ μηδαμῇ ἀπολειπόμενον ἐκείνης, ἀνθέλκειν τοῖς ἄλλοις νεύροις ἕκασον. ταύτην δ' εἶναι τὴν τοῦ λογισμοῦ ἀγωγὴν χρυσὴν καὶ ἱερὰν.*
*„ De his ita cogitemus, unumquemque nostrum
 „ Diis esse quasi miraculum, ab ipsis sive joco sive se-*

rio

(1) Διττῶν ἐπιθυμιῶν αὐτῶν φύσει κατ' ἀνθρώπους, διὰ σῶμα μιν, τρεφῆς, διὰ δὲ τὸ θεῖοτάτον τῶν ἐν ἡμῖν, φρονήσεως. Tim. 88. B.

(2) Phaedr. 237. E.

„ *rio confectum : uti enim imaguncula nervis aut fu-*
 „ *nibus movetur , sic animum nostrum contrariis*
 „ *affectibus in contrarias actiones trahi , atque in eo*
 „ *virtutem aut pravitatem cerni : nam jubet ratio ,*
 „ *ut uni semper ductioni obtemperemus , caeteris*
 „ *resistamus , hoc est , ut mentis imperia , tam-*
 „ *quam sacra et aurea , sequamur (1).*”

Ut corpus et quaecunque sunt corpori affinia hominem vilem humilemque reddunt, ita virtute illi opus est, ut ex abjecta hac conditione erigatur. Virtus est autem, animum sequi, ut ducem atque imperatorem, inprimis optimam ejus partem, e divina mente decerptam. Neque enim corpus est ipse homo, neque cum mente conferri debet altera animi pars, quae irae est et cupiditatum sedes. Hanc quippe Deus e mortali rerum genere desumpsit (2), mentem vero ex se quasi genuit, admiscens eam ex materia, quae individua est et quae semper uniusmodi sui que similis, et ex ea, quae corporibus dividua gignitur (3). Per divinissimam hanc nostri partem

(1) Legg. I. 644. D. E. conf. Ruhnck. ad Tim. p. 140. Muret. Op. III. p. 534. Conjecit doctissimus Böckh pro *ἡσίων* legendum esse *ἡσίων*. V. eum in Platonis Minoem. p. 118.

(2) Tim. 69. D.

(3) Tim. 35. A. 41. D. Ciceronis interpretationem secutus sum.

tem (1), vere nobis agnatio cum Deo et genere divino intercedit (2). Proinde existit in homine virtus, ubi quis aeterna rerum exempla constanter mente contuitus, in vitâ illa exprimit. Fieri enim non potest, quin homo illas res imitetur, quas continuo contemplatur et mirifice probat (3). Sed antea quam quis eo perveniat, evolvi primum debent absconditae in animo ideae, ut mens ita quasi e tenebris ad lucem educatur. Hoc autem praeclarum munus philosophiae adsignavit Plato (4), qua majus dixit a Diis hominum generi non fuisse datum donum ullum (5). Hanc optimam appellare solebat animi medicinam (6); animum enim in corpus inclusum, quum repente in insolitum tamque perturbatum domicilium inmi-graverit, ideas non plane videre (7); philosophiam vero in libertatem eum restituere, ejusque oculum, barbarico coeno obrutum, sensim

(1) Rep. 9. 589. E. Tim. 88 B. Minœ 319. A.

(2) Rep. 10. 611. E. Legg. 10. 899. D.

(3) Rep. 6. 500. C.

(4) Phaedon. 82. E. 84. A. Rep. 7. 518. 521. C.

(5) Tim. 47. B.

(6) Soph. 227—230.

(7) Tim. 44. A.

sim trahere ac fursum educere, variis ad id usam disciplinis, quibus mentis acies a rebus mortalibus abstrahatur, atque ad immortales ac divinas intendatur (1). Iccirco in Theaeteto (2) Socratis rationem, qua nihil ipse statuens, auditorum notiones interrogando eliciebat, obstetriciae arti comparat, quae alienos partus in lucem producat: significans nimirum exquisita hac atque admirabili comparatione, doctrinam foris in animum inferri non posse, quod Sophistae docendo scribendoque se agere profitebantur (3), sed ipsius esse ingenii, quasi parturientis, foetum (4). Itaque doctrinae studium ipsamque doctrinam existere dicit colloquendo, una quaerendo, disputando, multis omnino de philosophia sermonibus miscendis: existere autem, luminis instar, quod totum collustrans animum, sine ullo deinceps alieno nutrimento, semet ipsum perpetuo alit: justo enim

(1) Καὶ τῷ ὄντι ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τιτὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἔμμη κατωρυγμένον ἡρέμα ἔλκει καὶ ἀνάγει ἄνω, συνείδοις καὶ συμπεριαγωγῶς χρωμένη αἷς διήλοισιν τέχναις. Rep. 7. 533. D.

(2) Theaet. 150. 151.

(3) Rep. 7. 518. B.

(4) Rep. 6. 490. B.

enim philosophiae amore imbutum neminem quiescere, donec veram adsecutus sit sapientiam(1).

Locum hunc multo etiam venustius explicat Platonis Socrates in eo sermone, quem ad ripam Ilissi, sub tegmine patulae recubans platani, cum Phaedro habuit. Dicit illic, (nam elegantissimum mythum, partim certe, referre juvat) dicit igitur, animos olim alatos fuisse, ac, Deorum secutos chorum, una cum illis ad extremum coeli fastigium pervenisse. Illic (ita pergit) in nitido splendidoque veritatis campo ipsas contemplati sunt ideas, ipsam justitiam, ipsam temperantiam, ipsam scientiam (2). Plerique vero deinceps, fractis alis, in terram delapsi sunt atque in corpora inclusi, quibus liberari non possunt, donec denuo increverint alae. Hae autem quo citius restituantur, duo in primis valent, Philosophia et Amor. Illius ope recordatur animus, quae olim

vi-

(1) Epist. 7. 340. C. 341. C.

(2) Phaedr. 247. D. ἐν δὲ τῇ περιόδῳ καθορᾷ μὲν αὐτὴν δικαιοσύνη, καθορᾷ δὲ σωφροσύνη, καθορᾷ δὲ ἐπιστήμη. Quo loco legendum esse καθορᾷ μὲν αὐτὴν δικαιοσύνην, καθορᾷ δὲ σωφροσύνην, καθορᾷ δὲ ἐπιστήμην, tum ipsa sententiae ratio docet, tum quod continuo sequitur: οὐχ ἡ γένεσις πρός σεσι — ἀλλὰ τὴν ἐν τῇ ὃ εἰσιν ὃν ὅλως ἐπιστήμην οὖσαν. Hanc lectionem jam vertendo expressit Ficinus.

vidit, atque ita ad virtutem ac sapientiam proficit. Amoris vis et efficacia hujusmodi est. Caeterae ideae fere omnes, ut verum, justum, bonum, neque ipsae sub oculos cadunt, neque sui, quod intueamur, simulacrum praebent. Una est pulcri idea, cujus in his terris imago cernatur. Imago haec est Θεοειδὲς πρόσωπον, „*vultus* „*divinae formae*“, perfectam pulcri speciem, ipsum pulcrum bene imitatus et referens. Hunc si quis initiatus (1) adspicit, primum quidem

(1) Phaedr. 251. E. Locus Platonis totus describendus videtur cum propter ipsius praestantiam, tum etiam, ut duabus eum partibus emendemus. Ὁ μὲν οὖν μὴ νεοτελής, ἢ διεφθαρμένος οὐκ ὀξέως ἐνθάδε ἐκεῖσε φέρεται πρὸς αὐτὸ τὸ κάλλος, θεώμενος αὐτοῦ τὴν τῇδὲ ἐπαιτυμίαν. ὥς οὐ σέβεται προσορῶν, ἀλλ' ἡδονῇ παραδοὺς, τετράποδος νόμον βαίνειν ἐπιχειρεῖ καὶ παιδοσπορεῖν· καὶ ὑβρεῖ προσομιλῶν, οὐ δέδοικεν, οὐδ' αἰσχύνεται παρὰ φύσιν ἡδονὴν διώκων· ὁ δὲ ἀρτιτελής, ὁ τῶν τότε πολυθεάμων, ὅταν θεοειδὲς πρόσωπον ἴδῃ, κάλλος εὖ μεμνημένος, ἢ τινὰ ὁσώματον ἰδέαν, πρῶτον μὲν ἔφριξε καὶ τι τῶν τότε ὑπῆλθεν αὐτὸν δειμάτων· εἴτα προσορῶν, ὥς θεὸν σέβεται· καὶ, εἰ μὴ δίδει τὴν τῆς σφόδρα μανίας δόξαν, θύοι ἄν, ὥς ἀγάλματι καὶ θεῷ, τοῖς παιδικοῖς. Primum nemini non, attente haec legenti, mirum videri debet, initiato prava omnia atque abjecta tribui, non initiato autem optima quaeque et praeclarissima. Vix dubitem, scripsisse auctorem:

quidem horret et exemplorum meminit, quae olim vidit, deinceps attentius considerans et contemplatus, ut Deum aliquem colit ac veneratur. Intuentem autem illum aestus quidam et sudor continuo occupat. Δεξάμενος γὰρ τοῦ κάλλους τὴν ἀπορίσιν διὰ τῶν ὀμμάτων, ἐθερμάνθη ἢ ἡ τοῦ πτεροῦ φύσις ἰσθύνεται. „ *Pulcritudinis enim quasi emanationem per oculos suscipiens, incalescit ea* „ *maxime parte, qua crescere solent alae atque* „ *irrigari*”. Quodsi ille, quanto ipse studio amat, eodem vicissim redamatur, utriusque sane et beatissima erit vita et celerrimus ad summam vir-

οἱ μὲν οὖν ἀσπίδα, ἢ διαφθαρμῆος — διώκων. Ὁ δὲ μὴ νοσ-
τελής κ. τ. λ. Deinde (hac autem de re me monuit clariss. Praefes) displicet διωάται, ab hoc loco, ut videtur alienum. Aptius fit forte δαγμάτω in mentem ei venit aliquod exemplum, quae tunc [id est ante hanc vitam] vidit. Significatur ita exemplum sive idea pulcri. Caeterum locus, qui insequentibus habetur 253. A. καὶ ἐκ Διὸς ἀρόλῳσιν, ὥσπερ αἱ βάνχαι, ἐπὶ τὴν τοῦ ἐρωμένου ψυχὴν ἐπαύλοῦσιν, ποιεῦσιν ὡς δυνατὸν ὁμοιότατον τῷ σφαιερῷ θεῷ, neque hic etiam, iudice clariss. Heusdio, integer est. Paulo ante Jovis sectatores nominati sunt: οἱ μὲν δὲ Διὸς, Διὸν τινα ζητοῦσι τὴν ψυχὴν τὸν ὑφ' αὐτῶν ἐρώμενον. Iccirco hic alius videntur Dei cultores significari. Praeterea, quod dicuntur hi *bacchantium more* agere, magis hoc referendum ad Bacchum, quam ad Jovem. Corrigendum igitur: καὶ ἐκ Διούσου ἀρόλῳσιν κ. τ. λ.

virtutem progressus. Subegerint enim atque in servitutem detruferint eam animi partem, quae improbitatem complectitur: qua vero probitas virtusque continetur, hanc vinculis liberarint atque in libertatem restituerint. Itaque illa pulcri imago, ut perfectam pulcri speciem caeterasque ideas in eo fuscitavit, eumque totum quasi erexit et sursum abripuit, sic alas simul, quibus in altum tollatur animus, instaurabit, confirmabit, restituet (1).

Tan.

(1) Phaedr. 246—256. Graeci arctissimum esse censebant pulcri cum bono conjunctionem. Quapropter bonum virum non *ἀγαθόν* simpliciter, sed *καλοκαγαθόν* appellare solebant. Pariter existimabat Plato V. Tim. 87. C. Legg. 9. 859. D. Symp. 201. Defin. 414. E. Et hinc etiam patet, quare tantam esse dixerit amoris ad virtutem efficaciam. Amor autem, quem hoc nomine commendavit, nihil habere poterat cum viliori voluptate commune. Nefandas nequitias, quae frequentes fane in Graecia erant, compluribus ipse locis damnavit. V. Legg. 1. 636. B. C. Rep. 3. 403. B. Amorem voluit eum, quo animus ad pulcrum et bonum amplexandum duceretur. Quo sensu Socratem dicentem fecit, se *ὕπὸ τῶν νεῶν καὶ καλῶν ἐκπλήττεσθαι*. Erast. 133. A. et *δαῖνον* vocavit τὰ ἐρωτικὰ, quae a Diotima acceperat Theag. 128. B. Sympof. 201. D. Eiusdemque in Symposio p. 218. continentiam castitatemque sum-

Tanta est, Platone iudice, pulcritudinis amorisque ad virtutem sapientiamque vis et efficacia. Quodsi, inquit, ipsa virtus, ipsa sapientia huiusmodi sui praeberet dilucidum simulacrum, δεινὸν; ἂν παρέχεν ἔρωτας. „*mirabiles sui* „*excitaret amores*” (1). Nunc pulcri simulacro contenti esse debemus. Et profecto, in quo homine haec concurrant, ut in animo pulcri mores insint, et, in corporis forma, singula illis moribus respondeant et consentiant; hoc sane erit πάντων θεαμάτων τῷ δυναμένῳ καθορᾶν κάλλιστον καὶ ἐρατμώτατον. „*spectaculorum omnium, ei qui id possit* „*contueri, pulcerrimum et amabilissimum*” (2).
Et

summis laudibus celebravit. Stoicorum etiam philosophia amoris auctoritatem tribuebat. Nam dicebant sapientem amatorem esse, et amorem ipsum conatum amicitiae faciendae ex pulcritudinis specie definiebant. V. Cic. Tusc. Quaest. IV. 34. Diog. Laert. VII. 129. Senec. Epist. 116.

(1) Phaedr. 250. D.

(2) Tim. 87. E. Conf. Rep. 3. 402. D. Non dicit h. l. Plato, corporis formae animi pulcritudinem consentaneam esse debere, uti dicere fere homines solent: sed contra, animi pulcritudini respondentem esse corporis formam oportere. Itaque precatur Socrates, Phaedr. sub finem ὦ φίλε Πάν — δὲς μοι καλῶ γένεσθαι τ' ἀνδρῶν· τ' ἄξιόν ἐστι δὲ ὅσα ἔχω, τοῖς ἐντός εἶναι μοι φίλοις.
Quod

Et hinc jam satis intelligitur, quomodo virtutem Plato ab acutis, sed inanibus Sophistarum cavillationibus tuitus fuerit ac vindicaverit. Retulit illam ad ipsam naturae humanae perfectionem (1), atque ita et necessariam eam esse probavit et rerum omnium optimam ac praeclarissimam. Caeterum rationem, qua virtutem exercemus, non eodem ubique modo explicuit. Modo eam dixit cognitionem sui (2), modo intelligentiam ac sapientiam (3), modo justitiam (4), modo mentis legislationem (5), five imperium optimae animi partis (6), modo animi pulcritudinem aut sanitatem (7), atque omnium partium harmoniam et concentum (8), tum etiam amorem pulcri ac boni (9), pietatem (10),
 flu-

Quod sane ad illud Graecorum τὸ καλὸν interius percipiendum observasse haud pigebit.

(1) Rep. 1. 353. Conf. Definit. 411. C.

(2) Alcib. 1. 124. B. 129. A.

(3) Legg. 3. 688. B. Rep. 7. 518. E.

(4) Rep. 4. 433. B. 443. C. Legg. 1. 630. C.

(5) Epinon. 982. B.

(6) Legg. 9. 875. C. Rep. 4. 441. E. 9. 590. D. Phaedon. 80. A.

(7) Rep. 4. 444. E.

(8) Rep. 8. 554. E. Legg. 2. 653. B. Tim. 47. D.

(9) Rep. 3. 403. C.

(10) Epinon. 989. B.

studium sequendi Deum ac divinas rerum formas (1). Sed his tam multis definitionibus unam eandemque significavit virtutem. Nam qui se ipse novit, idem principi animi sui parti, id est menti, dabit principatum. Haec ubi ideas contuetur et amore pulcri percutitur, accedit ad Dei cognitionem, ex qua oritur pietas et studium sequendi summum bonum, cui conjuncta est justitia reliquaeque virtutes. Obsequuntur sic ac parent optimae animi parti interiores ejus partes, atque in unum omnes conspirant consentiuntque. Quo autem modo integra corporis valetudo apta partium temperatione continetur, eodem modo ex partium consensu et harmonia animi oritur sanitas.

§ IV.

Tres esse animi humani partes, rationem, iram, cupiditatem.

Sophistae virtutem esse dicentes calliditatem et sibi mirifice et vulgo placebant. Plato autem praeclarius de homine existimans, virtutem

VO

(1) Rep. 7. 517. B. 519. C. 10. 613. B. Legg. 4. 716. Theaet. 176. B.

vocavit, naturae humanae perfectionem, injustitiam contra, naturae hujus corruptionem. Et virtutem adeo in primo de Republica libro, ad similitudinem artis informavit, ut eam callidiorrem ac validiorem esse injustitiâ, demonstraret. Hujus igitur artis, quae sit materia, quis finis, quod officium ostendit. Virtus, ex Platonis sententia, tamquam materiam, quam tractet, subjectum sibi habet animum, cujus vis universe in vivendo, curando, imperando, consulendo cernitur. Illud agit et tamquam finem spectat, ut animum reddat quam optimum; officium autem, quod expleat, hoc est, ut singulas animi partes curet, quò magis suum quaeque munus peragat (1). Inde oriuntur quatuor illae virtutes peculiare, quae in quarto de Republica libro describuntur. De quibus antequam agamus, videtur dicendum de partibus ipsius animi. Nam his cognitis, singularum virtutum vis facilius poterit percipi.

Ut praestantissima animi pars est mens (*ὁ νοῦς*), e divino fonte suscepta atque immortalis: ita alia est etiam, ex Platonis sententia, animi pars, minus illâ praestans ac mortalis (2). Haec duplex

(1) Rep. i. passim conf. Clitoph.

(2) Τὸ ἀειγανὲς τῆς ψυχῆς μέρος καὶ τὸ ζωοντὲς. Politic. 309. C. Legg. 3. 726. A.

plex est, iram (τὴν θυμὸν) continens et cupiditatem (τὴν ἐπιθυμίαν). Tribus igitur partibus mente, irâ, et cupiditate animus constat humanus. Sed de utrisque posterioribus figillatim monendum.

Plato, quum videret iram subinde conjungi cum justitiae studio solere; ita ut homo suae ipse cupiditati aliquando irascatur, praeter rationem grassanti (1), statuit illam animi partem, in quâ irarum existit ardor, esse a cupiditate diversam et inter hanc mentemque quasi medium tenere locum. Habere illam dixit feritatem quandam et agrestem immanitatem (2): quaerere igitur honores, victorias, vindictam (3): iccirco, si recte comprimatur et temperetur, esse fortitudinis sedem, sin minus, audaciae (4). Caeteras animi affectiones, a mente irâque sejunctas, tertiâ animi parte contineri statuit, quam vocat τὸ ἐπιθυμητικὸν (5), uno complexens nomine, quae plures sunt numero cupidita-

(1) Rep. 4. 440. A. B. C.

(2) Rep. 4. 441. A. B. 9. 591. B. C. Legg. 9. 863. B.

(3) Rep. 9. 581. B. 586. C.

(4) Rep. 3. 410. D.

(5) Rep. 4. 439. D.

tates. At quia illarum pleraeque facillime ab illo possunt expleri, qui pecuniis pollet, ideo eandem dixit τὸ φιλοχρήματον (1). Hanc duxit foedissimam nostri partem, ac minime Dei participem (2); quique ex illa felicitatem suam metirentur, hos ad pecudum se abjicere humilitatem pronuntiavit (3). Non negavit quidem, cupiditates, si modicae sint, ad vitam quodammodo esse utiles et necessarias (4), sed easdem docuit ratione esse regendas et coercendas, quia facile exsultant, ac, prouti in corpore morbi, sic ipsae in animo grassantur (5).

§ V.

Hominis perfectionem quatuor contineri virtutibus, sapientiâ, fortitudine, temperantia, justitiâ.

Mens igitur ad imperandum ac providendum
na-

(1) Rep. 9. 580. E.

(2) Rep. 9. 589. E.

(3) Rep. 9. 586. A. B. Phileb. 67. B. C. Epist. 7. 335. B. conf. supra p. 26.

(4) Rep. 8. 559. A. B.

(5) Rep. 4. 439. D. 442. A.

nata est: huic ira parere ac praesto esse, utri-
que servire cupiditas debet (1). Nascuntur
autem ex singulis his animi partibus, certa offi-
ciorum genera. Quo fit ut ipsa virtus, quae
una est, in quatuor quasi partes dividatur (2).
Sunt hae sapientia (ἡ σοφία), fortitudo
(ἡ ἀνδρεία), temperantia (ἡ σωφροσύνη), justitia
(ἡ δικαιοσύνη), quas ita describit Plato.

Sapientia sedem suam in mente habet,
unde, tamquam ex arce sua, prospiciat ac cog-
noscat, quid singulis animi partibus, tum etiam
universo animo, utile sit futurum (3).

Fortitudo cernitur ea animi parte, quam
iram appellavimus. Exseritur illa, quando
haec animi pars rationis iussa, quamvis dura,
cum in adversis rebus, tum in jucundis con-
stanter teneat et efficiat (4).

Porro Temperantia amicitiam continet et
concordiam trium animi partium, ut mentis im-
perio reliquae non adversentur (5).

Denique Justitia non servandis scrip-
tis

(1) Rep. 4 441 E. 442. A.

(2) Legg. 12. 963. C.

(3) Rep. 4. 442. C.

(4) Rep. 4. 442. B.

(5) Rep. 4. 442. C. D.

his legibus expletur, ut vulgo putatur. Hae enim constantem non habent nec firmam rationem. Est vero quid longe praestantius atque excellentius. Tota refertur ad internam hominis rationem, ut animi partes sua singulae negotia peragant nec aliena suscipiant. „ Servat justitiam, qui sem- „ per sua rite digessit, sibi ipse imperavit, sibi „ ipse consensit, tres illas sui partes, tamquam „ tres terminos harmoniae, imae, summae, „ mediae, conciliavit secum invicem et con- „ nexuit, atque ita prorsus per concentum „ huncce e multis factus est unus: tum vero „ qualis intus esse solet, talem se foris praes- „ tat in pecuniis quaerendis, in corpore co- „ lendo, in rebus civilibus administrandis, in „ pactis ineundis servandisque: in his omnibus „ justam vocans actionem, quae illum animi „ habitum et servet et perficiat, injustam „ vero eam, quae habitum illum tollat” (1).

VI.

(1) Rep. 4. 443. C—E. Τὸ δὲ γε ἀληθὲς, τοιοῦτον μὲν τι ἦν ἡ δικαιοσύνη, ἀλλ’ οὐ περὶ τὴν ἑξω πράξιν τῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ περὶ τὴν ἐντὸς ὡς ἀληθῶς, περὶ ἑαυτὴν καὶ τὰ ἑαυτοῦ, μὴ ἐάσαντα τὰ ἀλλότρια πράττειν ἕκαστον ἐν αὐτῷ, μηδὲ πολυπραγμονεῖν πρὸς ἄλληλα τὰ ἐν τῇ ψυχῇ γένη· ἀλλὰ τῷ ἵντι τὰ οἰκίᾳ εὖ θέμενον, καὶ ἄρξαντα αὐτὸν αὐτοῦ, καὶ κοσμήσαντα, καὶ φίλον γενόμενον ἑαυτῷ, καὶ ξυναρμόσσαντα τρία ἵντα, ὥς περ ὅρους τρεῖς ἀρμονίας ἀτεχνῶς, νεότης τε καὶ ὑπά-

§ VI.

Nullam esse hominis felicitatem, nisi quae cum virtute sit conjuncta.

Plato, quum hujusmodi informaret virtutis imaginem, omne, quod bonum sit, ex illa

ori-

της καὶ μίσης — πάντα ταῦτα ξυνδῆσαντα, καὶ παντάπασιν ἑνὰ
 γινόμενον ἐκ πολλῶν σώφρονα καὶ ἡρμოსμένον, οὗτω δὲ πράττειν
 ἤδη, εἴαν τι πράττει, ἢ, περὶ χρημάτων κτήσιν, ἢ περὶ σώματος
 διατείαν, ἢ καὶ περὶ πολιτικόν τι, ἢ περὶ συμβόλαια, ἐν πάσι
 τούτοις ἡγούμενον καὶ ὀνομάζοντα δικαίαν μὲν καὶ καλὴν πρά-
 ξιν, ἢ ἂν ταύτην τὴν εἶναι σώζῃ τε καὶ συναπεργάζηται —
 ἄδικον δὲ πράξιν, ἢ ἂν αἰεὶ ταύτην λόγῃ. Hunc locum ad-
 scripsi totum, ut interius perciperetur Platonis sen-
 tentia, tum etiam, ut obiter monerem de illo καὶ
 κοσμήσαντα, quod e sede suâ remotum videtur. Vertit
 Ficinus: *suique est dominus et sese exornat*. Inepte
 profecto: sed quid faceret? Scripsit, ni fallor, Plato:
 καὶ ἄρξαι αὐτὸν αὐτοῦ, καὶ φίλον γινόμενον ἑαυτῷ, καὶ
 κοσμήσαντα καὶ ξυναρμόσαντα τρία ἔντα κ. τ. λ. Caete-
 rum justitia δικαιοσύνη vario sensu apud Platonem
 occurrit. Vulgo sic dicitur illa virtus, quae in offi-
 ciis aliis hominibus praestandis versatur. Rep. 1. 331.
 C. E.; et sic conjunguntur τὰ δικάια et τὰ ὅσια, officia,
 quae Diis et hominibus debentur. Rep. 1. 331. A.
 3. 392. A. B. Sed Plato justitiam alio modo defi-
 niens, fecit ipsam quasi caeterarum virtutum matrem
 Rep.

oriri contendit, ipsamque per se expetendam,
 tum etiam propter praemia illi proposita (1).
 Nam ut illi demum vita vitalis videtur, qui
 integrâ utitur corporis valetudine, ita virtus,
 quasi sanitas animi, optimum quemque ac justis-
 simum reddit beatissimum (2). Nulla est au-
 tem vita beata, nisi pulcra, honesta, justa (3).
 Itaque cui haecce comparata est vivendi ratio,
 huic ex se ipso omnia sunt apta, quae ad beate
 vivendum ferant (4). Haud defunt quidem vir-
 tutis praemia, quibus ab hominibus donentur
 illi, qui justî habentur (5). Sed five haec tri-
 buantur five retineantur, beatus est tamen vir
 bonus, neque potest ille aut a deterioribus
 laedi, aut a melioribus, id est Diis, negli-
 gi (1). Οὕτως ἄρα ὑποληπτέον περὶ τοῦ δικαίου ἀν-
 δρός, εἴαν τ' ἐν πενήτῃ γίγνηται ἐκείν τε ἐν νόσοις ἢ τινὶ ἄλλῳ
 τῶν δοκούντων κακῶν, ὥς τοῦτο ταῦτα εἰς ἀγαθὸν τι τελευ-
 τή-

Rep. 4. 433. B. 443. C. Itaque virtutem univer-
 sam, modo vocat ἀρετήν, modo δικαιοσύνην. Rep. 1.350.
 C. D. 351. A. 354. A. 8. 554. E.

(1) Rep. 2. 358. A.

(2) Rep. 4. 445. A. 9. 580. C. Gorg. 470. E.

(3) Criton 48. B. Rep. 10. 612. B.

(4) Menexen. 248. A.

(5) Rep. 10. 613. C. D.

(6) Apolog. Socr. 30. C.

ἤσκει ζῶντι ἢ καὶ ἀποθανόντι· οὐ γὰρ δὴ ὑπὸ γε θεῶν ποτὲ ἀμελεῖται θεὸς δὲ πρὸς θυμῷ εἶναι δίκαιος γίγνεται, καὶ ἐπιτηδεύων ἀρετὴν, εἰς ὅτον δυνατόν ἀνθρώπῳ ὁμοιωσθαι θεῷ. — εἰκὸς γὰρ τὸν τοιοῦτον μὴ ἀμελεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ὁμοίου.

„ *De justo viro sic existimandum, sive in eges-*
 „ *tatem, sive in morbos, sive in alia quaevis,*
 „ *quae dicuntur, mala incidat, huic demum vel*
 „ *viventi vel mortuo ad bonum aliquod ista con-*
 „ *ducere. Neque enim a Diis unquam negligi-*
 „ *tur, quicumque justus evadere, virtutisque of-*
 „ *ficiis, quoad homini licet, Deo similis fieri*
 „ *conabitur. — Est sane probabile hujusmodi vi-*
 „ *rum ab eo non negligi, cui similis est*” (1).

Iccirco exigua sunt commoda, Platone judice, et fere nulla, quae e virtutis simulatione haurienda docebant Sophistae (2). Monebat philosophus, malos homines, etsi justitiae quandam speciem prae se ferrent, tamen non perpetuo latere, brevi subinde deprehendi, ac speratis ita praemiis destitui (3). Affirmabat simul et gravi oratione urgebat, hanc illis non esse maximam poenam: majorem enim esse ipsam malitiam, quae animum corrumpat ac pes-

sum-

(1) Rep. 10. 613. A.

(2) Conf. supra p. 25.

(3) Rep. 10. 613. B—E.

sumdet. Hanc vocat τιμωρίαν ἀδικίας ἀκόλουθον πάθον, „ poenam, quae injustitiam continuo sequitur, ” eamque dicit, etsi gravissimam, a vulgo tamen vix animadverti (1); esse autem eo majorem, quo majore sit quis malitia; ideoque, quem vulgus hominum beatissimum praedicare solet, tyrannum, hunc esse et improbissimum et miserrimum (2). Scilicet, ut pueros, sic plerosque homines obstupescere, tyranni splendorem ac speciem intuitos: at, si quis ipsam tyranni animam perspicere possit, hunc illam deprehensurum, πολλῆς μὲν δουλείας τε καὶ ἀνελευθερίας γέμειν, καὶ ταῦτα αὐτῆς τὰ μέρη δουλεύειν ἅπερ ἦν ἐπιεικέστατα, σμικρὸν δὲ καὶ τὸ μοχθηρότατον καὶ μανικώτατον δεσπόζειν — ὑπὸ δὲ οἴστρου αἰεὶ ἐλκομένη βία, ταραχῆς καὶ μεταμελείας μεσῇ ἔσσει „ servili humilitate et illiberalitate refertam, servientibus optimis ejus partibus, dominante vero exigua illa parte, quae pravissima est ac stultissima. — Violento semper aculeo exagitata, „ perturbationis erit et poenitentiae plena ” (3). Eidem tyrannus apparebit τῷ ὄντι δοῦλος —

Φ6-

(1) Legg. 5. 728. B. C. 10. 904. E. Gorg. 470. E. Epist. 7. 335. B.

(2) Rep. 9. 580. C.

(3) Rep. 9. 577. A. D. E.

φόβου γέμων διὰ πάντας τοῦ βίου, σφαιδασμένων τε καὶ ὀδυνηῶν πλήρης, „ *revera servus — timore, trepidationibus, vehementissimis doloribus jactatus*” (1). ()

Itaque statuit Plato, inferiores esse qui inferunt injurias, quam qui patiuntur (2): qui enim aliis eas inferunt, ut suas libidines expleant, ipsos se fugere hominisque aspernari naturam, atque hoc ipso luere maximas poenas, sive latendo caetera supplicia effugiant, sive deprehensi puniantur (3): imò vero postremum hoc magis illis expedire; quia, ut corporis morbos medicus curatione, sic animi vitia iudex poenis sanat (4). „ Qui latet” inquit „ deterior „ etiam evadit: τοῦ δὲ μὴ λαιθάνοντος καὶ κολαζομένου τὸ μὲν θηριώδες κομίζεται καὶ ἡμεροῦται, τὸ δὲ ἡμέρον ἐλευθεροῦται, καὶ ὅλη ἡ ψυχὴ εἰς τὴν βέλτιστην φύσιν καθίσταμένη, τιμιωτέραν ἔξιν λαμβάνει, σωφροσύνην τε καὶ δικαιοσύνην μετὰ φρονήσεως κταμένη ἢ σῶμα ἰσχυρὸν τε καὶ κάλλος μετὰ ὑγίαιας λαμβάνον, τοσούτῳ ὅτῳ περ ψυχὴ σώματος τιμιωτέρα. „ *ejus vero, qui deprehenditur ac punitur, fera pars consopitur ac man-* „ *sue-*

(1) Rep. 9. 579. E.

(2) Apol. Socr. 30. D. Gorg. 469. B. Epist. 7. 335. A.

(3) Legg. 5. 728. B. C.

(4) Legg. 9. 862. D. E. Critia 106. B. 121. C.

„ *suescit, mansueta autem in libertatem resti-*
 „ *tuitur; ac totus animus ad optimam revocatus*
 „ *naturam, eo praestantiorem sumit habitum,*
 „ *temperantiam et justitiam cum sapientia adep-*
 „ *tus, quam corpus, quum robur et formam cum*
 „ *sanitate consequitur, quo anima est corpore*
 „ *praestantior*” (1).

Caeterum, ut, qui volens corporis sui morbos alat, inter homines reperitur nemo, ita hoc etiam Plato tenuit, malitiam, gravissimum animi morbum, neminem sua sponte fovere (2). Quumque dicerent Sophistae, justitiam non coli, nisi ab invitis, Plato contra, omnes qui mali essent, invitos esse malos contendit (3): eos enim aut inscitia, aut incontinentia, aut utraque virtutem reliquisse, voluptate nimirum, veluti dulci quadam esca captos (4): proinde bonos viros vel misereri eorum, si leviora commiserint, vel, si flagitiosissimi sint, irâ eos et indignatione persequi (5).

(1) Rep. 9. 591. D. quo loco, pro *νομιζεται*, legendum *νομίζεται*. V. Clariss. Heusd. Specim. critic. in Pat. p. 89.

(2) Rep. 4. 445. A. Legg. 5. 731. C. Tim. 86.

(3) Legg. 9. 860. D. Conf. supra, p. 30.

(4) Legg. 5. 734. B. Tim. 69. D.

(5) Legg. 5. 731. D.

S E C T I O A L T E R A.

Quaeritur de viâ, quam inivit Plato, ut e dubia et fluctuanti rerum politicarum suo tempore conditione, ad firmam et beatam rationem civitates adduceret. Ducuntur ex hac disquisitione Platonicae Politicae principia.

§ I.

De viâ, qua Plato ad doctrinae suae politicae principia pervenit.

Haec nobis tradenda videbantur de Platonis cum aetate, tum morali disciplina, ut aditus
no

nobis ad politicam ejus doctrinam recludere-
tur. Accedamus nunc continuo ad primum
propositum nostrum, ut viâ significatâ, qua ad
Politicae suae principia pervenit Plato, haec
principia et notemus et declaremus.

Plato, etsi ad res civiles gerendas invitatus
subinde fuerit et inclinaverit etiam, rempubli-
cam nunquam attigit. Juvenis a triginta, qui
vocabantur tyrannis, certe a quibusdam eorum,
qui ei cognati amicique erant, ad ipsorum par-
tes vocabatur. Hi vero, quum et multa alia
injuste agerent et Socratem, quamvis frustra
ut sibi socius injustitiae esset, cogere institue-
rent, aegre haec tulit ac procul a malorum
consuetudine recessit. Instauratâ deinceps a po-
pularibus republicâ, denuo flagrare coepit re-
rum civilium studio, sed rursus inde dejectus
est injustissimâ amici sui ac magistri Socratis
nece (1). „Haec videns” inquit (2), „quo
„magis politicos viros ac leges institutaque
„considerarem, quoque magis aetate provehe-
„rer, eo difficilius mihi videbatur, bene res pu-
„blicas administrare. Nam neque sine amicis
„fociisque fidis fieri illud poterat: hos autem
„ve-

(1) Epist. 7. 324. C. — 325. C.

(2) Epist. 7. 325. C. — E.

„ veteres invenire in tam corruptâ civitate erat
 „ difficile, novos vero mihi conciliare nullo
 „ modo poteram. Et praeterea penitus erant
 „ depravatae cum leges scriptae, tum mores
 „ consuetudinesque civium. Itaque quum pri-
 „ mum reipublicae capessendae fuisssem studio-
 „ sissimus, deinde vero omnia misceri ac turbari
 „ viderem, coepi tandem quasi vertigine labora-
 „ re. Neque tamen res civitatis attendere aut me-
 „ liora sperare destiti; expectandum vero duxi,
 „ donec opportunum existeret agendi tempus”.

Quam autem quaerebat agendi opportuni-
 tatem, quum non invenisset, procul a re-
 publica aetatem egit. Cujus rei hanc sibi
 fuisse causam ait, quod populum, quem senec-
 tute jam desipientem offenderat, nec regi posse
 persuadendo, nec cogi sine periculo arbitrare-
 tur (1). Tantum enim viro prudenti in repu-
 blica contendendum putabat, quantum probare
 suis civibus posset: profitendum igitur esse et
 libere dicendum, si quae in civitate haud bene
 se habere viderentur, dummodo utiliter ac sine
 periculo id fieri posset: fas vero non esse aut
 parentes aut patriam vi cogere, ubi sine caede
 ac

(1) Epist. 5. 322. A. B. Apol. Socr. 31. E.

ac fuga corrigi delicta non possent (1). Proinde quod bonum virum in tali re facere decet, ut quiescat, ac vota faciat, ut meliora sibi patriaeque contingant (2), id fecit Plato. Priscos quosdam imitatus sapientes (3), a republica abstinuit, atque in philosophiâ se collocavit totum; haud dissimilis in eo viatori, qui in procella, orto turbine ac perflantibus undique ventis, tutus sub tectum se recipit (4). Quandoquidem vero non sibi se soli natum putabat, sed

(1) Epist. 7. 331. D. Criton. 51. C.

(2) Epist. 7. 331. D.

(3) Hipp. maj. 281. C. ubi id de plerisque veteribus sapientibus affirmat Plato, atque imprimis de septem illis, qui eximie sapientes sunt vocati: quorum tamen nullus fuit, praeter Milesium Thaletem, quin civitati suae praefuerit V. Cic. de Orat. III. 34. Verum ille Platonis locus non ab omni prorsus ironia vacare videtur. Nam in eo est philosophus, ut doceat, longe aliam fuisse veterum illorum sapientum rationem, atque Sophistarum. Illos enim dicit doctrinae copia Sophistis inferiores fuisse, neque ostentationis causâ circulos coëgisse, nec tanti pecunias aestimasse. His autem ironia procul dubio subest.

(4) Rep. 6. 496. D.

sed patriae ac suis (1), philosophiam ad omnium utilitatem contulit. Itaque, cum re et facto prodesse civitati non posset, votis non tantum sed doctrina praesertim sua et singulis hominibus et universis civitatibus prodesse studuit (2).

Etenim cum ita statueret, nihil omnino magis conducere ad singulorum hominum virtutem et alendam et confirmandam, quam bonam civitatis conditionem, abhorrebat prorsus a dubia ac fluctuante rerum politicarum Athenis ratione, ac meliorem continuo et firmiorem civitatis conditionem quaesivit. Quo consilio cum Graecorum leges institutaque investigavit ac perscrutatus est, tum Italiam atque Aegyptum peragravit (3), quippe quae regiones egregiis et antiquis legibus florebant. Erat in Aegypto clarissima urbs Saïs, quam ante octo millia annorum condidisse ac salutaribus institutis fundavisse eadem illa dicebatur Dea, cui Athenae sacrae erant. Hujus igitur incolae Atheniensibus cognati habebantur, ad eosque Solon etiam, Atheniensium legislator, profectus fuerat (4). Neque Italia
mi-

(1) Epist. 9. 353. A.

(2) Epist. 7. 326. A.

(3) Conf. Legg. 12. 951. B.

(4) Tim. 21. E. 23 D. — 24. D.

minus digna erat, quam inviseret Plato. Nam quibusdam ejus civitatibus sapientissimas leges scripserant Zaleucus et Charondas, quorum magnum fuit in legumlatoribus nomen (1). Atque Pythagoras etiam praestantissimis illam institutis exornaverat. Hujus disciplinam viri cum in primis admiraretur Plato (2), quo interius eam cognosceret, in Italiam ad Pythagoreos se contulit. Ubi inprimis usus est amicitia ac consuetudine Archytae, Tarentini, viri doctrinam ac civili prudentiam excellentissimi, ad quem etiam duae, ab illo scriptae, exstant epistolae.

Sed in ipsa Graecia invenit Plato, quas praesertim probaret, Cretensium ac Spartanorum civitates. Hae simillimis legibus (*ὡς ἀδελφοῖς νόμοις*) (3) a Minoë ac Lycurgo fundatae, omnium maxime famam sunt celebratae (4). Etenim et Minos et Lycurgus, divino utrique ingenio viri, cum patris et educatoris non minus, quam legislatoris munere fungerentur, ut veteres solebant civitatum conditores, severissimam discipli-

(1) Legg. 1. 638. A. Tim. 20. A.

(2) Rep. 10. 600. B.

(3) Legg. 3. 683. A.

(4) Criton. 52. E. Rep. 2. 544. C. Legg. 1. 631. B. Sympos. 209. D. Minoë 318. C. 320. B.

plinâ cives suos ad virtutem instituere conati sunt (1). Uterque etiam a Deo quodam suas se leges accepisse professus est, Minos a Jove, ab Apolline Lycurgus (2). Et praestantissimis eorum institutis factum est, ut civitates illae cum Sophistarum spernerent atque Oratorum artes, quibus Athenae corruptae sunt (3), tum nunquam aut populari licentia uterentur (4), aut in tyranni potestatem venirent (5).

Has igitur civitates sic laudavit Plato, ut diceret eas propius a perfectione abesse, quam caeteras, at plurimum tamen mali habere bono admixtum (6). Earum enim legislatores, cum belli magis quam pacis habuissent rationem, ideoque ad fortitudinem praesertim cives instituissent (7), rempublicam quasi in castra collocasse (8): hinc contentionis et ambitionis studia

(Φ6-

(1) Legg. 1. 630. D. E.

(2) Legg. 1. 624. A. 632. D.

(3) Hipp. maj. 283. 284. Phaedr. 260. E. Legg. 1. 641. E. 10. 886. B.

(4) Legg. 3. 693. E.

(5) Legg. 4. 711. A.

(6) Rep. 8. 547. 548. C.

(7) Rep. 8. 547. D. E. Legg. 1. 625. E. 626. C. Lachet. 182. E.

(8) Legg. 2. 666. E.

(Φιλονεικίας τε καὶ Φιλοτιμίας) (1), una cum avaritia et morum corruptela invaluisse, ex quo augeri divitiis cives coepissent. Οὐκοῦν, inquit, καὶ Φειδωλοὶ χρημάτων, ἅτε τιμῶντες, καὶ οὐ Φανερώς κτώμενοι· Φιλαναλωταὶ δὲ ἀλλοτρίων δι' ἐπιθυμίαν, καὶ λάθρα τὰς ἡδονὰς καρπούμενοι, ὥσπερ παῖδες πατέρα τὸν νόμον ἀποδιδράσκοντες· οὐχ ὑπὸ πειθοῦς, ἀλλ' ὑπὸ βίας πεπαιδευμένοι· διὰ τὸ τῆς ἀληθινῆς Μούσης τῆς μετὰ λόγων τε καὶ Φιλοσοφίας ἡμεληκέναι, καὶ πρεσβυτέρως γυμνασικὴν μουσικὴς τετιμηκέναι. „ *Sunt igitur in rebus propriis nimis parci, quippe qui magni faciant pecunias, nec palam acquirant, in alienis autem profusiores sunt et clanculum voluptatibus indulgent, haud secus effugientes legem, ac pueri patrem; quippe non persuadendo sed vi instituti. Etenim veram Musam, quae cum ratione ac philosophia est conjuncta, neglexerunt atque gymnasticae magis, quam musicae studuerunt*” (2).

Haec autem omnia eo demum apud Platonem valuerunt, ut perfectam se nusquam in terris civitatem reperisse affirmaret: nullam enim satis

cu-

(1) Rep. 8. 548. C.

(2) Rep. 8. 548. B. quem locum imitatur Aristot. Rep. II. 9. p. 198. C. Ed. Casaub.

curae in iis rebus ponere, quae ad virtutem veramque felicitatem conducant. Cumque ex philosophia omne id, quod bonum est, oriri arbitraretur, ab eadem etiam optimam civitatis constituendae rationem repetendam esse putavit. Τελευτῶν inquit (1) ἐνοῆσα περὶ πασῶν τῶν νῦν πόλεων, ὅτι κακῶς ξυμπασαι πολιτεύονται. τὰ γὰρ τῶν νόμων αὐταῖς σχεδὸν ἀνιάτως ἔχοντα ἐσὶν, ἄνευ παρασκευῆς θαυμαστῆς τινος μετὰ τύχης. λέγειν τε ἡγαγκάσθην, ἐπαινεῖν τὴν ὀρθὴν φιλοσοφίαν, ὡς ἐκ ταύτης ἐστὶ τὰ τε πολιτικὰ δίκαια καὶ τὰ τῶν ἰδιωτῶν πάντα κατεῖναι. κακῶν οὖν οὐ λήξειν τὰ ἀνθρώπινα γένη, πρὶν ἢ ἡ τὸ τῶν φιλοσοφούντων ὀρθῶς γέ (f. τε) καὶ ἀληθῶς γένος εἰς ἀρχὰς ἔλθῃ τὰς πολιτικὰς, ἢ τὸ τῶν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκ τινος μοίρας θείας ὕψως φιλοσοφήσῃ. „ Sic denique „ cognovi, quae nunc habentur, civitates omnes „ male administrari, neque corrigi illarum leges posse, nisi fortuna egregiam quandam illis opportunitatem concedat. Veram igitur „ philosophiam ita laudavi, ut, quae in rebus „ et publicis et privatis iusta sint, huius solum „ operâ cognosci posse affirmarem, idemque negarem generi humano malorum fore finem, „ anteaquam aut veri philosophi imperarent, „ aut

(1) Epist. 7. 326. A.

„ aut civitatum moderatores, divinâ quadam
 „ fortunâ, vere philosopharentur”.

Itaque censuit, hoc unum fore malorum re-
 medium, si justitiae aequitatisque principia se-
 cundum philosophiae principia constituerentur,
 et felicissimam fore rempublicam, ubi philoso-
 phia dominaretur. Cum autem civitatem, quae
 tunc essent, nullam duceret idoneam, cujus curam
 fusciperet philosophus (1), illam demum aesti-
 mavit ad veram adduci felicitatem posse, ubi
 summam rerum juvenis teneret aliquis, qui,
 quum optimâ esset ad virtutem indole, vir-
 tutis caperetur amore (2). Hunc enim, si phi-
 losophum inveniret, essetque ejus dictis au-
 diens, posse facillime ad optimam rationem
 constituere civitatem; quippe qui omnia tam ju-
 bendo, quam persuadendo, ad summam civita-
 tis salutem componere posset (3). Et hoc
 quidem adeo verum esse, ut saepissime homines
 sermonibus suis significant, se illud optare, ubi
 de principe quodam viro loquentes, adjungant
 illi alium quendam virum sapientem, veluti Hie-
 roni

(1) Rep. 6. 497. B.

(2) Legg. 4. 709. E. 711. D.

(3) Legg. 4. 710. C. 711. B. C.

roni Simonidem, Periandro Thaletem, Croeso Solonem, Pericli Anaxagoram (1).

Ipse Plato hujusmodi civitatis constituendae opportunitatem aliquando se invenisse ratus est. Arcescebatur Syracusas a Dionysio, hujus civitatis tyranno, qui per Dionis, affinis sui, sermones, audiendi ejus cupidus erat redditus. Erat Dioni adolescenti ingenium docile, ut, perducto Syracusas Platone, totum se philosophiae traderet (2), optaretque admodum, ut ipse aliquando, et tyrannide tollendâ, et bonis ferendis legibus, civibus suis prodesfet (3). Sed horum, renitente tyranno, nihil omnino potuit efficere, et Platonem adeo dimittere debuit. Verum tamen, mortuo non diu post Dionysio, filio ejus ac succesori persuasit, ut philosophi denuo arcescendi sibi veniam daret (4). Plato, etsi cognoverat juniorem Dionysium a philosophia non prorsus esse alienum, ejus tamen ingenio diffidebat. „At cogitanti mihi” inquit „atque dubitanti, quid mihi esfet agendum, tandem oportere visum est, ut nunc
„ pro-

(1) Epist. 2. 311. A.

(2) Epist. 7. 327. A.

(3) Epist. 7. 324. A.

(4) Epist. 3. 316. C. 7. 327. C. D.

„ proficiscerer, si unquam vellem, quae de le-
 „ gibus ac republica mente versarem, re per-
 „ ficere. Haec enim, si uno tyranno persua-
 „ sissem, putabam omnia mihi bene et pros-
 „ pere eventura. Ταύτη μὲν δὴ τῇ διανοίᾳ τε καὶ
 τόλμῃ ἀπῆρα οἶκοθεν, οὐχ ἢ τινες ἐδόξαζον· ἀλλ' αἰσχυ-
 νόμενος μὲν ἑμαυτὸν, τὸ μέγιστον, μὴ δόξαιμι ποτὲ
 ἑμαυτῷ παντάπασι, λόγῳ μόνον ἀτεχνῶς εἶναι τι, ἔργου
 δὲ οὐδενὸς ἂν ποτὲ ἐκὼν ἀνθάψασθαι. „ *Hac ego sen-*
 „ *tentia et fiducia domo profectus sum, non*
 „ *eā, qua opinabantur aliqui; sed veritus ma-*
 „ *xime, ne mihi ipse aliquando viderer, verbis*
 „ *solum attingere, non vero factis capessere, res*
 „ *civiles velle*” (1).

Quum igitur, una cum Dione, ad Diony-
 sium accessisset Plato, suavit ei, malorum con-
 suetudinem fugeret, sibi ipse imperaret, tyran-
 nidis finem faceret, ac libertatem redderet Grae-
 cis civitatibus (2). Aliqua etiam in ejus gra-
 tiam legum prooemia scripsit (3). Sed spes
 ejus atque incepta ad irritum cecidere. Nam
 tyrannus, quum primo ostendisset se velle Dio-
 nis

(1) Epist. 7. 328. B. C.

(2) Epist. 3. 315. D. 319. B. 7. 332. D. —
333. A.

(3) Epist. 3. 316. A.

nis Platonisque consiliis obsequi, deinceps Dionem, a quo sibi metuebat, exilio multavit (1). Platoni autem honorem se habere simulavit, id nimirum sibi gloriae fore putans; at ejus consilia minime est secutus (2). Is frustra contendit, repugnante tyranno (3): quumque jam abiisset Athenas, rursus, ipso vocante Dionysio, Syracusas rediit (4), ut ejus animum de novo exploraret, ac Dioni in exilio versanti prodesset (5). Eorum vero quae cupiebat, nihil potuit efficere (6) neque deinde Syracusas rediit. Sed postquam Dionysius vi ejectus a Dione, hic autem interfectus fuisset, propinquis ejus et amicis duas scripsit epistolas, in quibus prudentissima iis dedit consilia ad rempublicam constituendam (7).

Plato igitur, ut paucis complectar omnia, a primâ inde juventute, perversam Atheniensium rationem indignatus, ut firmitus quid ac stabilius

(1) Epist. 7. 329. C.

(2) Epist. 7. 329. D. — 330. A.

(3) Epist. 7. 330. B.

(4) Epist. 7. 338. 339.

(5) Epist. 7. 339. E.

(6) Epist. 7. 335. C. D.

(7) Epist. 7. 8.

lius inveniret, aliarum attendit civitatum conditionem. Examinauit Minoïs, Lycurgi, Pythagoreorum leges, quas partim reprehendit ac rejecit, partim tamen ejusmodi esse censuit, ut multo firmiorem civitatibus, quam quae Athenis cernebatur, conditionem praeberent. Ex his igitur proficiens ac suo ipse indulgens perfectionis studio, perfectam sibi informavit rempublicam: haud alienam quidem prorsus ab illis, quas ipse viderat, sed vitiis earum et incommodis exemptam, atque ipsa civium virtute, tamquam solido et aeterno fundamento, nixam. Frustra speravit se ad hanc felicitatem Syracusanos adducturum. Verumtamen, quam agendo exercere non potuit politicam prudentiam, hanc ita scribendo et explicuit et exornavit, ut nil videatur sive ad legendum suavius, sive ad cognoscendum praestabilius. Sed, quandoquidem duo sunt philosophi opera, in quibus illam praesertim tradidit, alterum de Republica, de Legibus alterum, de utroque paucis dicendum videtur.

In libris de Republica (1) talem finxit civi-
ta-

(1) Videtur Plato libros de Republica scripsisse, quum aetate florebat et ingenio vigeat, quamquam extremâ eum senectute expoliendis iis curam adhi-

tatem, qualis in his terris reperiri nulla pos-
sit

buisse constat. V. Dion. Halic. de composit. verb. c. 25. Diog. Laert. III. 37. Quint. Instit. Orat. VIII. 6. Tempus scriptionis accuratius definire tentavit doctissimus Morgenstern Commentat. de Plat. Rep. p. 73. Idem in Comm. I fuse demonstravit, praecipuam in his libris quaestionem esse de virtute, non vero de republica. Et fane hoc praecipue videtur sibi Plato sumsisse, ut virtutis dignitatem et auctoritatem vindicaret. Nam, quum eam a Sophistis videret et Oratoribus deprimi, quippe qui injustos justis beatiores, nullamque esse providentiam divinam aestimarent, ipse et virtutis et divinae justitiae causam suscepit, docens felicitatem nec rebus externis esse metiendam neque hac vita terminari. V. I. 10. 612. B. 613. A. 614. Itaque Socratem induxit virtutis naturam investigantem ac Thrasymachi rationes confutantem: in qua disputatione illum, ut philosophum, hanc, ut Oratorem dicentem fecit; prouti ipse alio loco (Theaet. 175. C. D.) dixit, ubi tantum non operis de Republica reddere rationem videtur. Verum tamen cum hac de justitia quaestione disputationem conjunxit de Republica. Hoc enim politicis ejus principiis consentaneum erat, ut eadem operâ et optimum hominem et optimam rempublicam exquireret. Priorem quaestionem ipse dicit se primum tractavisse I. 2. 366. E.: alteram alii ante eum attigerant, veluti Hippodamus, Milesius, qui de optima civitate scripsit. V. Aristot. Rep. II. 8. et multi praeterea Py-
tha-

fit (1). Etenim, ut ipse dicit, quo pacto quis, virtutis intuitus ideam, optimi hominis informet imaginem, quam nullus omnino mortalis penitus referat: eodem optima civitatis exemplum confecit, ut ostenderet, quid maxime ad civitatis virtutem felicitatemque conducat (2). Itaque magis spectavit, quid huiusmodi perfectissimum exemplum postulet, quam quae sit naturae humanae, qualis nunc est, vis ac ratio. Neque ullis fere finibus suam cohibuit fingendi libidinem, nisi quod ad Graecas civitates, quae de optimâ dixit, accommodaret (3). Graecis enim inprimis, ipse Graecus, prodesse studebat.

Aliam constituit longeque ab hac diversam, in libris de Legibus (4) civitatem; eamque,
ut

thagorei. Caeterum universa disputatio uno die, 19 mensis Thargelionis, absoluta fingitur. V. Procl. in Tim p. 9. Edit. Basil.

(1) Rep. 9. 592.

(2) Rep. 5. 472. Legg. 5. 739. E.

(3) Rep. 5. 469

(4) Opus de Legibus Platonem post libros de Republicâ scripsisse, quum aetate jam proventus erat, cum veteres tradunt, V. Arist. Rep. II. 4. Diog. Laert. III. 37. tum etiam compluria probant, quae in illo deprehenduntur, senilis aetatis vestigia. Videtur Plato sub Atheniensis hospitis personâ, senem sese ipsum inducere voluisse.

ut exemplum, informavit, quod in colonia Magnesium ducenda sequerentur Cretenfes (1). In hujus statuendis civitatis legibus, minus ingenio indulfit, magis habuit naturae humanae rationem. Ideo dicit, superiorem illam civitatem esse perfectissimam, plurimumque boni habere, licet divinis tantum hominibus convenire videatur; ab illa vero hanc proxime abesse, quae ho-

luisse. Et credibile est, ultimam eum manum operi non admovisse. Nam multis locis minus expolitum, quam caetera ejus scripta, videtur. Caeterum uno aestivo die, disputatio habita fingitur. V. Cic. Legg. I. 5. Tertiam item civitatem describere in animo habuit Plato: quod tamen non peregit. Legg. 5. 739. E. Sint forte qui putent illam eum significasse, quam tertio loco ponit Aristot. Rep. IV. 1. propterea quod superiores hujus duae cum duabus Platonis civitatibus fere conveniant. Dicit autem Aristoteles, politici viri esse, non tantum optimam Rempublicam, et quae ab illa proxime absit, exquirere, sed civitati etiam male constitutae, si quidem rogetur, leges ferre. Verum Plato quam maxime ab hujusmodi incepto, quippe certe irritum futuro, se abhorre non uno loco significavit. Rep. 4. 426. Legg. 1. 630. E. Epist. 7. 330. D.

(1) Legg. 3. 702. C. 4. 704. C. 11. 919. D. 12. 946. B.

hominibus, qui nunc habentur, magis sit consentanea (1).

Ex utroque hoc opere et caeteris Platonis dialogis, quaecumque ad politicam philosophi doctrinam praecipue referenda videantur, nunc conquiremus, in ordinem redigemus et continua oratione, paucissimis, quoad ejus fieri poterit, verbis declarare studebimus. Quod autem jam aliquoties significavimus, politicam philosophi doctrinam moralibus ejus placitis niti, hoc primum explicandum videtur.

§ II.

*Moralis doctrinae principiis Politicam suam
superstruxit Plato.*

Graeci philosophi, inprimis Plato, tam longe aberant, ut civitatem existimarent tamquam machinam quandam, quae extrinsecus acciperet motus causam, ut homini eam compararent, se ipsum moventi, libere agenti, viventi. Et pro incredibili illâ, qua valebant, sensuum efficaciam, quicquid in civitate reperirent vel ordinis et conturbationis, vel felicitatis et miseriae, hoc

(1) Legg. 5. 739. C. — E.

hoc omne in se ipsi, in suo ipsi animo, ut praesens, sentiebant. Prouti in civitate varias animadvertiebant partes, alias meliores, alias peiores, cunctas autem agentes et veluti spirantes, ac saepe sibi invicem repugnantes, subinde etiam mutuo conciliatas et consentientes: ita easdem partes, eandem partium varietatem, motum, agitationem, universam omnino rempublicam in se ipsi reperiiebant. Igitur, quando de civitatis salute provehenda cogitabant, non externam ejus rationem attendebant, sed internam: se ipsi animumque suum respiciebant: et quam rationem ad animum emendandum beatumque reddendum idoneam censebant, eandem ad civitatis felicitatem usurpandam arbitrabantur. Et quandoquidem homo morali disciplinâ, ad virtutem felicitatemque adduci debet, ita eandem hanc disciplinam totius habebant Politicae fundamentum.

Itaque Plato, postquam veritatis virtutisque causam contra Sophistas vindicaverat, viamque significaverat, qua homo ad summam virtutem provehendus esset; per eandem deinceps viam civitatem voluit ad summam felicitatem educi. Hominem continuo cum civitate et civitatem cum homine comparavit, utriusque esse ratus eandem indolem, eadem studia, easdem facultates, eandem etiam virtutis felicitatisque rationem.

Haec

Haec observatio dici vix potest, quantopere ad explicandam Platonis doctrinam valeat. Et hinc profecto sponte intelligitur, quare ab hacce doctrinâ toto, quod ajunt, coelo differant recentiorum placita Politicorum. Scilicet abhorrent prorsus ab antiqua illa philosophandi ratione, nostrorum temporum opiniones. Alia habetur hodie, quam antiquitus habebatur, civitatis seu reipublicae ratio, corruptio, emendatio, felicitas. Quamobrem alia etiam exsistere et subinde contraria Politicae principia recentiori aevo debuerunt. Quo magis cavendum, ne hodierna ad antiqua transferentes, misceamus omnia et conturbemus.

Est hoc autem praecipuum quoddam et primum Politicae Platonicae principium, e quo caetera pleraque vel ducuntur vel explicantur. Ad haec igitur nunc deinceps progrediamur.

§ III.

Ex ipsâ hominis naturâ et indole societatem repetendam esse civilem.

Quum natura alios animantes esse solivagos voluerit, alios congregatos, homines ex eo
sunt

sunt genere, quod congregabile est (1). Duo enim illa, quae vehementissime appetit natura omnis humana, victum dico et intelligentiam (2), horum neutrum possumus sine aliis consequi. Efficitur inde, ad participandum alium ab alio communicandumque inter se, homines natos esse.

Itaque propter vitae necessitatem primum videtur societas conciliata et stabilita. *Γίνεται τοίνυν πόλις, ὥς ἐγῶμαι, ἐπεὶ δὴ τυγχάνει ἡμῶν ἕκαστος οὐκ αὐτάρκης, ἀλλὰ πολλῶν ἐνδεής. — Οὕτω δὲ ἄρα παραλαμβάνων ἄλλος ἄλλον ἐπ' ἄλλου, τὸν δ' ἐπ' ἄλλου χρεῖα, πολλῶν δεόμενοι, πολλοὺς εἰς μίαν οἴκησιν ἀγείραντες κοινωνοὺς τε καὶ βοηθοὺς, ταύτῃ τῇ συνοικίᾳ ἐθέμεθα πόλιν ὄνομα.* „ *Oritur civitas propterea,*
 „ *quod nemo nostrum sibi sufficit, sed multis in-*
 „ *diget. — Sic nimirum alius alium ad*
 „ *usum alium itemque alium adjungentes,*
 „ *complures in unam habitationem congregarunt*
 „ *socios et adiutores: atque nos hunc coetum*
 „ *civitatem appellavimus*” (3).

Sed haec utilitatum communio, ut prima
 fuit,

(1) Politic. 261. D. 367. D.

(2) Conf. supra p. 86.

(3) Rep. 2. 362. B.

fuit, non tamen praecipua habenda est societatis causa. Nam veluti victu amictuque corpus, sic idem corpus, multoque magis animus educatione opus habet (1). Homo enim, a lacrymis vitam auspicans, imbecillo nascitur corpore, et mente rudi atque imperfecta, quae regere se ipsa non potest (2).

Παντὸς γὰρ δὴ φυτοῦ ἡ πρώτη βλάστη καλῶς ὁρμηθεῖσα πρὸς ἀρετὴν τῆς αὐτοῦ φύσεως, κυριωτάτη τέλος ἐπιθεῖναι τὸ πρόσφορον, τῶν τε ἄλλων φυτῶν καὶ τῶν ζώων ἡμέρων καὶ ἀγρίων καὶ ἀνθρώπων. ἄνθρωπος δὲ, ὡς φησὶν, ἡμερον ὅμως μὴν παιδείας μὲν ὁρθῆς τυχεὶν καὶ φύσεως εὐτυχοῦς, θειότατον ἡμερώτατον τε ζῶον γίνεσθαι φιλεῖ. μὴ ἱκανῶς δὲ ἢ μὴ καλῶς τραφεὶν, ἀγριώτατον ὅποσα φύει γῆ.

„ Omnis rei, vitâ praeditae, prima germina,
 „ si praeclare coeperint ad naturae suae
 „ virtutem, vim habent summam ad opportu-
 „ num finem consequendum. Hoc in plantis fit
 „ atque in bestiis cum mansuetis, tum feris,
 „ tum etiam in hominibus. Homo, ut dixi-
 „ mus, animal est mansuetum. Verum enim,
 „ si praeclara illi indoles et recta quoque disci-
 „ plina contingant, divinisimum mansuetissi-
 „ mumque animal fieri solet: sin male, aut non
 „ sa-

(1) Legg. 6. 743. D.

(2) Legg. 2. 672. C. 7. 791. E. Axicch. 366. D.

„satis fuerit institutus, omnium, quae in terris nascuntur, ferocissimum evadit” (1). Quae educationis necessitas confociationem legesque civiles desiderat (2), ut ii, qui semet ipsi regere nequeant, cum ab aliis hominibus, tum a legibus regantur et sic ad virtutem ac felicitatem juventur (3), quarum neutra, sine civili conjunctione et legum latione, perfecte obtineri ullo pacto potest (4).

Ita ex ipsius naturae humanae ratione, hominum exsistere societas debuit. Quodsi quaerimus, quibus opportunitatibus et exstiterit et increverit et immutata fuerit, e domesticâ eam vitâ repetere oportet. Prima societas in ipso est conjugio et communi familiae domo: quam qui incolunt omnes, ut avium grex, illi parent, qui natu sit maximus (πατρωνομούμενοι), ut de Cyclopibus narrat Homerus (5). Deinde quum unâ jam domo capi non possunt, vicos et urbes aedificant. Haec est origo rerum publicarum. Frequentiori enim civitati leges scriban.

(1) Legg. 6. 765. E.

(2) Legg. 9. 874. E.

(3) Rep. 9. 590 D. E.

(4) Legg. 4. 708. D.

(5) Legg. 3. 680. B-E.

bantur ac magistratus constituentur necesse est (1).

(1) Legg. 3. 681. Ad hanc rationem Plato, in tertio de Legibus libro, hospitem Atheniensem, cum Crete Clinia et Lacedaemonio Megillo, de civitatum in Graecia origine disputantem inducit. Societatis genera ita sibi invicem succedunt. Primum cernuntur domus peculiares, tum existunt vici, mox urbes aedificantur, tandem oritur civitas sive respublica. Urbs fere ipsum locum, ipsa tecta eorumque conjunctionem significat; civitas autem cum de civium multitudine, tum de reipublicae constitutione accipitur. Sed quia in Graecia urbes fuerunt seminaria rerum publicarum, hae autem fere urbis moenibus et circumjacentibus terris continerentur, ideo vox πόλις Graece et urbem et civium multitudinem et civitatis constitutionem notat. Atque ita saepius Plato hac voce utitur: quamquam subinde tria illa distinguit. Eosdem societatis gradus, domum, vicum, urbem, civitatem facit Aristot. Rep. I. 2. Quae ratio vim habuit cum in universam Graecorum politicam, tum, quod nunc unice curamus, in Platonis doctrinam civilem. Nam, cum primam fuisse statuat domesticam societatem, frustra apud eum quaeras, quem recentiores politici vocant, statum naturalem et, quam inde repetant juris perfecti et imperfecti diversitatem. Idcirco servitus, an sit iuri naturae contraria, nec ne, Plato non quaesivit. Sed, quum videret sui temporis civitates magnam uti servorum copiam, quibus etiam carere non posse videren-

I 2

tur,

§ IV.

*Civitatem, unius instar hominis, simplicem
esse et unam debere: sic demum eam sta-
bilem et immortalem futuram.*

Profecta igitur a vitae necessitatibus societas,
ac deinceps longius progressa, denique fit civi-
lis

tur, ipse fervorum conditionem servandam, sed pruden-
ter legibus temperandam judicavit. Legg. 6. 776.
B—E. Quamvis autem popularem Graecorum senten-
tiam non omnino probasse videatur, qua statuebant,
referente Aristot. Rep. I. 2. βαρβάρων δ' Ἑλλήνας ἄρχειν
αἰκρός, ὥς ταὐτὸ φύσει βάρβαρον καὶ δοῦλον εἶναι. (Conf. cele-
berr. Wyttenbach. Biblioth. Critic. Vol. 3. part.
2. p. 44.) Politic. 262. D., tamen e barbariâ servos
habere satius esse, quam e Graeciâ dicit Rep. 5. 469.
C., et barbaris Graecos praestare non uno loco signi-
ficat Rep. 4. 435. E. Alcib. 1. 123. D. Epinom. 987.
E. Porro, quum dicant recentiores, ideo esse civi-
tatem institutam, ut jura civium perfecta tueatur,
Plato eam conditam affirmat, ut cives non tantum in-
columnes praestet, sed etiam et suscipiat, et nutriat, et
educet, et conformet, quasi sit μία οἰκία κοινὴ καὶ μεγά-
λη, ut ait Legg. 3. 681. A. Denique civitas, ex
ipsius sententiâ, est aliquid perfectum, suis numeris ab-
solutum et quasi major homo. Itaque civitatum etiam
aut gentium non agnovit jura perfecta, quibus gen-
tium

lis communitas, quam civitatem appellamus. Haec est coetus multitudinis, utilitatis commu-
nitione ac juris consensu confociatus, et ita consti-
tutus, ut nihil ipsi ad bene beateque vivendum
desit (1). At idem utilitatis studium, quod in
unum locum compellit ac congregat homines,
eosdem etiam continenter dispergit. Nam se
quis-

tium jus contineri recentiores affirmant. Id tamen sta-
tuit, non tantum metropolin et colonias esse sibi pa-
rentis ac liberorum loco Legg. 6. 754. A. B., sed
quasdam etiam civitates, genere propinquas, inter se
versari ut cognatas et affines debere, quippe ex unâ
eâdemque familiâ oriundas: easdemque alias cum aliis
inire foedera oportere, ut peregrinis resistere possint
Legg. 3. 685. C. Epist. 7. 332. E. Critia 120. C. Tales
esse Graecas civitates dicit, quippe τὸ Ἑλληνικὸν γένος αὐτὸ
αὐτῷ οἰκεῖον τε καὶ συγγενές Rep. 5. 470. C.: has igitur,
si quando armis in se invicem invehantur, proprie ta-
men bellum non gerere, sed seditione, quasi morbo,
laborare: iisdem vero si bellum sit cum barbaris, hoc
vere esse bellum, atque Graecos barbarosque πολεμίους
φύσει εἶναι, quippe τὸ Ἑλληνικὸν γένος τῷ βαρβαρικῷ ὁθνεῖον τε
καὶ ἀλλότριον. Rep. 5. 470. C. Conf. Legg. 1. 626. A.
629. D. 5. 737. D.

(1) Definitionis partes variis locis traduntur. Vid.
inprimis Rep. 2. 369. B. Criton. 51. E. Conf. De-
finit. 413. E.

quisque maxime diligit ac sui causâ omnia ab aliis fieri cupit: quo sane studio nihil magis civitatem dissipat (1). Itaque, ut haec salva esse queat, communes utilitates in medium sunt adferendae atque arctior civium colligato faciendâ. Singulis igitur civibus persuadendum est, universam civitatem felicitate augeant, et huc omne studium, suis misis commodis, conferant, ut, illâ vigente, ipsi vigeant, ac sibi quisque ea habeat commoda, quae ex bene constitutâ republicâ in privatos redundent (2).

Illud enim in civitate, prae caeteris omnibus, maxime fervari debet, ut, etiamsi e tot constet partibus, quot complectatur cives, simplex tamen et una sit. Optimum est igitur illi, cives amicitiam devinciri ac contrahi, exitiosum vero, discordiam eos dissipari (3). Neque salus tantum illius, sed ipsa etiam οὐσία in hac unitate est posita, ad quam debent leges spectare omnes. Καὶ κατὰ δύναμιν οἵτινες νόμοι μίαν ὅτι μάλιστα πόλιν ἀπεργάζονται, τούτων ὑπερβολὴ πρὸς ἀρετὴν οὐδεὶς ποτὲ ὄρον ἄλλον θέμενος, ἑρθότερον οὐδὲ βελτίον θήτεται.

„ *Legibus quae civitatem quam maxime unam*
ef-

(1) Rep. 4. in. 5. 464. C.

(2) Rep. 4. 421 C. 7. 519. E.

(3) Legg. 9. 875. A.

„ efficiant, nullas profecto ad virtutem aptiores
 „ quis unquam ponet, neque alium modum,
 „ illo rectiorem melioremve constituet” (1). Illa
 autem respublica, in qua legibus unitas non confi-
 ciatur, ne civitatis quidem nomine digna est;
 quippe quae revera plures in se habeat civitates(2).
 At ea contra optime se habebit, quae, instar
 unius hominis, una sit: δεῖ δὲ αὐτὴν καθάπερ ἓνα
 ἄνθρωπον, ζῆν εὖ. „ debet ipsa, perinde atque unus
 „ homo, bene beateque vivere” (3). Homo
 enim, cujus dolet digitus aut aliud quodvis mem-
 brum, ipse dolet, quae eadem est optimae ci-
 vitatis ratio. Τοῦ τοιούτου ἐγγύτατα ἡ ἄριστα πολιτευο-
 μένη πόλις οἰκεῖ· ἐνός δὲ, εἶμαι, πάσχοντες τῶν πολιτῶν
 ὁτιοῦν ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἡ τοιαύτη πόλις μάλιστα τε φή-
 σει ἑαυτῆς εἶναι τὸ πάσχον, καὶ ξυνησθῆσεται ἅπαντα ἢ
 ξυλλυπῆσεται. „ Civitas, quae optime regitur,
 „ ad hoc quam proxime accedit. Quoties, opi-
 „ nor, civium cuiquam boni aliquid aut mali
 „ continget, huiusmodi civitas suum illud esse
 „ di-

(1) Legg. 5. 739. D.

(2) Rep. 4. 422. E.

(3) Legg. 8. 828. E.

„ dicet, atque universa vel gaudebit, vel dolebit” (1).

Homini parvum est, quod vivat, temporis spatium. Civitas autem per novos, qui succrescunt, cives, restauratur continuo et perpetuo viget. Singuli enim, quam ab aliis acciperunt, vitam, hanc, tamquam lampada, aliis tradunt (2). Mutantur civitatis membra, sed manet corpus. Quamobrem, si per civium consensum simplex sit et una, immortalis habenda est (3). Etenim πολιτεία εἰς ἀπᾶς ὁρμήσῃ, εὖ ἔρχεται, ὥσπερ κύκλος αὐξανόμενη. τροφή γὰρ καὶ παιδεία χρηστὴ σωζομένη, φύσεις ἀγαθὰς ἐμποιεῖ καὶ αὖ φύσεις χρηστὰς, τοιαύτης παιδείας ἀντιλαμβάνονται, ἔτι βελτίους τῶν προτέρων φύονται, εἰς τε τᾶλλα καὶ εἰς τὸ γεννᾶν, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις.

„ res-

(1) Rep. 5. 462. D.

(2) Legg. 6. 776. B. Elegans dictio, ducta a lampadum ludo, quo in Dianae Bendidae festo veteres utebantur. Hunc attingit Plato. Rep. 1. 328. Α. λαμπὰς ἔσαι πρὸς ἐσπέραν ἀφ’ ἵππων τῇ θεῇ — λαμπάδια ἔχοντες διαδώσουσιν ἀλλήλοις, ἀμιλλώμενοι τοῖς ἵπποις. Conf. Muret. ad h. l.

(3) Veterum complures, civitates esse aeternas dixerunt. V. quos citat Celeberr. Wyttenb. ad Plut. de Sera Num. Vind. p. 74.

„ *respublica si semel bene coeperit, bene progre-*
 „ *ditur, tamquam circulus, increscens. Bona*
 „ *enim educatio institutioque, si constanter ser-*
 „ *vatur, bona efficit ingenia, ac bona rursus*
 „ *ingenia hujusmodi nata institutionem, melio-*
 „ *ra etiam praecedentibus evadunt, cum ad alia,*
 „ *tum ad liberos procreandos, sicuti in caeteris*
 „ *animalibus*” (1). Sed perit nomen civita-
 tis, ubi facto discidio, una esse defierit (2).

§ V.

*Civium ad civitatem rationem, per patriae
 amorem, eandem esse debere, ac mem-
 brorum ad corpus.*

Cum omnium societatum nulla sit aut gravior
 aut praestantior, quam quae unicuique civium
 cum republicâ intercedit, religiose eam serva-
 re oportet. Itaque sancte sunt parentes co-
 lendi, at sanctius etiam patria. Nam paren-
 tes, quorum beneficiis vivimus (3), ita ve-
 ne-

(1) Rep. 4. 424. A.

(2) Legg. 5. 744. B.

(3) Ἡ πάλαι φίλη καὶ ἀναγκαία μῆτηρ — πατὴρ τῶν φί-
 λων ἀρχαῖότατος. Rep. 9. 57. C.

nerandi sunt, ut omnia ab iis placide toleremus, nec, nisi prorsus infaniant, ullam iis vim inferamus (1). Illam vero erga parentes caritatem ipsa sibi vindicat patria (2): carior haec etiam civibus esse, quam parentes, debet, quippe quae Deae instar colenda sit: πατρίδος δὲ οὐσίας τῆς χώρας, θεραπεύειν αὐτὴν δεῖ μείζονως ἢ μητέρα παῖδας, τῷ καὶ δέσποιναν, θεὸν αὐτὴν εὔσαν, θνητῶν ὄντων γεγονέναι. „ patriam magis colere debemus, quam „ matrem liberi: quippe quae, quum Dea sit, „ mortalium est domina” (3). Quo magis ne-
fa-

(1) Legg. 9. 869. B. C. Epist. 7. 331. C.

(2) Legg. 7. 804. D.

(3) Legg. 5. 740. A. Quantus fuerit in Graecis amor patriae, omnibus est notum. Insignis autem hic fuit in Cretenfibus, qui patriam suavissimo nomine πατρίδα vocabant. Rep. 9. 575. D. Sed Plato Cretenfibus etiam hac in causâ excellere civitatis suae cives voluit. Et vero, quod veterum legislatorum fecisse neminem mirabatur Fr. Hemsterhusius (*Lettre sur l'homme et ses rapports*), ut patriae amorem ad religionis sanctitatem eveherent, atque ipsam patriam Deum esse perhiberent, qui maxime esset colendus: is fecisse videtur. Hanc enim, ni fallor, vim habent cum fabula, quam narrat libro tertio de Rep. sub fin., tum verba modo citata Legg. 5. 740. A. Amor ille patriae, idem est obtemperatio legibus, obedientia Deo, ac studium honestatis, cuius causâ sunt leges positae.

Hunc

farium istorum est scelus, qui leges violent atque, per vim et factionem, servitute patriam opprimant (1).

Officiorum igitur omnium illud sanctissime fervandum est, quod patriae debemus. Illa enim hac conditione nos suscepit, nutrit, educavit, instituit, ut ipsius legibus, tamquam optimis praeceptis, pareremus, atque huic conditioni civium unusquisque sive verbis (2), si-
ve

Hunc igitur Plato unicum incitamentum esse voluit, quo ad agendum civium animi impellerentur. Idemque existimavit, hoc sublato agendi incitamento vel alio substituto, totam penitus corrumpi rempublicam. Si enim ei succedat vel honoris cupido, vel divitiarum studium, vel nimiae libertatis amor vel denique metus, optimam civitatem vel in Timocratiam abire, vel in Oligarchiam, vel in Democratiam, vel in Tyrannidem. Sic appellat civitates illas, in quibus primum agendi incitamentum non honestatis sit studium seu patriae amor, sed unum e quatuor, quae modo significavimus. Harum autem civitatum palmaria exstat descriptio in 7. et 8. de Rep. libro.

(1) Legg. 9. 856. B.

(2) Legg. 3. 684. A. memoratur h. l. iusjurandum, quo singulis mensibus et reges Lacedaemoniorum, et nomine civitatis ephori se obstringebant. Jurabant illi secundum leges se imperaturos, hi-
ve-

ve facto (1) adfensus est. Patriae igitur, ut
 communi nostrum parenti, in omni re servien-
 dum est et obediendum, atque, ut illi pro-
 fis, mors adeo oppetenda (2). Quare εἰς
 μὴν πόλιν καὶ πολίτας μακρῷ ἄριστος, ὅστις πρὸ τοῦ
 Ὀλυμπιάτι καὶ ἀπάντων ἀγώνων πολεμικῶν τε καὶ
 εἰρηνικῶν, νικᾶν δέξαιτ' ἂν δόξῃ ὑπηρεσίας τῶν οἴκοι νό-
 μων, ὡς ὑπηρετικῶς πάντων κάλλιστα ἀνθρώπων αὐτοῖς ἐν
 τῷ βίῳ. ., *erga civitatem ac cives optime ille se*
„ gerit, qui omni gloriae, per victoriam in
„ Olympicis, aut aliis sive belli sive pacis lu-
„ dis partae, illam gloriam anteponit, quam
„ patriis legibus servandis adipiscatur, atque
„ eo ipso caeteris hominibus per totam vitam
„ praestare conatur” (3). Est enim tamquam
 Deo obtemperatio illa servitus, atque ipso reg-
 no praestantior. Et vero bene imperare, nisi
 qui aliquando paruerit, nemo potest (4). At
 perfecti civis est, utrumque novisse, et impera-
 re

vero regnum se conservaturos regibus, modo ipsi
 reges fidem jurisjurandi sancte servarent. V. Xenoph.
 Rep. Lacedaem. XV. 7.

(1) Criton. 51. E.

(2) Criton. 51. A. B.

(3) Legg. 5. 729. C.

(4) Legg. 6. 762. E.

re juste, et modeste parere (1). Quare omnibus civibus et imperandi et obtemperandi modus praescribi debet: τὴν δ' ἀναρχίαν ἐξαιρετέον ἐκ παντὸς τοῦ βίου ἀπάντων τῶν ἀνθρώπων. „ *omnis vero imperio soluta licentia e tota hominum vita penitus est eruenda*” (2).

Ita, per patriae amorem, universi cives mutuo secum invicem conjungentur, atque, ad patriae salutem, suum singuli officium explebunt. Scilicet sic fere ad cives suos tacite quodammodo loquatur respublica: ὦ Φίλοι καὶ ἀτεχνῶς ἐφήμεροι, χαλεπὸν ὑμῖν ἔστι γινώσκειν τὰ ὑμέτερόν αὐτῶν χρήματα, καὶ πρός γε ὑμᾶς αὐτοῦς ὥσπερ καὶ τὸ τῆς Πυθίας γράμμα φράζει ταῦν. ἔγωγ οὖν οὕτ' ὑμᾶς ὑμῶν αὐτῶν εἶναι τίθημι, οὔτε τὴν οὐσίαν ταύτην. ξύμπαντος δὲ τοῦ γένους ὑμῶν τοῦ τε ἔμπροσθεν καὶ τοῦ ἔπειτα ἐσομένου καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς πόλεως εἶναι τὰ τε γένος πᾶν καὶ τὴν οὐσίαν. „ *O amici ac vere mortales in diem viventes, difficile est vobis, res vestras simulque vosmet ipsos cognoscere, quod jubet Delphica inscriptio. Equidem neque bona illa, nec vosmet ipsos, vestrum esse censeo, sed universi generis vestri et superioris et in posterum futuri: multoque* „ *ma-*

(1) Legg. 1. 643. E.

(2) Legg. 12. 942. C.

„ *magis civitatis esse et vestrum gemis omne et
omnes omnium opes*” (1).

Debet igitur civitas civium unicuique illud munus adsignare, cui inprimis naturâ aptus videatur; atque hoc debent munus cives, omnibus posthabitis, colere unum et efficere (2). Ita erunt simplices ac veri. Δεῖ δὴ πάντα ἄνδρα, ἐν πρὸς ἐν, τοῦτο σπεύδειν ἐν πάσαις πόλεσιν, ὅπως μήτε αὐτὶς κίβδηλος ποτὲ φανέῃται ὄψεσθαι, ἀπλοῦς δὲ καὶ ἀληθὴς αἰεὶ, μήτε ἄλλος τοιοῦτος ὦν αὐτὸν διαπατήσῃ.
„ *Hoc autem inprimis, si unum uni conferas,
unusquisque in quavis civitate, spectare ac
studere debet, ut neque ipse adulterinus un-
quam cuiquam videatur, sed simplex sit semper
ac verus, neque ab alio, qui talis sit, cir-
cumveniat unquam*” (3). Quumque pro sua quisque facultate ad omnium conferet salutem, ipsa civitas quam maxime una fiet, quo nihil est ipsi melius.

(1) Legg. II. 923. A.

(2) Rep. 4. 433. A.

(3) Legg. 5. 738. E.

§ VI.

*Ut homini mens, ita civitati praeesse artem
civilem debere: hujus autem artis pri-
marium esse propositum, ut civi-
tas, tamquam homo, ad vir-
tutem instituatur.*

Sed externa non tantum hominis speciei si-
milis esse debet civitas, ut, quamvis multis
constans partibus et quasi membris, tamen ho-
minis instar, una sit. Interiore etiam condi-
tione hominem referre debet. Prouti hic men-
te regitur ac ratione, ut totus ad justitiam et
virtutem conformetur, ita civitas arte adminis-
tranda est ejusmodi, quae menti sit ac rationi
consentanea.

Haec autem est ars civilis (ἡ πολιτικὴ), cui
cum singulorum hominum, tum universae civi-
tatis virtus et felicitas sunt propositae. Etenim
ut medica ars et gymnastica corpori, ita ars
civilis animo est accommodata (1), et haec
prouti in singulari homine virtus et justitia (2),
ita

(1) Gorg. 464. B. conf. supra p. 9.

(2) Conf. supra p. 97.

ita in civitate ars regia, politica, oeconomica appellatur (1). Illa profecto regere civitatem civilem debet, nisi haec bonis velit omnibus carere, quorum causâ conciliata fuit (2). Nam ut una salutem adferre potest, ita hoc etiam unice spectat (3), quippe quae pura et sincera (ἀβλαβὴς καὶ ἀκέραιος, ὁρθὴ οὖσα) non suis sed solius reipublicae vacat commodis (4).

Constat ex multis magnisque rebus ratio illa civilis. Nam serviunt illi ac parent caeterae artes omnes, quarum ministerio civitas sustentatur (5). His illa imperat et, quae iudicando op-

(1) Politic. 259. C. Clitoph. 408. B. Πολιτικὴ ἐπιστήμη ποιητικὴ δικαιοσύνης ἐν πόλει. Definit. 413. B.

(2) Rep. 6. 489. B. C. 9. 590. D.

(3) Politic. 293. B. D. 297. A.

(4) Rep. 1. 342. B. — E.

(5) Polit. 287. C. — 290. D. 305. D. h. l. pro ὁρμὴν videtur Ficinus legisse ῥώμην; vertit enim *vim*, ut supra C. Similiter ex ejusdem versione, alios Platonis locos corrigendos existimem, quorum nonnullos hîc apponere juvat. Theaet. 151. B. ὧν πολλοὺς μὲν δὴ ἐξέδωκε Προδίκω, πολλοὺς δὲ ἄλλους σοφοῖς τε καὶ δεσπείοις ἀνδράσι. Vertit Ficinus, *multos etiam aliis sapientibus*. Et sane pro ἄλλους necessario requiritur ἄλλοις. Sophist. 265. D. νῦν μὲν βλέπων εἰς σε καὶ ὑπολαμβάνω εἴσθαι σε κατὰ γὰρ θεὸν αὐτὴ γίγνεσθαι, ταύτη καὶ αὐτὰς

optima fore civitati cognoverit, eadem jubendo

τὸς νόμοις. Legit Ficinus, quod unice probum est ὑπολαμβάνων. Nam ita haec reddit: *in praesentia vero ad te respiciens putansque existimare te, per Deum haec omnia gigni, idem ipse quoque existimo.* Lachet. 179. A. ἡμῶν εἰσὶν υἱεῖς οὗτοι· ὁδὲ μὲν τοῦδε, πάππου ἔχων Ἰνομα, Θουκυδίδης· ἐμὸς δὲ αὖ ὁδὲ παππῶ ἔντε· καὶ οὗτος ὄνομ' ἔχειν τοῦμοῦ πατρός. Locus corruptus, sed facile restituendus ex his Ficini verbis: *Hi nobis filii sunt, hic quidem hujus filius, avito nomine Thucydides nuncupatus; meus item alter, avi similiter nomen servans.* Videtur in suo reperisse codice: ἐμὸς δὲ αὖ ὁδὲ, παπποῦ τε καὶ οὗτος ὄνομ' ἔχων. Phaedr. 256. E. ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ μὴ ἐρῶντος οἰκειότης — ἀνελευθερίαν — τῇ φίλῃ ψυχῇ ἐντεκοῦσα, ἐννέα χιλιάδας ἐτῶν περὶ τὴν κυλινδουμένην αὐτὴν καὶ ὑπὸ γῆς ἄνουν παρῆξει. Sententiam, quae his verbis nulla est, planam et perspicuam reddideris, mutato περὶ τὴν in περὶ γῆν. Ficinus: *ut novem annorum millia super terram et sub terrā demens pererret.* Ibid. paulo post C. pro καὶ γάρ τις αὐτῶν, legendum κ. γ. τ. αὐτῶν. In eodem dialogo 265. E. ἀλλὰ ὥσπερ ἄρτι τῷ λόγῳ τὸ ἄφρον τῆς διανοίας ἐν τι κοινῇ εἶδος ἐλαβέτην. Pro τῷ λόγῳ scribendum esse τὸν λόγον et loci ratio jubet, et Ficini versio probat: *sed perinde faciat ut superiores sermones fecerunt.* Legg. 5. 729. C. καὶ μὲν τότε φίλων καὶ ἰτέρων πρὸς τὰς ἐν βίῳ ὁμιλίας εὐμενὲς ἂν τις κτῶτο. Ficinus: *amicorum et sodalium.* Et profecto ἰτέρων in ἑταίρων mutandum est. Legg. 9. 874. E. τὰ μὲν, ἐκούσια· τὰ δὲ, θυμῶ· τὰ δὲ, φόβῳ· τὰ δὲ, ὅποσα ἐκ προνοίας ἐκούσια.

do efficit (αὐτεπιτακτική) (1). Est igitur sola ἡ αἰτία τοῦ ὀρθῶς πράττειν ἐν τῇ πόλει, καὶ ἀτεχνῶς κατὰ τὸ Δισχύλου ἱαμβεῖον, μόνη ἐν τῇ πρύμνῃ καθῆσθαι τῆς πόλεως, πάντα κυβερνῶσα, καὶ πάντων ἄρχουσα, καὶ πάντα χρήσιμα ποιεῖν (ἐδόκει). „ *rectae agendi in*
 „ *civitate rationis effectrix, atque vere, quod*
 „ *ait Aeschyli jambicum, sola sedet in civitatis*
 „ *puppe, omnia gubernans, omnibus imperans,*
 „ *omnia utilia reddens*” (2).

Itaque, ut ex compluribus civibus una fit civitas, sic, quae huic praeest ars civilis, omnes cives complectitur, a teneris, quod ajunt, ungulis illos fuscipiens et ad senectutem usque curans, ut sint quam optimi, et ad suum quisque munus in republica peragendum aptissimi (3). Iccirco parentum arbitrio relinqui haecce educandi cura non potest, ἀλλὰ, τὸ λεγόμενον, πάντ' ἄνδρα καὶ παῖδα, κατὰ τὸ δυνατόν, οἷς τῆς πόλεως μᾶλλον ἢ τῶν γεννητόρων ὄντας, παιδεύτέον ἐξ ἀνάγκης.
 „ *sed, ut dicitur, vir unusquisque ac puer,*
 „ *quoad*

συμβαίνει γιγνόμενα. Haud dubie rescribendum: τὰ μὲν ἀκούσια vel οὐχ ἀκούσια. Ficini verba sunt: *alia non sponte.*

(1) Politic. 260. E.

(2) Euthyd. 291. D. Conf. Alcib. 2. 145.

(3) Gorg. 513. E.

„ quoad ejus fieri potest, necessaria disciplina
 „ institui debet, quippe qui magis ad civita-
 „ tem, quam ad parentes suos pertinet” (1).
 Et vero proprium est arti civili hoc educandi
 munus. Τὸν δὲ πολιτικὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην ἄρ’
 ἴσμεν ὅτι προσήκει μόνον δυνατὸν εἶναι τῇ τῆς βασιλικῆς
 μούσῃ τοῦτο αὐτὸ ἐμποιεῖν τοῖς ὀρθῶς μεταλαβοῦσι παι-
 δείας. „ *Civilem virum bonumque legislatorem*
 „ *nonne novimus decere, ut possit illius Musae*
 „ *ope, quae regiae praeest arti, hoc ipsum in-*
 „ *serere iis, qui rectā disciplinā instituun-*
 „ *tur*” (2).

Quae cum tanta sit educationis vis et effica-
 cia, illā neque antiquius in civitate, neque
 magis curae politico quicquam esse debet.
 Καὶ φαίνεται μοι τῶν πολιτικῶν μόνος ἄρχεσθαι ὀρθῶς (ὁ
 τῶν νέων πρῶτον ἐπιμελοῦμενος). ὀρθῶς γὰρ ἐστὶ τῶν νέων
 πρῶτον ἐπιμεληθῆναι, ὅπως ἔσονται ὅτι ἄριστοι, ὥσπερ γεωρ-
 γὸν ἀγαθὸν τῶν νέων φυτῶν εἰκὸς πρῶτον ἐπιμεληθῆναι,
 μετὰ δὲ τοῦτο καὶ τῶν ἄλλων. „ *In rebus civilibus*
 „ *solus mihi videtur bene incipere (is qui pri-*
 „ *mum juvenes curat). Bene, enim incipit, qui*
 „ *primum juvenes curet, ut quam optimi eva-*
 „ *dant; quemadmodum bonum decet agricolam,*

„ 24

(1) Legg. 7. 804. D.

(2) Politic. 309. D.

„ ut novellorum primum germinum curam gerat, tum demum caeterorum” (1). Prouti igitur a semente agricola, sic politicus a generatione incipere debet, providens, ut ex optimis optimi nascantur (2). Ita demum et pueros et juvenes ad optimum habitum informabit, illud maxime tenens: εἰς εὖ μὲν τραφέντων καὶ τρεφόμενων τῶν νέων, πάντα ἡμῖν κατ’ ὀρθὸν πλεῖ. „ si juvenes bene educati sint atque educentur, prosperum nobis omnia cursum habitura esse” (3).

§ VII.

Ut tres sunt animi humani partes, mens, ira, cupiditas, sic totidem esse in civitate civium genera, regale, militare, popolare.

Quod autem modo diximus de civili arte, quae ita praeesse civitati, ut mens homini, debeat: hoc multo etiam evidentius fiet, quando in.

(1) Euthyphr. 2. C.

(2) Politic. 310. A. Rep. 5. 459. D. Legg. 4. 720. E.

(3) Legg. 7. 813. D.

interiorem civitatis conditionem magis aperuerimus.

Ut homini similis est civitas, ita, quae de hujus virtute et felicitate dicta fuerunt, haec ad civitatem, tamquam majorem hominem, referenda sunt (1). Itaque et unusquisque homo in se quasi civitatem habet (2), et civitas varias habet hominis partes. Cumque tres sint animi humani partes, constat etiam τὰ αὐτὰ μὲν ἐν πόλει, τὰ αὐτὰ δ' ἐν ἐνὶ ἐκάσῳ τῇ ψυχῇ γένη ἐνεῖναι, καὶ ἴσα τὸν ἀριθμόν. „ eadem in civitate, atque in „ cujusque animo, inesse genera numeroque pa- „ ria” (3). Primum civitati opus est rusticis, opificibus aliisque ministratoribus, quorum operâ ac curâ earum rerum copia suppeditetur, quae sint civibus ad victum amictumque necessariae (4). Deinde armati adesse milites debent, quorum praesidiis ac custodiis munita sit civitas (5). Denique, utrique huic civium generi, praeesse oportet atque imperare magistratus et duces (6).

Tria

(1) Rep. 2. 368. E. 4. 434. D. E.

(2) Rep. 9. 590. E. 591. E.

(3) Rep. 4. 441. C. 9. 580. D.

(4) Rep. 2. 369—371.

(5) Rep. 2. 374.

(6) Rep. 3. 412 B.

Tria haec civium genera, regale, militare, popolare, eandem habent in civitate vim, quam in animo habent tres ipsius partes, mens, ira, cupiditas. Prouti in animo principatum tenet mens, mitior ipsa caeteris partibus, ita in civitate magistratus sive principes, miti sapientiâ prae caeteris civibus insignes, populi multitudinem gubernant. Et qua ratione ira et cupiditas in animo, eâdem milites et vulgus in civitate imperio continendi sunt. Ira, si bene regatur, intendit animi vires, ut virtutem propugnet: sic custodes sive milites, bene a magistratibus gubernati, civitatem incolumem praestant. Praefertim vero, ut in homine cupiditas, sic in republicâ vulgus prudenter regi et cohiberi debet. Τὸ γὰρ λυπούμενον καὶ ἡδόμενον αὐτῆς (τῆς ψυχῆς) ὅπερ δῆμος τε καὶ πλῆθος πόλεως ἔστιν. „Quae enim
 „ pars animi gaudet doletve, similis est civita-
 „ tis plebi ac multitudinî” (1). Ideoque in horum civium animis plurimum solent immoderate cupiditates grasfari (2).

(1) Legg. 3. 689. B.

(2) Rep. 4. 431. C.

§ VIII.

*Prouti hominis, sic etiam civitatis perfectio-
nem quatuor contineri virtutibus, sa-
pientiâ, fortitudine, temperantiâ,
justitiâ.*

Una est eademque et in homine et in civitate,
ficuti partium, ita perfectionis ac virtutis ratio.
Et quae hucusque disputavimus, ταῦτα πάντα
εἴρηται τοῦ κατιδεῖν ἕνεκα πῶς ποτ' ἂν πόλις ἄριστα οἰ-
κοίη, καὶ ἰδίᾳ πῶς ἂν τις βέλτιστα τὸν αὐτοῦ βίον δια-
γάγῃ. „ haec omnia ideo a nobis dicta sunt,
„ ut intelligamus, quomodo cum respublica op-
„ time constituatur, tum privatim quisque opti-
„ me vitae suae rationem constituat” (1).
Simillima igitur hac etiam in re homini ducenda
est civitas, καὶ δίκαιος ἄρα ἀνὴρ, δικαίᾳ πόλει,
κατ' αὐτὸ τὸ τῆς δικαιοσύνης εἶδος, οὐδὲν διαίρει, ἀλλ'
ὅμοιος ἔσται. „ et vir justus, a civitate justa,
„ quoad ipsam justitiae speciem, nihil differt,
„ sed ei similis est” (2). Neque est ullum in-
ter utrumque discrimen, nisi quod in civitate,
quip-

(1) Legg. 3. 702. A.

(2) Rep. 4. 435. A.

quippe majore, major insigniorque, quam in homine, virtus insit (1). Virtus autem civitatis in eo cernitur, ut in illâ omnia obtemperent menti, ὅπως πάντα ταῦτα ξυνδήσας ὁ νοῦς, ἐπόμενα σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη ἀποφῇνη, ἀλλὰ μὴ πλοῦτῳ μὴδὲ φιλοτιμίᾳ. „ et mens illa sic componat, „ ut neque divitias, neque ambitionem, sed temperantiam justitiamque sequantur” (2). Quaecunque sic ratione gubernatur civitas, haec tota ad mutuum consensum componitur, ejusque partes omnes, quamvis dissimiles, ut soni, inter se concinunt: unde perfecta existit harmonia, longe illa musico concentu suavior ac praestantior (3). Ex illâ enim amicitia et prudentia et vera libertas et omnes omnino virtutes pulcerrime efflorescunt, quae sine mentis regimine nullo pacto esse possunt (4).

Porro, ut in perfecto homine quatuor sunt universae virtutis partes, sapientia, fortitudo, temperantia, justitia: sic respublica bene constituta dici nulla potest, nisi quae et sapiens sit et fortis et temperans et justa (5).

Ha-

(1) Rep. 2. 368. E.

(2) Legg. 1. 632. C. 631. D.

(3) Legg. 3. 689. D.

(4) Legg. 3. 693. B. C. 701. D.

(5) Rep. 4. 427. E.

Harum prima virtutum, sapientia, magistratuum ordini inest. Τῷ σμικροτάτῳ ἄρα ἔθνει καὶ μέρει ἑαυτῆς, καὶ τῇ ἐν τούτῳ ἐπισήμῃ, τῷ προεσῶτι καὶ ἔρχοντι ὅλῃ σοφῇ ἂν εἴη κατὰ φύσιν οἰκισθεῖσα πόλις· καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικε, φύσει ὀλίγιστον γίγνεται γένος, ᾧ προσήκει ταύτης τῆς ἐπισήμης μεταλαγχάνειν· ἣν μόνην δεῖ τῶν ἄλλων ἐπισημῶν, σοφίαν καλεῖσθαι. „ *Ex minimo*
 „ *nimirum ordine atque ex scientiā, quae mi-*
 „ *nimae huic civitatis parti, caeteris vero*
 „ *praeceunti atque imperanti, inest, civitas ad*
 „ *naturae normam constituta, tota erit sapiens.*
 „ *Et hoc genus, ut videtur, naturā est mini-*
 „ *mum, cui convenit, ut illius sit scientiae parti-*
 „ *ceps: hanc vero solam, praeter caeteras, sa-*
 „ *pientiam vocare decet*” (1). Itaque regali huic generi quasi in puppi gubernatori, debent civitatis gubernacula committi (2). Cui si parere et obtemperare multitudo nolit, eadem est reipublicae inscitia ac stultitia, quae hominis esse solet, cupiditatibus se totum tradentis (3).

Fortitudo in eo cernitur civium ordine, qui illud in civitate, quod in homine ira, ef-

(1) Rep. 4. 428. E.

(2) Clitoph. 408. B.

(3) Legg. 3. 689. B.

efficit. Fortis dicenda est civitas, cujus milites et custodes, rite ad hoc munus instituti, optimum rerum gerendarum iudicium in periculis et voluptatibus stabile conservent ac sequantur (1).

Temperantia non peculiari cuidam ordini inest, sed per omnia omnino civium genera aequabiliter est fusa. Concordia est et harmonia, qua summi, medii, infimi, sive sapientiâ, sive fortitudine, sive multitudine atque opibus inter se concinunt. Exsistit autem, quando imperandi simul et obtemperandi modum singuli diligenter observant (2).

Jus-

(1) Rep. 4. 429. 430.

(2) Rep. 4. 432. A. Optima h. l. est lectio codicis regii, post ταυτὸν insertum habentis: καὶ τοὺς ἰσχυροτάτους. Idem etiam vertendo Ficinus expressit. Et multum sane ad Platonis interpretationem, adjuvat illa Ficini versio, quippe quae ex perditis Codicibus et bonis fere illis, expressa est. Supra locos quosdam apposui, qui ex hac versione corrigendi videantur: nunc duos adducere juvat ex iisdem de Republica libris, qui inde supplendi sunt. Primum 1. 345. C. νῦν δὲ ὁρᾷς — ὅτι τὸν ὡς ἀληθῶς ἰατρὸν τοπρεῶτον ὀρίζομαι τὸν ὡς ἀληθῶς παιμένα, οὐκετι ᾧου δειν ὑπερον ἀκριβῶς φυλάξαι. Cui sententiae deest, quod Ficinus reddidit: *nunc autem vides — quod cum primum verum*
me

Justitiae hoc proprium est munus, ut suum quisque agat (τὸ τὰ αὐτοῦ πράττειν) (1). Haec virtus est, in civitate, ipsa ratio civilis, ἔστι γὰρ δὴ πού καὶ τὸ πολιτικὸν ἡμῶν αἰεὶ τοῦτ' αὐτὸ τὸ δίκαιον. „nobis enim, quod civitati expedit, id ipsum etiam semper est justum” (2). Itaque χρηματιστικοῦ, ἐπικουρικοῦ, φυλακικοῦ γένους οἰκιοπραγία, ἐκάστου τούτων τὸ ἑαυτοῦ πράττοντος ἐν πόλει — δικαιοσύνη τ' αὖν εἴη, καὶ τὴν πόλιν δικαίαν παρέχοι.

medicum definisses aegrotantium curatorem; deinde non ita sincere pastorem definiendum putasti. Legendum igitur: ὀριζόμενος τῶν καμνόντων θεραπεύτην, τ. ὡς ἄλ. ποιμένα οὔκετι κ. τ. λ. Deinde ibid. 8. 566. A. Οὗτος δὴ, ἔφην, ὁ σασιάζων γίνεται πρὸς τοὺς ἔχοντας τὰς οὐσίας. οὗτος ἄρ' οὖν ἐκπεσὼν μὲν, καὶ κατελθὼν βίᾳ τῶν ἐχθρῶν, τύραννος ἀπειργασμένος κατέρχεται. Ver- tit haec Ficinus in hunc modum: *Hic quidem ad- versus opulentos homines seditiosus. Certe. Nonne ab inimicorum vi huic periculum imminet, qui, si expulsus, invitis redierit inimicis, tyrannus effectus revertitur?* Unde jam continuo legendum videtur: — οὐσίας. Οὗτος. Ἄρ' οὖν, ut οὗτος hocce responso ha- beatur. Sed praeterea, quae habet Ficinus; *nonne ab inimicorum vi huic periculum imminet?* haec sen- tentiae sunt accommodatissima, nec tamen apud Pla- tonem inveniuntur.

(1) Rep. 4. 433. B.

(2) Legg. 6. 757. C.

καί. „ si singuli in civitate ordines, opifices,
 „ custodes, magistratus suum quisque munus
 „ peragant, — tum adest justitia et civitas fit
 „ justa” (1). Ab hac virtute caeterae pro-
 fectae virtutes, eâdem conservantur et augen-
 tur (2).

§ IX.

*Nullam esse, ut hominis, sic civitatis, feli-
 citatem, nisi quae cum virtute conjunc-
 ta sit.*

Prouti homini, sic etiam civitati, cui vir-
 tus inest, nil deesse ad bene beateque vi-
 vendum potest. Nam profecto ita se res ha-
 bet, ut cuivis homini, ideoque etiam civi-
 tati, longe optimum sit, ὑπὸ Θεοῦ καὶ Φρονίμου
 ἄρχεσθαι· μάλιστα μὲν, οἰκείον ἔχοντος ἐν αὐτῷ, εἰ
 δὲ μὴ, ἔξωθεν ἐφεσώτος. „ a divino sapiente-
 „ que imperatore regi, sive hunc habeat in
 „ se ipse, quod optimum est, sive extrinsecus
 „ adsciverit” (3). Et vero hoc ipsum est vir-

(1) Rep. 4. 434. C.

(2) Rep. 4. 433. B.

(3) Rep. 9. 590. D.

virtutis munus, ut optimae parti caeterae obtemperent: idemque jubet naturae lex. Falso igitur dicunt, auctore Pindaro, naturam praecipere, ut, qui validior est, idem infirmioribus imperet (1). Vincit ratio, ὡς οὐκ ἂν ποτε γένοιτο εὐδαίμων οὔτε πόλις οὔτ' ἀνὴρ οὐδεὶς, θς ἂν μὴ μετὰ Φρονήσεως ὑπὸ δικαιοσύνῃ διαγάγῃ τὸν βίον· ἦτοι ἐν αὐτῇ κεκτημένος, ἢ ὁσίων ἀνδρῶν ἀρχόντων ἐν ἡθεσι τραφεὶς τε καὶ παιδευθεὶς ἐνδίκως. „neque civitatem, neque „hominem unquam fore felicem, nisi justitiam „servet et cum ratione vitam traducat, sive suā „ipse virtute valeat, sive a sanctis principibus „justis moribus educetur atque instituatur” (2).

Scilicet e civitatis felicitate pendet singulorum civium beata vita. Itaque, prouti virtus non unam quandam animi partem, prae caeteris, excolit, sic ars civilis non unum aliquod civium genus magis curat, quam universam rem publicam. Τὴν εὐδαίμονα (πόλιν) πλάττεμεν, οὐκ ἀπολαβόντες ὀλίγους ἐν αὐτῇ ποιούτους τινὰς θέντες, ἀλλ' ὅλην. „beatam (civitatem) fingimus, ut non „pauci tantum in ea sint felices, sed tota be- „ta sit” (3). Unusquisque igitur civis, in
be

(1) Legg. 3. 620. B.

(2) Epist. 7. 335. D.

(3) Rep. 4. 420. C.

bene temperata republica, tantâ fruitur felicitate, quanta sit cum ipsius naturae, tum publicae salutis consentanea (1).

Ratio autem civilis, cum illud maxime et agat et provideat, ut bona sit ac felix civitas, mores ac virtutem ante omnia curat: Εἰ δὲ μέλ-
λεις τὰ τῆς πόλεως πράξειν ὀρθῶς καὶ καλῶς, ἀρετῆς
σοι μεταδοτέον τοῖς πολίταις — οὐκ ἄρα τειχῶν, οὐδὲ
τριήρων, οὐδὲ νεωρίων δέονται αἱ πόλεις, εἰ μέλλουσιν εὖ-
δαμονήσκειν, οὐδὲ πλῆθους, οὐδὲ μεγέθους, ἄνευ ἀρετῆς.
„ Si res publicas recte ac praeclare tractare
„ velis, cives virtute imbuere debes — civitates
„ enim, quibus virtus absit, neque moenibus,
„ neque triremibus, neque navalibus, neque co-
„ piis, neque magnitudine felices evadere pos-
„ sunt” (2). Cumque tria sint quorum maxima fe-
re ratio ducitur, animus, corpus, opes: ille demum
cives reddit felices, qui animo eorum instituen-
do plurimum impertiat curae, minus vero cor-
pori colendo aut divitiis augendis (3). Nam
verum est, ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων ἡ ἀρετὴ γίνεται, ἀλλ’
ἐξ ἀρετῆς χρήματα, καὶ τ’ ἄλλα τ’ ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις
ἅπαν-

(1) Rep. 4. 421. C.

(2) Alcibiad. 1. 134. B. Gorg. 512. E.

(3) Epist. 7. 355. C. Legg. 5. 743. E.

ἅπαντα, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. „ non ex divitiis vir-
 „ tutem, sed ex virtute divitias caeteraque bona
 „ omnia hominibus privatim ac publice prove-
 „ nire” (1). Civitas vero, ubi divitiis adflu-
 unt cives, sed iidem virtute sunt destituti, diu
 manere simplex et una non potest. Sponte enim
 ignaviam, luxuriam, item novarum rerum studia
 fovet (2), atque ita, per divitum pauperumque
 factiones distrahitur ac dissipatur (3). Quod si
 eadem magnitudine etiam et potentiâ crescat,
 et tamen sit sapientiae inops, tunc sane in ma-
 ximo versatur periculo. Illa est enim tam ci-
 vitatis, quam hominis, periculosissima conditio,
 si, rationis atque intelligentiae expers, vi at-
 que potentia polleat (4). Iccirco artis civilis
 non illud est consilium ὅπερ ἂν οἱ πολλοὶ Φαῖεν —
 ὡς μεγίστην τε εἶναι τὴν πόλιν — καὶ ὅτι μάλιστα πλου-
 σίαν, κεκτημένην δ’ αὖ χρυσία καὶ ἀργύρια, καὶ κατὰ
 γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἄρχουσαν ὅτι πλείων προσθεῖεν
 δ’ ἂν καὶ ὡς ἄριστὴν δεῖν βούλεσθαι τὴν πόλιν εἶναι καὶ
 ὡς εὐδαιμονεστάτην — τούτων δὲ τὰ μὲν δυνατὰ ἐστὶ γίγ-
 νεσθαι, τὰ δὲ οὐ δυνατὰ — σχεδὸν μὲν γὰρ εὐδαίμονας
 ἄρμε

(1) Apol. Socr. 30. B.

(2) Rep. 4. 421. E.

(3) Rep. 4. 422. E.

(4) Alcib. 1. 134. E. Gorg. 466. E.

ἐμὰ καὶ ἀγαθὸς ἀνάγκη γίνεσθαι. „ quod vulgo dī-
„ cunt — ut civitas quam maxima ditissimaque
„ fiat, auro argentoque abundet, ac terra ma-
„ rique quam plurimis imperet: simulque quoc-
„ addunt, optima evadat ac beatissima. — Ho-
„ rum alia fieri possunt, alia non possunt. —
„ Necesse autem est, ut beati simul et boni
„ evadant cives.” Hoc igitur solum ratio civi-
 lis spectat, caeteris posthabitis, quae huic sunt
 consilio contraria. Nam cives bonos reddere
 eosdemque divites ac praepotentes, nullo pac-
 to licet (1).

Haec Politices Platonicae principia, si ex
 ipsa viri cum aetate, tum philosophandi ratio-
 ne aestimemus, apparebit, ni fallimur, verum
 esse, quod initio dicebamus, mira illa ac pe-
 ne absurda ideo tantum videri, quod ex ho-
 diernâ Politices conditione judicentur: eadem
 vero, diligentius investigata, nihil habere quod
 nobis inexpectatum accidat.

(1) Legg. 5. 742. D. E.

CAPUT TERTIUM.

*De quibusdam Politicis Platonicae
paradoxis.*

Hujusmodi fere sunt initia et fundamenta, quibus tota superstructa fuit Platonis Politica. Philosophus per totam vitam, aegerrime tulerat indignatusque fuerat dubiam ac miseram civium suorum conditionem. Misérias hasce repetebat e regiminis ratione, qua civitas continuo conturbaretur et divideretur. Quaerebat igitur firmiorem rerum conditionem: quaerebat civitatem Spartanâ etiam et Cretensi stabiliorem: quaerebat omnino ejusmodi rempublicam, quae diversis civium studiis distrahi non posset, sed una esset et immutabilis: ratus nimirum hancce rempublicam, si existere ullo tempore posset, omnium fore beatissimam. Hoc proposito non externam tantum civitatis formam, sed intimam etiam ipsius indolem attendit, atque in totâ ejus conditione hominis sentiens atque agnoscens

rationem, e perfecto hominis exemplo, perfectam informavit Rempublicam.

Verumtamen sint fortasse, qui e principiis a nobis traditis, insignia Platonis placita nondum omnia adsequantur, nec mirari desinant, quare poëtas e civitate exclusit, mercaturam prohibuerit, musicae tantam vim tribuerit, imperantes voluerit philosophos esse nec legibus constringi, bonorum item induxerit et foeminarum communionem. Longum sit haec paradoxa figillatim omnia explicare. Et quod poëtas, mercaturam et musicam attinet, haec jam sponte intelliguntur ex ipso Platonis iudicio de suâ aetate, quod supra (1) tradidimus. Quamobrem, his missis, paulo etiam uberius ea explicemus philosophi placita, quae cum ad imperandi, tum ad possidendi rationem pertinent.

(1) V. Cap. 1. Sect. 2. §. 1. 2. 5.

S E C T I O P R I O R.

*E Politices Platonicae principiis, paradoxa
explicantur, quae ad civitatis regimen
referuntur.*

Plato in optimâ, quam finxit in libris de Republicâ, civitate, solos voluit philosophos imperare, omnesque eorum jussis, tamquam legibus, obtemperare. Hoc uti abhorret ab hodiernâ consuetudine ac moribus nostris, ita non minus ab iis aliena est diversa, quam in alterâ suâ civitate secutus est, ratio. In hac enim omnia omnium civium officia, quoad ejus fieri posset, legibus adstrinxit, ad quas tota illorum vita dirigeretur ac conformaretur. Verumtamen et hoc cum ratione, neque illud sine ratione fecisse putandus est: quod age sigillatim ostendamus.

§ I.

Imperantes esse philosophos oportere.

Quam secundum Platonem descripsimus artem civilem, huic vidimus cum hominis, tum civitatis bonam beatamque vitam esse propositam. Est enim virtutis effectrix; quin imo ipsa est virtus. At quia ex ideis pendet universa virtus, ad quas intnendas imitandasque homo per philosophiam adducitur, arctissima est virtutis ac philosophiae colligatio: nec verus est philosophus, quin idem virtutis sit compos ac particeps, ejusque in aliis effector.

Scilicet, ut haec statueret Plato, per philosophandi suam rationem, ut supra docuimus, adductus fuit. Cum enim philosophiam per Sophistas, rempublicam per Demagogos corruptam videret, utrique remedia quaerens, ad idearum pervenit doctrinam. Inde porro duxit moralis disciplinae principia et hac disciplinâ cum homines singulos, tum universas civitates complexus est. Nam hominem continuo cum civitate et civitatem cum homine comparans, eâdem ratione de utriusque virtute et felicitate disseruit, eandemque utrique scientiam praeesse statuit.

Ic-

Iccirco dicit, neque arte illa civili majorem aut difficiliorem inveniri ullam (1), neque philosophiâ majus ullum homini aut melius a Diis datum esse munus. Et profecto quem dixit ille philosophum, hic tali tantâque tamque perfectâ sapientiâ est insignis, ut major in homine ne fingi etiam possit. Quis enim, ex Platonis sententiâ, philosophus? Non est is, qui in disferendi subtilitate occupatus sit, aut de omnibus rebus, de quibus quaeri possit, aliquid noverit (2). Sed hic demum nomine illo dignus est, qui aeternas rerum formas, quae semper sui similes eademque sunt, intuens, ex illis et veritatem et virtutem cognoscat: atque hujus incensus pulcritudine, non eam cognoscat modo, sed omnibus viribus exerceat, excolat, propaget; qui, quantum scientiâ, tantum etiam usu et experientiâ valeat, atque cum in vitâ regendâ, tum in administrandâ civitate similiter agit atque

(1) Politic. 292. D. Rep. 8. 551. C.

(2) Hanc Sophistarum πολυμάθειαν ubivis reprehendit Plato ac dicit longissime abesse a philosophia seu φιλομαθεία. Quapropter illa vox restituenda est Amator 139. πολλοῦ ἄρα δεῖ ἡμῶν — τὸ φιλοσοφεῖν φιλομαθείᾳ τε εἶναι, καὶ ἡ περὶ τὰς τέχνας πραγματεία. ubi φιλομαθεία philosophi sententiae profus contrarium est.

in tabulâ pingendâ pictor. Hic enim exempli, quod sequatur, simillimam, quoad ejus fieri potest, efficit speciem: et sic philosophus rerum coelestium intuens exemplar, idem in dictis ac factis et omnibus omnino vitae privatae ac publicae negotiis imitatur et exprimit (1).

Optimum sit sine dubio civitati, si tales homines rebus publicis praesint. Sed quomodo hi ad illud perfectionis fastigium perveniant?

Plato rempublicam in tres civium ordines distribuens, singulos eos voluit ad munus suum educari atque institui. Infimum ordinem ex artificibus et opificibus composuit, quorum studia apud Graecos, omnium minimum aestimabantur, inprimis in illis civitatibus, quae maximam rei bellicae curam habebant, veluti Spartanâ similibusque. Et Platoni etiam artes illae illiberales fordidaeque visae sunt, quibus quippe ingenium deprimeretur et vires attenuarentur (2). Itaque in libris de Republica, ubi optimam finxit civitatem, de hoc ordine excolendo vix egit; accuratissime vero disseruit de reliquorum civium educatione et institutione. Hos, e Graecorum ratione, per duas maxime artes, musicam et gymnasti-

(1) Rep. 6. 484. C. 501. B.

(2) Rep. 6. 495. D. 7. 522. B.

nasticam, erudiendos excolendosque censuit, ut mens per musicam, veri, boni, pulcri sensu imbueretur, ira autem per gymnasticam ad fortitudinem componeretur. Caeterum corpus ita curari iussit, ut menti posset parere, non vero, ut magnitudine virium valeret: hanc enim ad athletarum usum, fortitudinem vero ad belli ac custodiae utilitatem pertinere (1). Ex his autem secundi ordinis civibus, custodibus ac militibus, ita eruditis atque excultis, magistratus deligi iussit, qui exquisitius etiam instituerentur, ut caeteris civibus essent praestantiores: quaerendos igitur in iis esse, quorum natura, variis modis tentata ac spectata, ad philosophiae studia idonea videretur: hos per arithmetica, geo-

(1) Rep. 2. & 3. passim. Plato, cum ita educationem musicam temperaret, ut pulcri sensum acueret, pueros voluit nonnisi in pulcris rebus versari, ut ex iis, quasi e sanis salubribusque locis, gratam quandam sanitatis auram ducentes, ad omne virtutis honestatisque studium incalescerent Rep. 3. 401. C. Hinc explicandae sunt, quas tulit de poëtis excludendis leges: nam apud hos multae inveniebantur parum decorae fictiones. Caeterum de educatione tam praeclare praecepit, ut optandum sit, hanc ejus doctrinae partem separatim aliquando explicatum iri.

geometriam, astronomiam (1), praeparandos esse, ut philosophiae demum operam dare possent: eosque tandem, quinquaginta annos natos, postquam et eruditi essent satis, et multo rerum usu versati, ad rerum publicarum procurationem evehi debere (2).

Proinde Plato tertium civium ordinem republicâ administrandâ plane exclusit, quod philosophicâ indole carere videretur; illis vero, in quos haec caderet, studiose delectis educatisque, totam rempublicam commisit, tamquam regibus in apum alvearibus, naturâ ad regnum destinatis (3): ratus nimirum, penes hos in republicâ, veluti in homine penes mentem omne esse imperium oportere.

§ II.

(1) His enim artibus mentis acies ad res traducitur, quae a sensibus remotae, intelligentiâ percipiuntur. Conf. supra p. 89. Quia tantam esse arbitrabatur Plato mathematicae doctrinae vis, Graecos reprehendit, quod nimis illam negligerent Rep. 7. 528. B. Legg. 7. 820., Aegyptios contra laudat, propter huius artis studia Legg. 7. 819: quamquam eosdem parum liberaliter illâ ad mercatum ac lucrum uti dicit Legg. 5. 747. Quantos ipse in arte mathematicâ progressus fecerit, docet, quod de ipso narrat Flutarch. de Socr. Daemon. p. 579.

(2) Rep. 7. passim.

(3) Rep. 7. 520. B. Politic. 301. B.

§ II.

Imperantes non constringendos esse legibus.

Et hoc videri mirum et παραδόξον debet, nisi artis civilis rationem, ex ipsâ Platonis sententiâ, perceperimus. Scilicet retulit illam ad divinissimam hominis partem, mentem (τὸν νοῦν), imo cadere eam negavit, nisi in mentem omnibus numeris absolutam. Qui igitur hujusmodi et mente et arte valet, nae ille suo ipse judicio, non legum ope, regere civitatem debeat.

Ars civilis ea jubendo efficit, quae optima esse civitati novit. Par est legum civilium, quae inde proficiscuntur, ratio. Sed hae, quod generatim loquuntur, quaedam secum ferunt incommoda. „ Lex nunquam possit, quod justissimum sit, simulque omnibus optimum, complecti atque sic imperare. Hominum enim „ actionumque dissimilitudines, et instabilis rerum humanarum conditio prohibent, quo minus ars ulla simplex quicquam, de omnibus „ negotiis, in omne tempus valens, praecipiat. „ Et vero legem videmus id ipsum velle, quae „ instar hominis alicujus pertinacis et imperiti, „ nihil permittit, nisi quod ipsa praeceperit, „ neque quemquam sententiam rogat, etiamsi

„ novi quid ac melius legis jussis illi in mentem
 „ venerit. — Οὐκοῦν ἀδύνατον εἶ ἔχειν πρὸς τὰ μηδέ-
 ποτε ἀπλᾶ τὸ διαπαντὸς γιγνόμενον ἀπλοῦν. „ *Fieri*
 „ *igitur non potest, ut ad ea, quae nunquam sim-*
 „ *plicia sunt, id quod simplex semper est, bene se*
 „ *habeat*” (1).

Hac de causâ id demum optimum foret ci-
 vitati, si bene administrari sine legibus posset:
 ita nimirum, ut essent in illâ viri, arte civili,
 qualis supra fuit informata, abunde potentes ac
 pollentes, qui de quocunque negotio pro re
 nata decernerent. „ Quemadmodum gubernator
 „ id quod navi nautisque expedit curans, ne-
 „ que leges ponens, sed arte tamquam lege
 „ utens, nautas praestat incolumes: eodem mo-
 „ do optima foret civilis administratio eorum,
 „ qui sic imperare possent, τὴν τῆς τέχνης ῥάμην
 „ τῶν νόμων παρεχομένων κρείττω „ *ut artis vim legibus*
 „ *potiorem adhiberent*” (2).

Talem regem seu politicum legibus civilibus
 superiorem, Pythagorei dicebant νόμον ἐμψύχον,
 ac Plato, ex eorum sententiâ, describit in dia-
 logo, qui inscribitur Politicus. Τὸ δ' ἄριστον, in-
 quit, εὐ τοὺς νόμους εἶναι ἰσχύειν, ἀλλὰ ἄνδρα τὸν μετὰ

Φρο-

(1) Politic. 294. A—C.

(2) Politic. 297. A.

Φρονήσεως βασιλικόν. „Optimum est, non leges vi-
gere, sed virum regiâ mente praeditum” (1).
Imo vero talem divinum virum legibus huma-
nis subicere, nefas esse pronunciavit (2).

Optimam illam imperandi rationem in optima
sua civitate constituit, cui existimavit satis fore
praesidii, si imperarent, quos descripserat, phi-
losophi; hos enim, quid in quoque negotio rei-
publicae expediret, et visuros evidenter et
constanter facturos. Vere igitur de civitate illâ
refert Apulejus (3), „illam nullis extrinsecus
„latis legibus indigere, regiâ quippe prudentiâ
„et ejusmodi institutis ac moribus, quibus
„dictum est, fundatam, caeteras leges non re-
„quirere.”

§ III.

*Exponitur, quare in libris de Legibus
ab his placitis receserit Plato.*

Quam in civitate optima secutus fuerat Plato
ra-

(1) Politic. 294. A. conf. Valcken. ad Herodot.
III. 38.

(2) Legg. 9. 875. C.

(3) De Habit. doct. Platon. 2. p. 27. Ed. Elm.

rationem, illam, etsi optimam ipsi visam, reliquit tamen in alterâ constituendâ civitate. In hac enim cum legibus omnia adstrinxit, tum magistratuum potentiam certis finibus terminavit, quod quare fecerit, restat nobis explicandum.

In libris de Republicâ, uti supra monuimus, illud egit philosophus, ut civitatem fingeret omnibus numeris absolutam: quo ductus perfectionis studio, non semper attendit, quid caderet in rerum humanarum conditionem, quid non caderet. Itaque philosophorum imperium praeclare adumbravit; at dubitandi locum reliquit, an ejusmodi imperium reverâ constitui possit. Et sane verum videtur celebratissimum ejus effatum: ὥς ὅταν αὖ πόλει μὴ θεὸς ἀλλὰ τις ἄρχῃ θνητὸς, οὐκ ἔστι κακῶν αὐτῇ εὐδὲ πόνων ἀνέφυξις. „ civitates omnes, quibus non „ Deus aliquis, sed mortalis imperet, nunquam „ posse mala laboresque effugere” (1). Iccirco, quum in perfecta civitate philosophos, Deorum instar, omnibus praefecisset, in civitate alterâ, minus illâ perfectâ, sed propius ad veritatem accedente, legibus omnia definivit et stabilivit: hunc imperandi modum, post divinum imperium, optimum esse ratus. „ Cum una „ sit bona” inquit „ quam diximus, civitas, „ de-

(1) Legg. 4. 713. E.

„ debent caeterae hujus institutis uti, ut fer-
 „ ventur, atque id curare, quod modo lauda-
 „ bamus, etsi non optimum, nimirum ut ci-
 „ vium nemo quicquam praeter leges facere
 „ audeat, sin vero quis fecerit, is morte atque
 „ ultimis suppliciis multetur. Haec enim ra-
 „ tio, secundum priorem illam, quam antea de-
 „ scripsimus, optima est ac pulcerrima” (1).

Quantum igitur auctoritatis in superiore civi-
 tate philosophis, tantum in hac legibus tri-
 buit: in utrâque nimirum necessarium ducens,
 ut mentis imperio omnes obtemperarent. Nam
 legem existimavit non nomine (2) modo, sed re
 etiam, menti esse cognatam, maximamque habere
 vim et efficaciam. Haec est quasi civium Re-
 gina (3) ac muta civitatis ratio, quae consulit
 omnibus (4) placet omnibus, ab omnibus sponte
 colitur (5).

Iccirco conatus est Plato omnia omnino pri-
 vata publicaue civium negotia legibus suis
 com-

(1) Politic. 297. D. E.

(2) Legg. 4. 713. E. τὴν τοῦ νόου διανομὴν ἐπονομάζον-
 τας νόμους add. Legg. 12. 957. C.

(3) Epist. 8. 354. C. Minoë 317. A. B.

(4) Legg. 4. 715. B.

(5) Rep. 10. 607. A. Legg. 2. 690. C.

complecti. Et quandoquidem arbitrabatur, ut liberi parentibus, sic cives legibus, obtemperare debere (1), non jubendo tantum ac minando, sed persuadendo etiam vim iis addere studuit. Itaque legibus, cum singulis singula praeposuit prooemia, tum universis illud confecit nobilissimum prooemium, quod praeclarissimis gravisimisque sententiis illustratum, unum in paucis maxime eloquentiae sapientiaeque lumine insigne est (2). In hoc nonnulla

(1) Legg. 9. 859. A.

(2) Legg. 4. 716. Hac in re Platonem imitatum fuisse Zaleucum et Charondam, scribit Cicero Legg. II. 6. Ipse vero Plato ne hos quidem excipit, quum dicit, legislatorum ante se neminem legibus aliquid persuasisse Legg. 5. 722. In quo videor mihi ejus φιλοτιμίαν deprehendere, quam sane nimiam habuisse videtur, ut apparet cum ex aliis locis, Epist. 2. 311. E. 4. 320. A., tum ex iis, ubi alios scriptores, omisso eorum nomine, parum honorifice tangit. Pauca adferam. Non Xenophontem solum coarguit sed etiam Thucydidem et Herodotum. Xenophontis Cyropae-diae opposuit disputationem de Cyro in 3. de Legg. libro Conf. Valcken. ad Herod. III. 89. Thucydidem sine dubio respexit Menexen. 236. A. Ab Herodoto autem, etsi neque hunc nominat, non uno loco dissentit. Nam non modo in septem provincias a Da-
rio

e Pythagoreorum fontibus fluxisse videntur, quemadmodum in illis etiam, quae Zaleuci ac Charondae feruntur, legum prooemiis.

Perspicuum nunc esse opinor, quare Plato alio modo optimam civitatem constituerit in libris de Republicâ, alio alteram in libris de Legibus. Cum enim tanta scientia ac tanta virtus, quantam postulet verae artis civilis munus, in humanam naturam vix cadere illi videretur, διὸ δὴ inquit τὸ δεύτερον αἰρετέον, τάξιν τε καὶ νόμον· ἃ δὴ τὸ μὲν ὡς ἐπιτοπολὺ ὁρᾷ καὶ βλέπει, τὸ δ' ἐπίπαν ἀδυνατεῖ.
 „ ideo, quod secundo loco est, eligere decet, or-
 „ dinem atque legem, quae quidem rebus, ut
 „ plurimum se habent, prospiciunt, singulis vero
 „ semper negotiis prospicere nequeunt” (1). Cae-
 terum ita factum est, ut in altera civitate om-
 nia voluerit legibus regi, et legibus etiam ma-
 gistratus subjecerit.

rio divisum Persarum imperium scribit, Legg. 3. 695. C. Epist. 7. 332. A, cum viginti contra me-
 moret Herodotus III. 89.; verum ab ejusdem etiam
 narratione I. 95. abhorrent, quae tradit de antiquo
 Asfyriorum ac Nini imperio Legg. 3. 685. C. Haec
 magis conveniunt cum illis, quae ex Ctesia narrat
 Diod. Sic. II. 2.

(1) Legg. 9. 875. D.

S E C T I O A L T E R A.

*E Politices Platonicae principiis paradoxa
explicantur, quae ad bonorum et foe-
minarum in civitate rationem re-
feruntur.*

Plato in optimâ civitate bona esse custodibus communia iussit. Quod institutum, ut multum habuit admirationis, ita plus etiam et admirationis et vero reprehensionis habuerunt leges, quas de foeminarum conditione tulit. Has enim, instar plane virorum, et institui et civilia munera sustinere voluit, easdemque sic institutas communes fecit viris. Quare haec ita constituerit, datâ operâ nunc explicabimus: unde apparebit simul, probabiliter ipsum philosophum longe aliter haec ordinavisse in libris de Legibus.

§ I.

Bona esse communia oportere.

Pendet hoc paradoxon ex iis, quae supra (1) docuimus, trium ordinum cives suum quemque munus efficere debere, ut una fiat civitas. Etenim unaquaeque ars, iudice Platone, tantum requirit studii atque operae, ac tam est natura humana imbecilla ac brevis aetatis, ut ad unam modo artem tractandam quisque homo naturâ factus videatur (2). Vituperanda est hac de causâ, qua utebantur Athenienses, πολυπραγμοσύνη; laudanda vero huic contraria Aegyptiorum lex, quae unam artem uni civi adsignabat (3). Gravisimum inprimis ac difficillimum est custodum munus. Sunt enim δημιουργοὶ ἐλευθερίας τῆς πόλεως, „libertatis in civitate effectores” et ἀθληταὶ τοῦ μεγίστου ἀγῶνος, „maximi certaminis athletae” (5). Iccirco hos maxime oportet suae arti unice vacare, abstinere

(1) p. 143. et 155.

(2) Rep. 2. 370. B. 374. A. C. Legg. 2. 846. D.

(3) Tim. 24. A.

(4) Rep. 3. 395. B.

(5) Rep. 3. 403. E.

vero et ab agris colendis et ab opificiis exercendis.

Hac ratione adductus est Plato, ut custodes juberet omnes suas curas in rem militarem conferre (1), quemadmodum lege erat in Aegypto ac Creta constitutum (2): eosdemque, quae ad vitam necessaria essent, a tertii ordinis civibus, tamquam custodiae mercedem, accipere. Lege igitur sancivit, ut neque auro argenteve uterentur, neque proprii sibi quicquam haberent, sed omnes uno eodemque loco habitarent ac communibus interessent conviviiis (3).

Ex hoc instituto plurimum boni oriri existimavit: sic enim caritate ac benevolentia devinciri sibi invicem cum ipsos custodes, tum omnes civium ordines. Nam par est, aiebat, tertii generis cives admodum amare custodes, a quibus servantur ac juvantur (*τῶν τῆράς τε καὶ ἐπιχούρους*), hos autem vicissim redamare illos, a quibus victum omniaque accipiant (*μισθοδότης τε καὶ τροφέας*) (4). Porro, cum inter custodes sit omnium bonorum communio, qua tollatur omnis

nis

(1) Rep. 3. 374.

(2) Aristot. Rep. 7. 10.

(3) Rep. 3. 416. C. — 417. C.

(4) Rep. 5. 463. A. B.

nis jurgii ac litium de meo aut tuo materia,
inter eosdem amoris etiam atque amicitiae fore
communione, est credibile (1).

§. II.

*Foeminas item communes esse, ac civilia ge-
nere munera oportere.*

Decreta de bonorum communione deque foemi-
narum conditione ita sunt inter se connexa et apta,
ut alterum alterius continuatio videatur. Utrum-
que etiam ex iisdem principiis ductum est. Nam,
cum vellet Plato omnia prorsus esse custodibus
communia, ne quis propriam aut suam posset rem
ullam dicere, illos noluit suam sibi quemque
habere aut uxorem aut familiam. Hinc pro-
fectus quomodo singula constituerit videamus.

Quum in plerisque Graeciae civitatibus foe-
minae domi se continerent ac res domesticas
curarent, Plato illas in optimam civitate suam et
hisce exemit curis, et ad gravissimum custo-
diendae tuendaeque civitatis munus eduxit. Ex-
istimabat enim, mulieres viris quidem paulo
infirmiores, ad easdem tamen exercitationes na-

tu-

(1) Rep. 5. 462. B. C.

turâ esse aptas: idque cum barbaras quasdam gentes, tum caetera animantium genera suo exemplo comprobare (1). Qua in causâ cum frequens ejus disputatio versaretur, affirmare non dubitavit, „ stultissimum hoc in nostris regionibus esse, ut non iisdem studiis mulieres si-
 „ mul ac viri operam dent. σχεδὸν γὰρ ὀλίγου πᾶσα ἡμίσεια πόλις ἀντὶ διπλασίας οὕτως ἐσὶ τε καὶ γίνεται ἐκ τῶν αὐτῶν τελευτῶν καὶ πόνων. „ Sic enim quaevis ci-
 „ vitas dimidia fere pro duplâ fit, ex iisdem
 „ tributis ac laboribus (2). Itaque viros foeminasque eodem pacto educari instituique iussit, ut pariter in custodum ordinem legerentur ac deinceps magistratuum munere fungerentur. Ut ita haec ordinaret Plato, adductus fuisse videtur Lacænarum consuetudine, quae prorsus se ad virorum et indolem et studia et exercitationes componere solebant. Et has respicienti, absurdum ei videri non poterat, ut nobis hodie videri debet, hujusmodi ferre de foeminis leges. Miretur igitur aliquis, Lacænarum eum mores non tantum non laudasce, sed reprehendisce etiam. Verumtamen haec reprehensio eo valuit, quo magis ostenderet, quid Spar-

(1) Rep. 5. 455. Legg. 6. 781, A. 7. 802. E. 804. E. 814. B. Critic. 110. C.

(2) Legg. 7. 805, A.

Spartanae civitati deesset, quid suae inesse deberet. Itaque confessus est, Lycurgi leges magis, quam caeteras, foeminis prospexisse et gymnastica exercitia cum virginibus communicasse, ut a plerisque adeo Graecis Lacaeonarum vituperaretur ὕστερος (1). Sed idem contendit, easdem leges nuptas fivisse, misis illis exercitiis, remisfioe vitae genere uti ac deliciis diffluere (2). Et quandoquidem pristina illa Spartae ratio Platonis aetate jam corrumpi coepisset, Lacaeenis objecit et rerum bellicarum inscitiam et animum meticulosum (3). Ipse vero hoc tenebat, τέλειον καὶ οὐδ' ἡμισυ δέιν τὸν νομοθέτην εἶναι „legislatozem perfectum esse oportere, neque „dimidiam modo civium partem curare” (4), atque sic universam vitae rationem cum virorum, tum mulierum legibus suis descripsit. Ne-

(2) Legg. I. 637. C. Rep. 8. 548. B. conf. Arist. Rep. II. 9.

(2) Legg. 7. 806. A. C.

(3) Legg. 7. 814. A. B. Notatur h. l. Lacaeonarum timor, quum Thebani, duce Epaminondâ, Laconiam invaderent. Conf., qui Platonem est secutus, Aristot. Rep. II. 9. et Xenoph. Hist. Graec. VII. 5. 10. Ex Platonis loco profecit Musonius in Fragm. a Clariss. Wyttenbachio edito in primo τῆς φιλομαθείας libro p. 159.

(4) Legg. 7. 806. C.

Neque tamen nuptiarum rationem negligendam censebat. Imo vero praecipuam politici curam in eo versari oportere statuit, ut bene junctis conubiis, optimi nascerentur infantes. Magistratus igitur iussit, ut, sublatâ singulis civibus matrimonii contrahendi potestate, constitutis quotannis festis diebus, praestantiores quosque custodes cum praestantissimis foeminis, unum cum unâ, conjungerent: tum natos ex his liberos parentibus auferrent et in domum publicam deferrent: eosque si corpore essent sano membrisque integris, illic nutrirî educarique curarent; sin debiliores viderentur, in infimum civium ordinem clam detruderent. Ita efficere studuit, ut custodes, suos non agnoscentes liberos, omnes essent omnibus liberorum ac parentum, fratrum ac sororum loco (1): neque nomine modo alii ab aliis parentes, liberi, fratres dicerentur; sed re ipsa secum invicem mutuâ pietate, caritate, amore conciliarentur: atque, per mutuam hancce univerforum civium conjunctionem, omnia in republica ad summam concordiam conspirarent (2).

§ III.

(1) Rep. 5. 459. seqq. Tim. 18. C. 29. A.

(2) Rep. 5. 462—466. 471. D.

§ III.

Exponitur, quare in libris de legibus ab his etiam placitis recesserit Plato.

Hisce legibus, quae optimae infervirent Rei publicae, alias substituit Plato, quibus altera stabiliretur civitas. Primo agrum inter cives aequis portionibus divisit (2) et hanc distributionem certam voluit et firmam manere, ut ipsa civitas ita stabilis esset (2). Iccirco lege cavuit, ne mutaretur agri descriptio five per emptiones ac venditiones (3), quas similiter Lycurgus prohibuerat, five per testamenta ac filiarum orbarum nuptias (4), quibus non satis Lacedaemonius legislator prospexerat. Qua de causâ, dicit Aristoteles, imminutum fuisse Spartae civium numerum (5). Deinceps civibus permisit, praeter suam agri sortem, bona aliqua possidere: quorum quatuor fecit census. His plura aut minora quemquam habere vetuit, ne quis

ege-

(1) Legg. 5. 737. E.

(2) Legg. 5. 736. E.

(3) Legg. 5. 741. B.

(4) Legg. 11. 922-926. D.

(5) Rep. II. 9.

egenus esset, aut contra ditissimus et avarus (1). In conferendis autem honoribus opum habuit rationem: id nimirum ad veram aequalitatem conducere arbitrans (2). Denique constituit, ex Cretensium consuetudine (3), ut, omnibus ex agris fructibus in unum collatis, publica civibus convivia instruerentur (4). In quo rursus a Lycurgi recesit instituto, quo quisque civis de suo ad convivia conferebat, quod merito reprehendit Aristoteles (5).

Pendent ex hisce legibus decreta de opificum et foeminarum conditione. Nam, quae in optima civitate, civibus tertii ordinis relinquerat, agriculturam dico et artes, harum, in alterâ, agriculturam assignavit illis civibus, qui simul custodes essent, artes vero peregrinis. Ne igitur cives a vitae civilis muniis nimis abstraherentur, aut artificum operâ carerent, constituit primo, ut servi agris colendis adhiberentur (6), dein.

(1) Legg. 5. 744. 6. 754.

(2) Legg. 5. 744. B. D.

(3) Legg. 7. 847. E.

(4) Legg. 8. 847. E. — 848. C. 6. 780. B. 7. 806. E.

(5) Arist. Rep. II. 9.

(6) Legg. 7. 806. D.

deinceps, ut peregrinis et inquilinis, quasi tertio cuidam civium generi, stabilis sedes et certum domicilium in civitate daretur (1).

Porro suam cuique uxorem familiamque esse iussit, ac prudentissimas tulit de nuptiis leges (2). Iphis mulieribus convivium instruxit a virorum conviviis discreta (3), atque palaestrae illas participavit (4), ut possent, urgente necessitate, ad bellum adhiberi (5). A magistratibus vero gerendis tantum non eas exclusit, pauca modo ipsis committens munera, quae sexui illi maxime convenire viderentur (6).

Quodsi jam quaerimus, quare sic Plato in libris de legibus dimiserit plane rationem, quam in libris de Republica unice probaverat; hoc inprimis tenendum est. Leges optimae civitati accommodatae, etsi huic convenirent, tamen humanae naturae non congruere videbantur. Sic ipsi philosopho visum est, quod parum solent attendere, qui illum reprehendunt. Ergo,

cum

(1) Legg. 8. 846—848.

(2) Legg. 6. 773. 783.

(3) Legg. 7. 806. E.

(4) Legg. 7. 794. C. D. 813. E.

(5) Legg. 6. 785. B. 7. 814. A.

(6) Legg. 6. 784. A. 786. B. 7. 794. B.

cum alteram constitueret civitatem, quae aptior
 esset generis humani imbecillitati, ex illa remo-
 vit bonorum istam ac foeminarum communio-
 nem, ἐπειδὴ, inquit, τὸ τοιοῦτον μείζον ἢ κατὰ τὴν νῦν
 γένεσιν τε καὶ τροφὴν καὶ παιδευσιν εἴρηται. „ quoniam
 „ hujusmodi quid majus est, quam quod in ho-
 „ mines, quales nunc nascuntur et educantur,
 „ cadat” (1).

Cavendum igitur, ne Platonem existimemus
 sententiam plane de rebus civilibus in libris de
 Legibus mutasse. In his enim conscribendis lon-
 ge aliam spectavit civitatem, quam in libris de
 Republicâ. Quamobrem utrique civitati non
 eadem leges, sed longe diversae, tribuendae erant.
 Caeterum, ne perfectam illam Platonis Rempu-
 blicam somnium habeamus, suavisimum illud
 quidem et longe jucundissimum, sed somnium
 tamen. Ipse enim philosophus, ut supra jam
 monuimus, existere illam in his terris posse,
 negavit subinde: idemque constanter conten-
 dit, e praestantissimis naturis exempla desu-
 menda esse, ut illud, quod perfectissimum sit,
 etsi in hac vita adsequi nemo possit, omnes ta-
 men sequantur. Παράδειγμά γε, inquit, πολι-
 τείας οὐκ ἄλλη χρὴ σκεπεῖν· ἀλλ’ ἐχομένους ταύτης, τὴν
 ὅτι

(1) Legg. 5. 739. E.

ὅτι μάλιστα τοιαύτην ζητεῖν κατὰ δύναμιν. „ *Exemplum*
 „ *civitatis non alibi considerare debemus, sed*
 „ *hanc intuentes (perfectam Rempublicam), il-*
 „ *lam quaerere, quae ab hac quam proxime*
 „ *absit*” (1). Et vero ad hoc informandum
 exemplum, non suo ipse ingenio accesit, sed
 per veterum quarundam civitatum observatio-
 nem sensim adductus fuit.

(1) Legg. 5. 739. E.

QUAE.

Q U A E S T I O N E S

I.

Quae mira videntur et pene absurda in politica Platonis doctrina, si ex ipso philosophi consilio et cogitandi philosophandique modo intelliguntur, nil profecto miri, nedum absurdi continent.

II.

Memoratu digna est diversa Platonis ac recentiorum politicorum de mercaturâ opinio. Ille enim eam, divitiis augendis moribusque corrumpendis, mala quam plurima civitati inferre, existimabat. Hi vero eandem habere solent bonorum fontem uberrimum. Etiam si autem Platonis opinio probabili fundamento nitatur, altera tamen magis digna videtur, quae nunc a politicis viris probetur.

III.

Rerum politicarum scientia, qua tantopere Graeci excelluerunt, repetenda inprimis videtur e civitatum Graecarum ratione. Cum enim acerrime ducerentur libertatis studio, populi optimatumque factiones forebant continuo et alebant. Res igitur publicae, nisi summa arte ac prudentia, temperari illic non poterant.

IV.

IV.

Graecorum disciplina civilis, quandoquidem artissimo vinculo cum religione ac morum doctrina conjungebatur, inprimis habere educationis rationem debebat. Recte igitur Plato, quum optimam civitatem exquireret, quam plurima de educatione tradidit praecepta.

V.

Leges quaedam vetustissimae, veluti illae, quae Charondam et Zaleucum auctorem habuisse dicuntur, item nonnullae Lycurgi aliorumque, morum magis et vivendi praecepta, quam revera leges fuerunt.

VI.

Haec similiaque parvis civitatibus et nondum corruptis possunt convenire, quarum principes parentum et educatorum munera cum civili imperio conjungunt: ad populos autem, quales nunc in Europa sunt, vix sunt accommodanda, quoniam morum disciplina magis pertinet ad homines singulos, leges autem gentes regunt.

VII.

Sophistae, qui Platonis aetate vivebant, eloquentiae non tantum, sed philosophiae etiam, studuerunt. Illam non videntur tam inepte tractasse, quam a Platone perhibentur: in hac autem ita versati sunt, ut

om-

omnia everterent disciplinae moralis, ipsius etiam religionis fundamenta.

VIII.

Corrupta fuit post bella Persica ac pessumdata Atheniensium respublica, propter nimis auctam populi potentiam, quam prudenter legibus suis Solon temperare studuerat.

IX.

Plato optimam, quam in libris finxit, civitatem opposuit Atheniensi democratiae, a qua cum ipse, tum caeteri philosophi plerique alieni fuerunt.

X.

Socrates, etsi fuit ad magistratus gerendos haud parum aptus, sapienti tamen consilio per maximam vitae partem ab illis capesendis abstinuit, neque ideo minus bene de patria meritus debet haberi.

XI.

Ut facile concedimus, Platonem in Phaedone multas tribuisse Socrati argumentorum conclusiones, quae ab ejus ingenio abhorrerent: ita minime adsentimur iis, qui Socratem philosophiae partem eam, quae est de animarum immortalitate, intactam reliquisse contendunt, quod de illâ apud Xenophontem obscurius loquatur.

XII.

XII.

Ciceroni non adsentior affirmanti, Romanos omnia aut invenisse per se sapientius, quam Graecos, aut accepta ab illis fecisse meliora. Tusc. Quaest. I. 1.

XIII.

Praecipua causa, quare in Eloquentia veteres recentioribus excelluerint, repetenda videtur ex antiquarum conditione civitatum, in quibus popularis regiminis forma, quaeque inde oriebantur controversiae ac factiones, dicendi studium continuo alebant et promovebant, ut magna esset Oratorum in multitudinem vis et auctoritas.

XIV.

Quae saepe fuit a doctis viris agitata quaestio, plusne veteres ingenio et honestissimarum artium scientiâ valuerint, an recentiores, hanc ita cum Ruhnkenio (Opusc. p. 90.) dirimendam arbitramur, ut antiquitati palma tribuatur in disciplinis iis, quae ex apertis cognitisque fontibus hauriendae, sola ingenii sollertia perficiantur: contra recentiori aetati in iis, quae ex abditis naturae penetralibus observandi diuturnitate et longa experimentorum eruantur serie.

XII.

Quoniam cum adhibetur instrumentum, et cum
itaque inveniatur per se sapientia, etiam
est scriptura de illis rebus, etiam.

XIII.

Principio causa, quare in Philosophia veteres
sententias excelsissime reputanda videtur ex anti-
quitate sententiarum, etiam in quibus rebus
sententia veteris, quippe tam ordinata, etiam
has ac sententias, dicuntur, etiam in multis
et sententias, etiam in multis
etiam in multis.

Quoniam cum adhibetur instrumentum, et cum
itaque inveniatur per se sapientia, etiam
est scriptura de illis rebus, etiam.

Heusde, Philipp Willem <<van>>,

Diatriben in politice Platonice principia

Trajectum ad Rhenum [1810]

Diss. 843,6

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10842851-0